

1980/81:150

Måndagen den 25 maj

Kl. 11.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

2 § Ersättare för statsråd

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får anmäla att följande ersättare kallats att träda i stället för resp. riksdagsledamöter under den tid som de är statsråd, nämligen
Gunhild Bolander (c) för *Torsten Gustafsson*,
Karl-Anders Petersson (c) för *Claes Elmstedt*,
Sigvard Persson (c) för *Ulla Tillander*,
Marie Nordström (fp) för *Karin Ahrland* och
Stina Svegländ (fp) för *Björn Molin*.

3 § Förste vice talmannen meddelade att *Olle Eriksson* (c) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom Åke Andreassons uppdrag som ersättare upphört.

4 § Föredrogs men bordlades åter

Justitiekottets betänkande 1980/81:39

Lagutskottets betänkande 1980/81:30

Näringsutskottets betänkanden 1980/81:52, 60 och 61

Civilutskottets betänkande 1980/81:37

5 § Ändring i aktiebolagslagen m. m.

Föredrogs lagutskottets betänkande 1980/81:28 om ändring i aktiebolagslagen m. m. (prop. 1980/81:146 och 1980/81:84 delvis).

Måndagen den
25 maj 1981

*Ändring i aktie-
bolagslagen m. m.*

Anf. 2 LENNART ANDERSSON (s):

Fru talman! I propositionen 146 lägger regeringen fram förslag till ändringar i reglerna för höjning av aktiekapital och dess minimibelopp. F. n. gäller den regeln att ett beslut om höjning av aktiekapitalet måste vara registrerat hos patentverket före den 1 januari 1982. Det förslag som nu läggs fram i propositionen innebär att det skall räcka med att beslut om höjning anmäls före utgången av år 1981. Bakom detta förslag ligger bl. a. en framställning från patentverkets bolagsbyrå, som har framhållit de personalproblem som kan uppstå, om det skulle bli alltför många ansökningar koncentrerade under en kort tid.

Under prövningen i utskottet har vi från den socialdemokratiska gruppen ansett att vi kan biträda detta förslag, och på denna punkt är utskottet enigt. Jag uttalar nu bara den förhoppningen att vi inom en nära framtid äntligen skall vara framme vid målet att minimikapitalet för aktiebolag är 50 000 kr. och att denna reform äntligen skall kunna vara slutförd.

I propositionen lägger justitieministern också fram förslag om likvidation av aktiebolag. Bakom dessa förslag ligger en rad utredningar, framför allt från brottsförebyggande rådet. När man studerar vad BRÅ föreslår och jämför detta med propositionens innehåll, har vi i utskottet på nytt fått erfara att justitieministern har valt den linjen, att till riksdagen föreslå minsta möjliga. Detta har hänt tidigare, bl. a. när det gällde konkurslagstiftningen. Justitieministern har alltså inte ansett sig kunna biträda de förslag som brottsförebyggande rådet har lagt fram, utan har i stället vattnat ur dem ganska kraftigt. Det har den socialdemokratiska gruppen i utskottet inte kunnat godta, utan vi har i anslutning till propositionen väckt en egen motion och format våra egna förslag.

Den första reservation som vi har fogat till detta betänkande gäller reglerna om likvidation. Vi reserverar hävdar här att så fort ett bolag är på obestånd och skall gå i likvidation skall detta anmälas och avvecklingen övergå till att behandlas enligt konkurslagstiftningens regler. Justitieministern har valt en annan väg, nämligen att bolaget endast i de fall där det inte ens kan betala utredningskostnaderna skall behandlas enligt konkurslagens bestämmelser.

Det anser vi reserverar vara en alldeles för försiktig väg. Vi vill rekommendera den andra vägen, att samtliga bolag som är på obestånd och utreder möjligheterna till likvidation skall behandlas enligt konkurslagens bestämmelser. Detta är i korthet innehållet i reservation 1 i detta betänkande.

I reservation 2 talar vi reserverar om näringsförbud. Här vill jag inledningsvis säga att när vi tidigare under året behandlade en proposition om näringsförbud sade jag, på den socialdemokratiska gruppens vägnar, att vi betraktade det som mycket positivt att justitieministern då, i anslutning till konkurslagstiftningen, för riksdagen lade fram förslag till en lag som innebar ett näringsförbud

Liksom vi tidigare många gånger har kunnat konstatera att konkurslagstiftningen har missbrukats i rätt många sammanhang, kan man inte heller

vara främmande för tanken att reglerna om likvidation missbrukas i en rad sammanhang. Man kan missbruka dem i syfte att genomföra ekonomiska transaktioner som kan vara fördelaktiga för vederbörande. Vi reservanter hävdar, när man nu talar om nya regler för likvidation, att det även i det här sammanhanget borde införas näringsförbud.

På den punkten har utskottet inte kunnat enas riktigt i sina motiveringar, utan vi har ansett oss vara tvingade att avge en egen reservation, där vi framför våra motiveringar. I denna har vi inte framställt något konkret yrkande, utan vi har till sist stannat för att avvakta utvecklingen ytterligare någon liten tid, med hänsyn till att den nya lagstiftningen om näringsförbud har varit i kraft relativt kort tid. Vi följer emellertid utvecklingen med uppmärksamhet. Vi vet att det redan har meddelats några enstaka näringsförbud här i landet enligt den nya lagen, och det finns all anledning att följa utvecklingen härvidlag. Vi avvaktar alltså och ser om vi har anledning att återkomma längre fram med konkreta yrkanden när det gäller näringsförbud i samband med likvidation.

Vår tredje reservation vid detta betänkande gäller själva brottsutredningen och sättet att utse likvidator när det gäller likvidation av aktiebolag. I fråga om själva utredningsförfarandet har vi ju tidigare, i samband med konkurslagstiftningen, hävdat vissa saker, bl. a. beträffande hur olika befattningshavare skall utses. Här vill vi från reservanternas sida hävda att likvidator som skall sköta utredningsarbetet för bolaget skall utses av allmän domstol. Vi anser det inte vara självklart att det bara är bolagsstämman som skall utse likvidator, utan domstolen borde få vara med om att avgöra detta. Däremot framhåller vi att vi mycket väl kan tänka oss ett system där bolagsstämman får vara med och utse en s. k. medlikvidator. Men vi vill alltså ha ett större inflytande från det allmännas sida när det gäller att utse likvidator.

Likaså vet vi av erfarenhet att under ett sådant utredningsarbete kan utredaren upptäcka vissa transaktioner som kan göra att han misstänker ekonomisk brottslighet, eller försök till ekonomisk brottslighet. Då uppstår frågan vilken skyldighet en likvidator, en utredare, skall anses ha i sådant sammanhang. Vi vill hävda att så fort likvidatorn kan misstänka något sådant, skall han göra en anmälan till åklagare.

Detta förslag framför vi i konsekvens med vad vi har sagt tidigare när riksdagen har behandlat konkurslagstiftningen och andra lagstiftningar. Vi anser att detta är ett väl underbyggt förslag. Brottsförebyggande rådet lade fram det i sitt utredningsmaterial. Flera remissinstanser har tillstyrkt förslaget, och vi har framfört det i vår motion. – Detta var i korthet innehållet i reservation nr 3.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3 i lagutskottets betänkande.

Anf. 3 JOAKIM OLLÉN (m):

Fru talman! Jag skulle till en början vilja göra kammarens ledamöter uppmärksamma på en synpunkt av närmast formell karaktär.

Häromdagen diskuterade vi här i kammaren ett betänkande från justitieutskottet, nr 21, i vilket olika frågor med anknytning till ekonomisk brottslighet behandlades. I det betänkandet ingick flera av de frågor som lagutskottet har uppe till diskussion i dagens ärende, nämligen frågan om företagsrevision, om höjning av minimikapitalgränsen i aktiebolag, om näringsförbud och i viss utsträckning även andra frågor. Dessa var alltså föremål för kammarens behandling i samband med torsdagens handläggning av justitieutskottets betänkande. Det är litet säreget att exakt samma frågor behandlas med några få dagars mellanrum, beroende på att de, på grund av motionernas utformning, har hamnat i olika utskott. Jag hoppas att det inte skall bli någon vana att vi här i kammaren på det sättet behandlar exakt samma frågor från olika utskott. Som det har slumpat sig, genom att justitieutskottets betänkande blev återförvisat, kommer nu lagutskottets betänkande att avgöras först. Man kan bara fundera över vilka komplikationer det skulle innebära, om kammaren med några få dagars mellanrum fattade motstridiga beslut i dessa identiskt lika frågor. Det hela är inte särskilt tillfredsställande.

Fru talman! När det gäller den sakfråga vi har att behandla i dag vill jag därefter konstatera att vi i utskottet är överens i väsentliga hänseenden.

Vi är för det första överens beträffande den praktiskt kanske mest betydelsefulla delen av propositionen, nämligen förslaget att man skall förlänga tiden för anmälning till patent- och registreringsverket av förhöjt aktiekapital. Det är en praktiskt betydelsefull, om än tekniskt sett smärre, förändring som gör det möjligt för aktiebolag som så vill att utan hinder av den arbetsbörda som bolagsbyrån i Sundsvall är tyngd av få en höjning av aktiekapitalet registrerad.

Vi är för det andra överens om att fattiglikvidationsinstitutet skall avskaffas – jag skall återkomma till den saken.

För det tredje är vi överens om en del andra smärre tekniska förändringar i aktiebolagslagen, och det kan man notera med tillfredsställelse.

Vi har för det fjärde också blivit överens om att göra en ändring av ansvarsreglerna i de fall då aktiebolag efter årsskiftet avförs från aktiebolagsregistret därför att bolaget inte har höjt aktiekapitalet – den ändringen har föreslagits i en motion som framlagts av några moderater. Där har utskottet enhälligt funnit att de nuvarande ansvarsreglerna är orimliga, i det att de innebär att även en aktieägare med ett helt obetydligt aktieinnehav är solidariskt ansvarig och därmed kan göras obegränsat ansvarig för ett företags samtliga skulder. Vi har i utskottet enats om att ansvaret i stället bör begränsas så, att den aktieägare som inte är eller har varit styrelseledamot i aktiebolaget i fråga, eller som inte är registrerad som styrelseledamot, efter mars i år endast skall vara ansvarig i förhållande till sitt aktieinnehav. Jag tror att detta är en praktisk förändring, som kan visa sig vara betydelsefull i en hel rad enskilda fall.

Som utskottets ordförande redan har framhållit har vi emellertid inte blivit överens på alla punkter. Jag skulle också i själva sakfrågan vilja återvända något till torsdagens debatt om ekonomisk brottslighet. Den debatten har en

påtaglig relevans i dagens debatt också.

I den debatten talades det mycket om den kriminalitet som förekommer i samband med näringsverksamhet. Däremot talades det mycket litet om den seriösa näringsverksamhet som naturligtvis är helt dominerande och som måste ges någorlunda rimliga regler. Det är förvisso sant att mycken allvarlig brottslighet har näringsanknytning på det sättet att kriminella utnyttjar företagets form för att dölja den egentliga brottsliga verksamheten. Det är emellertid ett avgörande och, skulle jag vilja säga, förödande steg från det konstaterandet till slutsatsen att företag och näringsidkare i allmänhet är inblandade i brottslig verksamhet eller att det finns något, skall vi säga naturligt, samband mellan att vara företagare och att vara kriminell. Självfallet är det inte på det viset. Jag noterar också med tillfredsställelse att Lennart Andersson inte slog an sådana tongångar, vilka förvisso var legio i torsdagens debatt.

Det är alltså av stor vikt att inte bekämpa den ekonomiska brottsligheten på sådant sätt att normal företagsamhet därmed onödigtvis försvåras. Det har också varit utgångspunkten för lagutskottets majoritets betraktelser när vi har behandlat den nu aktuella propositionen.

Beträffande de tre reservationer som utskottets ordförande begränsade sig till vill jag först beträffande socialdemokraternas krav när det gäller fattiglikvidationsinstitutet konstatera att det innebär att man inte bara när ett företag inte kan betala sina likvidationskostnader utan även i övrigt när ett företag är på obestånd omedelbart skall gå över till konkursförfarande. Då skall man komma ihåg att syftet med BRÅ:s förslag var att avskaffa fattiglikvidationsinstitutet i dess nuvarande utformning, och det är precis vad som sker genom propositionens förslag, dvs. att man i den situation som täcks av den nuvarande regeln om fattiglikvidationer i stället får fram ett konkursförfarande, när företaget som skall livideras inte har medel som ens täcker likvidationskostnaderna. Men det är kanske ändå inte det viktigaste skälet till att nu följa propositionens linje och inte den linje som BRÅ ursprungligen har föreslagit och som alltså – skulle jag vilja säga – endast i tekniskt hänseende skiljer sig från vad som föreslagits i propositionen.

Det viktigaste skälet är att den linje som socialdemokraterna nu företräder innebär att ett företag som försätts i likvidation redan härigenom kan komma på obestånd därför att ett antal skulder förfaller till omedelbar betalning och det alltså blir nödvändigt att försätta detta företag i konkurs i stället för att avveckla det på ett ändamålsenligt och för borgenärer och aktieägare bra och tillfredsställande sätt utan att förluster uppkommer för vare sig aktieägare eller borgenärer. Att tvinga fram ett konkursförfarande är, som alla vet, med få undantag ett sätt att även försätta borgenärerna i en besvärlig situation i det att de ofta får rätt liten utdelning för sina fordringar.

Vi menar alltså att det såväl ur aktieägarsynvinkel som ur borgenärssynvinkel är en klar fördel att följa propositionens förslag. Det underlättar en naturlig avveckling av bolag i de fall där det inte föreligger några oegentligheter och i de fall där det inte föreligger en konkursituation.

Beträffande socialdemokraternas reservation 2 har man valt att inte

framställa något krav på en utvidgning av näringsförbudet. men väl tala om att det kan vara lämpligt att i en framtid överväga att också ha näringsförbud i likvidationssituationer. Jag tycker det är ett förvånande ställningstagande. Genom att nu fattiglikvidationsinstitutet avskaffas tar vi bort den form av likvidation i vilken ekonomisk kriminalitet har florerat eller, om man så vill, den form som har utnyttjats för ekonomisk brottslighet. Att då, när man har kvar den normala likvidationen, dvs. en fullkomligt seriös och naturlig avveckling av en näringsverksamhet som icke längre skall bedrivas, tala om att man bör överväga att ha näringsförbud och att det t. o. m. skulle kunna träffa automatiskt, tycker jag är ett förvånande ställningstagande, inte minst mot bakgrund av att utskottets ledamöter tidigare varit överens om – riksdagen har också ställt sig bakom det – att näringsförbud är en utomordentligt ingripande åtgärd som bör prövas i varje särskilt fall och som bör förbehållas särskilt allvarliga situationer.

I den reservation 3 vill socialdemokraterna att reglerna för likvidation i aktiebolagslagen skall parallellställas med de regler som gäller för konkursförvaltning. Det är ett förslag som vi på majoritetssidan inte kan acceptera, eftersom det innebär ett frångående av den viktiga principen att likvidation, till skillnad från konkurs, är *ägarnas* avvecklingsform. En konkurs framtvings ju av bolagets borgenärer som säger: Nu får ni icke fortsätta längre. Vi litar inte på det sätt på vilket ni skött företaget. Nu måste den här verksamheten avvecklas, och vi vill ha betalt för våra fordringar. Likvidation är ju i normalfallet – jag bortser nu från fall av tvångslikvidation – en form där ägarna själva bestämmer att de skall avveckla verksamheten och lägga ner företaget. Att i den situationen vilja göra det ingrepp i den fria äganderätten och i den fria dispositionsrätten över det egna företaget som det innebär att man säger att man skall likställa likvidationsreglerna med konkursförvaltningsreglerna tycker jag är förvånande.

Jag vill alltså i de här hänseendena liksom när det gäller utskottets betänkande i övrigt – de övriga socialdemokratiska reservationerna kommer att behandlas i senare inlägg – yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 4 LENNART ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Trots den mycket noggranna genomgång som Joakim Ollén har gjort av majoritetens synpunkter har han ändå inte lyckats att ta avstånd från det allmänna synsätt och den breda uppfattning som lett till att justitieministern många gånger har gått ifrån vad brottsförebyggande rådet har föreslagit i olika avseenden i sina utredningar. Det gäller här beträffande likvidationsförfarandet, och det har tidigare gällt om konkurslagstiftningen och annan lagstiftning. Det visar vilken attityd man har haft i justitiedepartementet under den gångna tiden gentemot de förslag som brottsförebyggande rådet har lagt fram. Detta tycker vi har varit en olycklig utveckling. Det skulle ha varit mer positivt, om ministern hade kunnat visa upp en mer aktiv och handlingskraftig attityd och hade fört fram flera av BRÅ:s förslag till riksdagen för beslut. Då hade vi haft en helt annan position här i vår kamp mot den ekonomiska brottsligheten.

Vi får hoppas att regeringen skall kunna föra en mer aktiv politik i fortsättningen, att en del av de förslag från BRÅ som under de senaste åren inte har förts fram till riksdagen nu kommer att framläggas under de närmaste åren och att de skall kunna genomföras.

Anf. 5 JOAKIM OLLÉN (m) replik:

Fru talman! Det viktigaste i den BRÅ-promemoria som var underlag för regeringens proposition i det hänseende som vi nu behandlar var förslaget om avskaffande av fattiglikvidation. Det är en konsekvens av att vi tidigare har avskaffat fattigkonkursinstitutet. Detta är en regeländring som vi alla är överens om. Jag tror att den kan komma att visa sig vara väl motiverad och att den också kan komma att fungera väl i praktiken.

När det gäller BRÅ:s arbete i övrigt tror jag det är viktigt att understryka att vad BRÅ har att ta hänsyn till i sina olika promemorior är – naturligt nog – det brottsbekämpande ändamålet. Syftet är att försöka komma till rätta med brottslighet av olika slag; det är ju den målsättning som föresvävar BRÅ i dess arbete med att lägga fram olika förslag.

Men det är inte det enda som man får ta hänsyn till när man här i riksdagen skall fatta beslut om lagändringar. Det är då viktigt att också andra synpunkter får spela in, såsom rättspolitiska synpunkter och näringslivssynpunkter av den typ jag har angivit här tidigare, nämligen vikten av att företag som är seriösa får rimliga regler att arbeta med. Det är alltså inte på det viset att det arbete som BRÅ utför kan jämföras med vanligt utredningsarbete. På den punkten råder det enighet inom BRÅ. I själva verket är BRÅ:s arbete i viss mening ensidigt, just på det sättet att det ensidigt siktar in sig på att ta fram förslag med vilkas hjälp man bättre än nu skall kunna bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Men det finns alltså också andra skäl – rättssäkerhets- och antibyråkratiskäl och, som jag har sagt, vikten av att kunna ha ett fungerande näringsliv – som måste vägas in vid den samlade bedömning som måste göras här i kammaren innan vi kan fatta beslut.

Det är mot den bakgrunden som vi från majoritetens sida har ansett, liksom också den förutvarande justitieministern gjort, att vi inte bör göra så långtgående förslag, t. ex. när det gäller det ordinarie likvidationsförfarande som BRÅ föreslår.

Anf. 6 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! I torsdags diskuterades här i kammaren justitieutskottets betänkande om den ekonomiska brottsligheten. Som också Joakim Ollén påpekade kommer vissa av de då behandlade frågorna tillbaka i ny kapprock – den här gången lagutskottets. Det handlar om behovet av kvalificerad revision i företagen, om översyn av företagsrevisionen och om aktiekapitalets storlek. Även om det delvis finns nytt vin att servera i de gamla läglarna, måste man ändå ställa frågan om riksdagen i en så pressad arbetssituation som den vi f. n. befinner oss i har råd med det här slaget av dubbelbokningar.

Ändring i aktiebolagslagen m. m.

När vi i december i fjol diskuterade vissa reformer på bolagsrättens område tillät jag mig att beteckna den då presenterade regeringspropositionen om nya bolagsregler för bl. a. handelsbolag som Winbergs ofullbordade. Vår värderade moderata justitieminister presenterade ytterligare ett aktstycke i den ofullbordade sviten, innan moderata samlingspartiet fann sig föranlåtet att bryta upp från den borgerliga treenigheten.

Samma mönster går igen i det här förslaget om ändringar i aktiebolagslagen. Mycket litet av det som Brottsförebyggande rådet nu föreslår i syfte att förebygga ekonomisk brottslighet finner nåd inför moderaternas ögon. Vi kan bara konstatera att mittenpartierna på varje punkt anslutit sig till en uppfattning som kan sammanfattas ungefär så här:

1. Kraven på åtgärder mot ekonomisk brottslighet måste enligt denna uppfattning alltid underordnas rättssäkerhet och personlig integritet. Motiveringen är då mycket diffus, och man går i regel inte in på vari motsättningarna mellan åtgärder mot ekonomisk brottslighet och rättssäkerhetskrav egentligen består.

2. Vad göras skall är allaredan gjort. Man tycks ha den uppfattningen på den borgerliga sidan att det är ganska idylliskt på det här området och att de mycket begränsade åtgärder som man kan gå med på är till fyllest.

Karakteristiskt för regeringsförslaget är formuleringar som: "Jag känner tveksamhet inför arbetsgruppens (dvs. BRÅ:s) förslag." "Förslagen är alltför långtgående." "Vi måste noggrant följa utvecklingen och ta upp frågan till förnyad prövning då så visar sig påkallat." "Framtiden får utvisa behovet av reformer." ,etc.

Det här förslaget genomsyras också liksom det tidigare i den här sviten av en i det närmaste osviklig tilltro till den avvaktande och ofta direkt negativa hållning som näringslivets organisationer och dessa närstående intressen intar till åtgärder mot ekonomisk brottslighet, medan löntagarintressen och synpunkter från rättsvårdande myndigheterna knappast tillmäts någon betydelse.

Sedan mittenpartierna nu "startat eget" har samförstånd blivit dagens lösen. Under lördagssolen i Karlstad kunde vi höra folkpartiledaren Ullsten högtidligt förkunna: "Samförståndslösningar har alltid varit en strävan hos folkpartiet, något som högermän fruktat." Med viss spänning avvaktar vi dagens omröstning. Folkpartiet och centern har nu fått ett utmärkt tillfälle att omsätta regeringsdeklarationens tal om samförstånd i praktisk handling.

Utformningen av lagregler om bolag och andra juridiska personer är av vital betydelse när det gäller att förebygga ekonomisk brottslighet. Men en ofta förbisedd effekt av de reformer på bolagsrättens område som vi socialdemokrater förordat är deras betydelse för att stärka företagens ställning i olika avseenden. Detta är oerhört väsentligt. De förslag som vi framför när det gäller behovet av kvalificerad revision och ett högre minimibelopp för aktiekapitalet går just ut på att förbättra och stärka småföretagens ställning, att göra dem bättre skickade att överleva i en svår konkurrenssituation. Det är alltså inte enbart de brottsförebyggande aspekterna som är avgörande för våra ställningstaganden, även om de

givetvis är mycket väsentliga.

Vid flera tillfällen har i socialdemokratiska motioner framförts förslag om en översyn av företagsrevisionen. Vi finner det ur olika synpunkter djupt otillfredsställande att en revisor utses och entledigas av den part i företagen som bär det yttersta ansvaret för den verksamhet som revisorn har till uppgift att granska. Behovet av en självständigare ställning för revisorn i förhållande till styrelse, verkställande direktör och bolagsstämman är emellertid inte det enda skäl som talar för en översyn av företagsrevisionen. Ett effektivare utnyttjande av revisionsfunktionen skulle, som bl. a. tillsynsmyndigheten kommerskollegium påpekat, vara ett viktigt instrument för att motverka ekonomisk brottslighet. Intressentkretsen kring företagen har förskjutits väsentligt, och nya problem i samband med utövande av näringsverksamhet har tillkommit, utan att detta haft sin motsvarighet i en utveckling av revisionens syfte, inriktning och praktiska genomförande. Den översyn av företagsrevisionen som vi nu föreslagit måste således också ta upp frågor som utbildningsbehov för revisorer, rapporteringsmöjligheter, hur revisorns ansvar skall formuleras samt revisionens inriktning, innehåll och omfattning. Några delade meningar om behovet av en sådan översyn borde verkligen inte råda, om man hade som strävan att nå enighet på de här mycket väsentliga punkterna.

I Brottsförebyggande rådets promemoria om revisors verksamhet föreslogs bl. a. att kvalificerade, dvs. auktoriserade eller godkända, revisorer borde finnas i alla aktiebolag. Detta förslag avvisades i fjol av den borgerliga riksdagsmajoriteten med motiveringen att tillgången på kvalificerade revisorer var otillräcklig.

Vi vet förvisso att tillgången på kvalificerade revisorer är begränsad. Men vi vet också att antalet ökar snabbt och kommer att vara ungefär fördubblat inom sex sju år. Under alla omständigheter torde dagens resurser vara fullt tillräckliga för att vi skall kunna föreskriva att auktoriserad eller godkänd revisor skall kunna utses i alla nystartade aktiebolag. Enligt vår uppfattning kan sedan detta krav utsträckas till samtliga aktiebolag under en övergångstid, som det lämpligen bör ankomma på tillsynsmyndigheten, kommerskollegium, att närmare precisera.

All erfarenhet visar att det är i mindre företag som behovet av kvalificerad revision är störst. Undersökningar har gett vid handen att det är i de mindre företagen som den ekonomiska brottsligheten är mest utbredd. Lika klart framstår det att småföretag ofta saknar den ekonomiska kompetens utan vilken ett företag får svårt att överleva och vidareutvecklas. En stor utredning, initierad av statens industriverk för några år sedan, slog sålunda fast att gruppen icke kvalificerade revisorer svarade för 67 % av revisionerna i blivande konkursbolag. Det borde inte råda några delade meningar om att dessa företag, som är ekonomiskt svaga och som ofta har en otillräcklig ledning, är de som har det största behovet av en granskning av självständiga och kunniga revisorer.

Trots detta klart uttalade och av flera tunga remissinstanser, bl. a. revisorernas egna organisationer och tillsynsmyndigheten kommerskollegi-

Ändring i aktiebolagslagen m. m.

um, dokumenterade behov av kvalificerad revision i samtliga aktiebolag motsätter sig den borgerliga utskottsmajoriteten förslaget med hänvisning till osäkerhet om tillgången på kvalificerade revisorer och en from förhoppning att departementschefen skall ta fram underlag under kommande år.

Den tredje socialdemokratiska reservation jag tänker ta upp är frågan om minimikapitalets storlek när det gäller aktiebolag. Det är en fråga som vi också vid ett par tillfällen har diskuterat här. Aktiebolagsformen är ju avsedd för större och riskfulla företag. På den punkten torde rätt stor enighet råda.

När riksdagen 1973 på socialdemokratiskt initiativ beslutade att minimibeloppet för aktiekapital skulle höjas från 5 000 kr. till 50 000 kr., var de viktigaste skälen härför att skapa ökad säkerhet för att bolaget uppfyller sina förpliktelser mot de anställda, mot samhället och mot borgenärer över huvud taget. Det bör nämnas att förslagets ikraftträdande har uppskjutits flera gånger under de här åren då det varit borgerlig majoritet i riksdagen. Nu skall alltså förslaget om det högre minimibeloppet träda i kraft helt och fullt vid årsskiftet 1981-1982.

Men sedan 1973 har penningvärdet försämrats. De 50 000 kronorna är i dag bara ungefär 27 000 kr. i realvärde. Detta innebär att minimikapitalet, om man skall följa med penningvärdesutvecklingen, skulle behöva ligga på drygt 100 000 kr.

Brottsförebyggande rådet har bl. a. framhållit att minimikapitalet på 50 000 kr. vid utgången av år 1981 inte är tillräckligt med avseende på aktieägarnas personliga betalningsansvar när det gäller att förebygga att aktiebolagsformen utnyttjas för ekonomisk brottslighet.

Men det finns också från företagsekonomisk synpunkt skäl att höja den här gränsen. Vi vet att det egna kapitalet i många mindre företag är alltför lågt för att ge företaget den finansiella stadga som är så betydelsfull för att företaget skall kunna dels utvecklas, dels bereda trygghet för de anställda, för långivare och för leverantörer.

Erfarenheterna har också visat att de bolag som råkat i betalningssvårigheter när det gäller skatter och avgifter nästan undantagslöst har ett för lågt eget kapital. Det finns alltså flera skäl att höja den här gränsen i år, så att man på något sätt anpassar den efter penningvärdesutvecklingen. I det fallet har vi socialdemokrater i utskottet varit öppna för diskussion. Vi har sagt: Nåväl, låt oss acceptera synpunkten att det kanske inte vore lyckligt att indexreglera minimibeloppet för aktiekapitalet. Låt oss i stället ta fasta på det som flera remissinstanser har föreslagit, nämligen att man skall anpassa minimigränsen för aktiekapitalet med t. ex. fem års intervaller. Men inte ens det här försöket från vår sida till en kompromisslösning har man ansett sig kunna acceptera från borgerligt håll. Vi beklagar detta. Vi konstaterar bara att skälen för att höja minimigränsen för aktiekapitalet är lika starka och t. o. m. starkare i dag än tidigare.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna nr 4, 5 och 6.

Anf. 7 JOAKIM OLLÉN (m) replik:

Fru talman! Vad Bengt Silfverstrand sade om de tre resterande socialdemokratiska reservationerna skall jag inte bemöta – det kommer en senare talare att göra.

När det gäller Bengt Silfverstrands synpunkter på trepartiregeringens syn på de här frågorna finns det en del som jag tycker inte får stå helt oemotsagt. Bl. a. kritiserade Bengt Silfverstrand de borgerliga – och han är inte den förste som gör det i den här kammaren, utan åtskilliga socialdemokrater framförde samma kritik under debatten i torsdags – för att man alltid låter rättssäkerhet och skydd för personlig integritet gå före önskemålet om att genomföra olika åtgärder.

Nu har jag hört detta så många gånger att jag motvilligt tvingas dra den slutsatsen att socialdemokraterna alltså anser att man lugnt kan eftersätta kravet på rättssäkerhet och skydd för personlig integritet. När det gäller den personliga integriteten vill jag säga att denna är ganska litet involverad i de här frågorna. Men, Bengt Silfverstrand, visst upprätthåller vi från borgerlig sida kravet på rättssäkerhet. Det kommer vi att fortsätta att göra, alldeles oberoende av vad ni framställer för förslag om åtgärder mot ekonomisk brottslighet.

Det är litet betänkligt att den syn på lagstiftning som många tyckte kom till uttryck inte minst under socialdemokraternas sista regeringsår, i början och mitten av 1970-talet, går igen på detta klara sätt – man bara avfärdar viktiga grundläggande principer med att säga att någon hänsyn inte får tas när det gäller att bekämpa ekonomisk brottslighet.

Bengt Silfverstrand säger litet ironiskt att justitieministern skriver att BRÅ:s olika förslag är alltför långtgående. Ja visst, men de skall ju vara långtgående. De skall nämligen syfta till att visa på vilka sätt man kan bekämpa ekonomisk brottslighet, icke till att visa vad som är den lämpliga balansen mellan denna strävan å ena sidan och strävan att bevara ett sunt och starkt näringsliv å andra sidan.

Inte bara vissa organisationer är kritiska mot BRÅ:s förslag. Jag kan presentera för Bengt Silfverstrand en lång lista innehållande kritik från vad han kallar för rättsvärdande myndigheter. Om Bengt Silfverstrand ville vara vänlig och titta i den proposition som i dag är aktuell, så skulle han när det gäller det betydelsefulla förslaget från BRÅ om förändringar av reglerna vid ordinära konkurser bl. a. finna att rättsvärdande myndigheter som justiekanslern och Svea hovrätt samt även andra myndigheter är helt emot något sådant. Det beror just på, som jag redan har sagt, att det här utredningsarbetet skall syfta till att belysa en viss typ av åtgärder, hur de kan vidtas och hur de kan utformas. Detta måste sedan balanseras mot andra strävanden, däribland strävandena när det gäller rättssäkerheten och skyddet för den personliga integriteten. På den punkten kommer vi aldrig att ge efter, Bengt Silfverstrand.

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

Ändring i aktiebolagslagen m. m.

Måndagen den
25 maj 1981

*Ändring i aktie-
bolagslagen m. m.*

Anf. 8 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! När det först gäller kraven på rättssäkerhet vill jag säga att socialdemokraterna inte avfärdar – som Joakim Ollén uttrycker det – de grundläggande principerna om rättssäkerhet och personlig integritet. Den avgörande skillnaden är den att vi inte försöker skapa motsättningar mellan kraven på rättssäkerhet och behovet av olika former av brottsförebyggande åtgärder.

Vi anser alltså att ett genomförande av våra förslag inte på något sätt innebär en försämring för den seriösa företagsamheten när det gäller rättssäkerhet och personlig integritet. Åtgärderna riktar sig mot ekonomisk brottslighet, således mot företag som inte uppfyller sina förpliktelser mot samhället, mot anställda och mot borgenärer. Däri ligger alltså skillnaden. Jag hoppas att den här distinktionen är tillräcklig för att vi skall kunna förstå varandra.

När det sedan gäller BRÅ:s förslag, vilka enligt Joakim Olléns uppfattning är för långtgående, kan det vara av intresse att se vad en i det här sammanhanget mycket initierad part har att säga. Jag avser då kommerskollegium som är den myndighet som har att svara för tillsynen över revisorerna. Man säger om BRÅ-rapporten angående revisors verksamhet att de här "förslagen måste karakteriseras som ganska konventionella och utgörande endast ett första steg mot det åsyftade effektivare utnyttjandet av revisionsfunktionen". Det är precis i överensstämmelse med vår uppfattning. Vi säger: O.K., vi kan acceptera förslagen som ett första steg. Men det är ganska orimligt att påstå att förslagen i rapporten om just revision skulle vara långtgående. De är i stället oerhört begränsade, men icke desto mindre välkomna.

Till sist något beträffande intresset för ett sunt och starkt näringsliv. Ja, det är ingenting som moderata samlingspartiet har monopol på. Det är en uppfattning som vi, när den uttrycks så allmänt, på alla punkter delar. Den stora och avgörande skillnaden här är att moderaterna när de talar om näringslivet utgår företagarnas sida talar om näringslivet och företagsamhet, så räknar vi också in andra parter, andra intressenter i företagen. Vi tycker att exempelvis en revisor skall kunna spela en mycket aktivare roll än som i dag är fallet. Vi tycker också – och det är kanske det mest väsentliga – att löntagarparten skall ha mera att säga till om i företaget.

Anf. 9 JOAKIM OLLÉN (m) replik:

Fru talman! Det är ju på det sättet att vi har genomfört en rad olika åtgärder i syfte att bl. a. komma åt den ekonomiska brottsligheten och samtidigt kunna skapa smidiga regler för näringslivet. Det är bl. a. därför som den borgerliga majoriteten har krävt att det skall finnas auktoriserade revisorer i alla aktiebolag. Det är därför vi har genomfört förbudet mot fattigkonkurs.

Det är därför vi i dag kommer att genomföra förbudet mot fattiglikvidation.

· Men dessa strävanden måste balanseras mot de andra önskemål som jag tidigare har nämnt. Och om man nu också vill tillgodose intresset av att ha ett väl fungerande näringsliv, är det väl inte så riktigt att bara avfärda näringslivets organisationers olika remissyttranden som någonting man inte skall ta hänsyn till.

Jag tror verkligen inte att Bengt Silfverstrand menar att dessa organisationer skulle vara styrda av dem som utnyttjar företagsformer av skilda slag för ekonomisk brottslighet. I själva verket finns det ju få som har så stort intresse av att man ingriper mot ekonomiska brottslingar och osunda företag som de seriösa företagare som har att slåss på ojämna villkor mot de icke seriösa.

Självfallet finns det ett intresse från alla här i riksdagen och jag tror från alla seriösa organisationer – därmed också från alla organisationer som avger remissyttranden över olika förslag – att bekämpa den ekonomiska brottsligheten och att göra det effektivt och med kraft. Därför har vi också genomfört en rad åtgärder under senare år. Bengt Silfverstrand vet lika väl som jag att den listan kunde göras ganska lång. Och på många punkter har vi varit överens.

Men – och jag vill sluta med detta, fru talman – om företagen hindras i sin uppgift att medverka till att göra det här landet friskt och ekonomiskt starkt igen, om vi inte ger företagen den nödvändiga jordmån som krävs för att näringslivet skall kunna blomstra, för att vi skall få ett nyföretagande och kunna ha expensionskraft, då hjälper det inte om vi lyckas med att spärra in varenda ekonomisk brottsling, utan då går detta land ändå en ytterst dyster framtid till mötes.

Anf. 10 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Vi negligerar inte näringslivets synpunkter, tvärtom. Om man tar allvarligt på remissverksamheten och skickar ut förslag på omfattande remisser – vilket ofta är fallet och vilket är viktigt att göra i en demokrati – då skall man också lyssna på alla parter.

Vi lyssnar på näringslivets organisationer med stort intresse. Vi kan bara konstatera att den borgerliga viljan inte är lika utvecklad när det gäller att lyssna exempelvis på löntagarorganisationerna.

Joakim Ollén skall inte komma undan så lätt beträffande de till intet förpliktande fraserna om ett friskt och ekonomiskt starkt näringsliv. Jag skall ta ett litet exempel från vardagen, som visar att man med våra förslag också kan stödja näringslivet genom att exempelvis förstärka revisionsfunktionen i företagen.

Det gäller ett privat utvecklingsföretag i nordvästra Skåne med en mycket intressant produkt, som man i framtiden säkert kan komma att sälja i stor utsträckning om man får tillräckliga kapitalresurser. Det här företaget har nu gått i konkurs, och staten, dvs. skattebetalarna och medborgarna, förlorar 22 milj. kr. beroende på att detta företag ur ekonomisk synpunkt skötts på ett otillfredsställande sätt. Man har helt enkelt i detta mycket intressanta företag saknat tillräcklig kvalificerade ekonomer, och revisorerna har som bekant

inte tillräckliga befogenheter att gå in och hjälpa till och stödja företag på det sätt som vi menar att revisorerna borde ha möjlighet till. Det är därför vi har föreslagit en översyn av företagsrevisionen.

Med andra ord: De socialdemokratiska förslagen om en förstärkning av revisorsfunktionen, utvidgade befogenheter för revisorerna, syftar just till att stärka företagen – inte minst de mindre företagen.

Förste vice talmannen anmälde att Joakim Ollén anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 11 MARTIN OLSSON (c):

Fru talman! Några av motionskraven och av dessa föranledda reservationer från lagutskottets socialdemokrater berör frågor som har behandlats och avvisats här i kammaren så sent som i höstas. Det gäller frågan om översyn av företagsrevisionen, som behandlas i reservation 4, om revisors kompetens, som behandlas i reservation 5, samt frågan om aktiekapitalets storlek, som tas upp i reservation 6.

Jag vill kortfattat ge utskottsmajoritetens synpunkter på de här frågorna.

I motionen 1579 av Jan Bergqvist m. fl. krävs att riksdagen begär en översyn av företagsrevisionen. Samma krav avvisades som nämnts senast i höstas. Mot avstyrkandet av motionen reserverar sig även nu socialdemokraterna. De vill ha en utredning, som bl. a. skulle ta upp frågan om vem eller vilka som skall utse revisorer i aktiebolag, revisorernas utbildning, ökad tillsyn samt förutsättningarna för en långtgående upplysningsplikt gentemot det allmänna.

Utskottsmajoriteten har tidigare betonat vikten av att revisorn intar en självständig ställning gentemot dem vilkas räkenskaper han skall revidera och gentemot bolagsstämman. Men för den skull vill vi inte stödja förslaget om att något utomstående organ skall utse revisorerna. Såvitt framgår av BRÅ:s undersökningar har nuvarande ordning inte inneburit några mera betydande nackdelar när det gäller revisorernas möjligheter att opartiskt granska företagen. Det bör samtidigt påpekas att det är svårt att utan omfattande byråkrati finna alternativa former för utseende av revisorer. För något år sedan föreslog socialdemokraterna att länsstyrelsen skulle utse revisorer i alla aktiebolag, men den ståndpunkten synes man nu ha frångått.

En översyn av vissa delfrågor i företagsrevisionskomplexet har påbörjats inom företagsbeståndskommittén. Ett visst reformarbete bör även kunna göras inom ramen för kommerskollegiets tillsynsverksamhet, vilket kollegiet självt framhöll i sitt remissyttrande över motsvarande motionskrav i fjol. Det kan även påpekas att i proposition med förslag till lag om handelsbolag föreslogs – vilket nu genomförts – en viss utvidgning av revisors uppgiftsskyldighet.

Liksom tidigare anser vi i utskottsmajoriteten att det inte finns anledning att begära en översyn av företagsrevisionens innebörd och inriktning.

I reservation 5 föreslår socialdemokraterna att riksdagen nu genom direkt lagändring skall besluta att alla fr. o. m. den 1 januari 1982 nystartade aktiebolag skall ha auktoriserad eller godkänd revisor.

Jag vill med anledning av att frågan om kvalificerade revisorer nu åter tas upp erinra om att riksdagen i höstas på lagutskottets förslag framhöll att det är angeläget att kvalificerade revisorer finns i alla aktiebolag och att därför frågan om att införa kvalificerade revisorer snarast bör övervägas på nytt. Det var ett uttalande som riksdagen på utskottets förslag gav regeringen till känna. Men innan ett beslut fattas om kvalificerade revisorer i alla aktiebolag måste man veta att det verkligen finns tillräckligt många revisorer att tillgå. Vi vet inte heller hur många aktiebolag som kommer att finnas efter årsskiftet sedan alla aktiebolag skall ha höjt sitt aktiekapital till minst 50 000 kr. Riksdagens tillkännagivande till regeringen i höstas omnämns i proposition 146, som behandlas i föreliggande betänkande.

Bengt Silfverstrand sade nyss att vi hade en from förhoppning om att regeringen kanske skulle se på detta. Jag vill därför citera vad dåvarande justitieministern skriver i propositionen. Han framhåller där att han tidigare har gjort ett principuttalande om att kvalificerad revisor på sikt bör krävas i alla aktiebolag. Han hänvisar även till lagutskottets och riksdagens uttalande i höstas, och han säger vidare: "Jag har för avsikt att återkomma i denna fråga sedan kravet på ett aktiekapital om 50 000 kr. har slagit igenom. Under år 1981 kommer jag även att se till att underlag tas fram för en bedömning av tillgången på kvalificerade revisorer under kommande år. Frågan om införandet av kvalificerad revision i alla aktiebolag får sedan avgöras med beaktande av tillgången på kvalificerade revisorer i förhållande till antalet aktiebolag."

Jag tycker, Bengt Silfverstrand, att detta inte är att ha fromma förhoppningar om att det skall göras någonting. Det är klart belägg för att regeringen prövar dessa frågor på det sätt som riksdagen uttalade sig för i höstas. Av denna anledning kan vi inte nu ställa oss bakom det socialdemokratiska förslaget att riksdagen genom viss lagändring nu skulle ändra kraven på revisorskompetens.

Fru talman! År 1973 fattade riksdagen beslut om att lägsta aktiekapital för aktiebolag skulle höjas från 5 000 till 50 000 kr. För nystartade aktiebolag trädde lagen i kraft ganska snart, men för äldre bolag fastställdes en övergångstid. Genom senare beslut har denna övergångstid utsträckts till den 31 december i år.

Men redan innan höjningen hunnit att helt tillämpas krävs i reservation 6 att riksdagen skall uttala sig för fortsatt höjning av lägsta aktiekapital. Däremot har reservanterna inte fullföljt kravet i den socialdemokratiska motionen 904 om att aktiekapitalet skulle anpassas efter basbeloppets ändringar – Bengt Silfverstrand framhöll nu, trots att han är motionär, att det kanske inte är en så lycklig lösning, men i reservationen yrkas ändå att riksdagen skall göra ett uttalande i frågan.

Självklart kommer 50 000 kr., om penningvärdetsförsämringen fortsätter, i framtiden att anses för lågt och höjningar bli erforderliga. Sådana

*Ändring i aktie-
bolagslagen m. m.*

överväganden kommer säkerligen framtida regeringar att göra helt oberoende av några riksdagsuttalanden. Vi kan därför inte finna någon anledning till att riksdagen nu skulle göra ett uttalande om höjning av lägsta aktiekapitalet.

En annan och viktig fråga när det gäller aktiekapitalets storlek är om vi i framtiden skall ha samma regler för de mindre företagen som för de stora. Bolagskommittén framlade 1978 ett förslag om andelsbolagsform för de mindre företagen, samtidigt som aktiebolagsformen skulle förbehållas de större företagen. Kommittén föreslog att lägsta aktiekapital i andelsbolagen skulle vara 20 000 kr., medan det i aktiebolagen skulle höjas till hela 125 000 kr.

Även om andelsbolagsformen inte har införts, finns det anledning att i fortsättningen överväga i vad mån man skall ha särskilda regler för mindre företag och andra för större företag. Därför uttalade utskottsmajoriteten redan i höstas att det kan vara motiverat att man vid en anpassning av aktiebolagslagens regler till verksamheten i de största företagen och införande av särskilda regler för de mindre företagen kan höja den undre gränsen för aktiekapitalet relativt kraftigt.

Frågan om aktiekapitalets storlek i framtiden är alltså inte enbart en fråga om att anpassa det efter inflationstakten utan också om vi skall ha skilda regler för större och mindre företag. Några uttalanden från riksdagens sida bör därför enligt majoriteten inte göras nu, särskilt som det är en komplicerad fråga och bindningar inte bör göras på ett så här tidigt stadium.

Av bl. a. uttalanden i propositionen med förslag till lag om handelsbolag m. m. framgår att regeringen följer utvecklingen på bolagsrättens område. Utskottet kan bl. a. därför inte heller tillstyrka Gabriel Romanus motion 1194 med krav på översyn av aktiebolagslagen och tillsättande av en parlamentarisk utredning för detta.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 12 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Martin Olsson bekräftade just de farhågor jag framförde i mitt inledningsanförande, där jag sade att utskottet på många punkter uttalar sig positivt om förslagen. Martin Olsson formulerade det ungefär så här, att det är viktigt att revisorn intar en självständig hållning gentemot dem han skall kontrollera och att det är angeläget att vi får kvalificerade revisorer i samtliga aktiebolag.

Sedan kom det, precis som jag påpekade: Med – den obotfärdiges förhinder! – detta kan vi inte göra därför att företagsbeståndskommittén håller på att titta på frågan om opartisk revision. Departementschefen skall återkomma med förslag om kvalificerade revisorer i samtliga aktiebolag, och då skall man först ta fram ett underlag.

Men nu är det ju på det sättet att de som har den bästa överblicken när det

gäller att bedöma tillgången på revisorer och det antal vi kan förväntas få inom en nära framtid har sagt att åtminstone när det gäller nystartade aktiebolag skulle man redan i dag kunna gå över till att ställa kravet att det där skall finnas kvalificerade revisorer. Det är så att säga huvudyrkandet i vårt förslag.

Sedan vill jag tillägga att vi också har sagt att när det gäller samtliga aktiebolag är vi medvetna om att det kan behövas en övergångstid. Vi föreslår att man skall överlåta till tillsynsmyndigheten, kommerskollegium, att bedöma hur lång den övergångstiden behöver vara.

Med andra ord: med litet god vilja hos exempelvis centerpartiet och med litet självständigare hållning från det partiets sida i sakfrågorna hade det varit fullt möjligt att genomföra det här förslaget, som är synnerligen nyanserat.

Några ord också om minimikapitalet för aktiebolag, som ju har varit oförändrat under en mycket lång period. Det var just för att hitta en möjlighet att komma överens som vi frångick det ena alternativet i motionen, nämligen att man skulle anpassa aktiekapitalet efter penningvärdeförsämringen och knyta det till basbeloppet. Det andra alternativet var att man skulle räkna upp kapitalet med vissa intervaller, exempelvis vart femte år. Vi gjorde alltså ett försök även på den här punkten att hitta en gemensam nämnare under utskottsbehandlingen, men icke heller det har centerpartiet kunnat gå med på.

Vi kan alltså konstatera behovet av att skapa nya företag i vårt samhälle, och detta kommer icke på något sätt att försvåras av det förhållandet att vi nu höjer minimikapitalet ytterligare. Som väl också Martin Olsson har kunnat iaktta sker det nämligen en ganska omfattande nybildning av aktiebolag f. n., vilket är bra.

Och till allra sist: Ingen seriös företagare kommer att hindras att starta företag genom höjningen till 50 000 kr.

Anf. 13 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Den medgivna repliktiden har överskridits.

Anf. 14 MARTIN OLSSON (c) replik:

Fru talman! Vad gäller aktiekapitalet behandlade jag den frågan från de utgångspunkter vi har. Det genomförs nu en höjning, och det finns ingen anledning för riksdagen att göra ett uttalande om fortsatta höjningar. Oberoende av vilka regeringar vi har i framtiden är det ju en självklar uppgift för dem att pröva lämpligheten av höjningar av lägsta aktiekapitalet med hänsyn till penningvärdeförsämringen.

Men en större fråga är samtidigt: Skall vi i framtiden ha lika regler för de allra minsta företag som drivs i aktiebolagsform och de riktigt stora företagen? Jag hör till dem som lutar åt uppfattningen att det är värdefullt, om vi i framtiden kan få olika regler för olika företagstyper. Om vi skall ha andelsbolagsformen eller om vi inom ramen för aktiebolagslagen skall ha variationsmöjligheter för stora och små företag får självfallet övervägas. Hur

det lägsta aktiekapitalet skall bestämmas i framtiden är alltså ett större och vidare problem än enbart en fråga om att följa basbeloppets ändringar.

När det gäller kvalificerade revisorer är det självfallet inte fråga om någon ovilja från vår sida. Vi har vid flera tillfällen uttalat vikten av att få kvalificerade revisorer i alla aktiebolag. Men jag anser att varje beslut som fattas här i riksdagen måste vara väl underbyggt, att man måste veta att det finns möjligheter att genomföra det osv. Eftersom Bengt Silfverstrand i sitt huvudanförande talade om en from förhoppning om att det skulle göras någonting åt denna fråga citerade jag i mitt inlägg vad dåvarande departementschefen anförde i propositionen. Det är klart och otvetydigt att det under det här året görs en översyn och beräkning av hur stor tillgången på kvalificerade revisorer är och om den står i rimlig proportion till antalet aktiebolag, för att vi inom ett eller annat år skall kunna införa regler med krav på kvalificerade revisorer i alla aktiebolag. Det är det vi strävar efter, Bengt Silfverstrand, både från ert håll och från vårt. Frågan är bara om riksdagen efter att i höstas ha gjort ett tillkännagivande för regeringen nu helt plötsligt skall ändra aktiebolagslagen på den här punkten samtidigt som regeringen prövar det som riksdagen har gjort ett uttalande om.

Anf. 15 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Regeringen måste vid en bedömning av tillgången på kvalificerade revisorer vända sig till bl. a. kommerskollegium och Föreningen Auktoriserade revisorer för att få ett underlag. Och de har redan lämnat besked och sagt att antalet kvalificerade revisorer åtminstone räcker till för att vi för alla nystartade företag skall kunna genomföra den av oss föreslagna reformen.

Vi har alltså redan det här underlaget.

Låt mig sedan bara helt kort hänvisa till en ganska intressant sammanställning som kommerskollegium gjort över sin tillsynsverksamhet. Kommerskollegium konstaterar att man i dag saknar de resurser som man måste ha för att kunna bedriva en effektiv tillsynsverksamhet. Under dessa omständigheter hälsar kommerskollegium en översyn med tillfredsställelse – ja, man uttrycker sig försiktigt och säger att man inte motsätter sig en översyn av företagsrevisionen. Det hela bygger alltså på vilka resurser man kan ge de tillsynsutövande myndigheterna.

Jag vill till sist när det gäller minimikapitalets storlek i aktiebolag konstatera att all seriös företagsverksamhet utan svårigheter kommer att genom lån eller på annat sätt få tillgång till ett aktiekapital på 50 000 kr.

Anf. 16 MARTIN OLSSON (c) replik:

Fru talman! Först några ord om revisorererna.

Det väcktes i fjol socialdemokratiska motioner med krav på översyn av företagsrevisionen. Vi remitterade motionerna till kommerskollegium, till Föreningen Auktoriserade revisorer och till Svenska revisorssamfundet. Bengt Silfverstrand använde själv uttrycket att kommerskollegium inte ville motsätta sig en utredning, och det visar väl inte precis på att vederbörande

ämbetsverk med entusiasm såg fram mot en utredning. Verket visade i stället tveksamhet till om det kunde bedömas erforderligt med en sådan.

De båda revisorsorganisationerna ställde sig negativa till förslaget om utredning.

Kommerskollegium framhöll i remissyttrandet att kollegiet inom ramen för sin tillsynsverksamhet i viss mån kunde uppfylla en del av de krav som tagits upp i motionerna.

Inte heller i de här frågorna råder det några större meningsskiljaktigheter, tror jag. Det är bara så att socialdemokraterna ständigt velat upprepa detta krav på en översyn av revisorernas verksamhet, medan vi från vårt håll varje år har redovisat vad som sker och vad som planeras. Vi anser inte att det finns anledning för riksdagen att särskilt begära en översyn.

Förste vice talmannen anmälde att Bengt Silfverstrand anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 17 BERNT EKINGE (fp):

Fru talman! Som utskottet framhåller i det föreliggande betänkandet har associationsrätten under hela 1970-talet varit föremål för ett fortlöpande reformarbete. Vi har en fått en ny aktiebolagslag, som trädde i kraft den 1 januari 1977. Vi har få en höjning av den undre gränsen för aktiekapitalet från 5 000 till 50 000 kr. Denna lägsta gräns på 50 000 kr. måste alla aktiebolag ha efter den 1 januari 1982. Vi har vidare fått ny lag om handelsbolag och enkla bolag och i samband därmed lag om årsredovisning i vissa företag. Den lagstiftningen träder i kraft den 1 juli i år. Utöver detta kan man också erinra om att vi fått en genomgående revision av konkursrätten och i samband därmed nya bestämmelser om s. k. konkurskarantän.

I de båda propositioner som vi nu behandlar föreslås, som framgått av debatten här, dels i proposition 146 att de s. k. fattiglikvidationerna när det gäller aktiebolag skall avskaffas, dels i proposition 84 att ändringar i aktiebolagslagen skall genomföras som innebär en anpassning till de nya regler som kommer att införas genom utskökningsbalken – alltså den lagbalk som riksdagen antog i förra veckan.

I anslutning till behandlingen av de här två propositionerna behandlar lagutskottet också ett antal motioner, dels de två motioner som har väckts med anledning av propositionerna, dels sju motioner som väcktes under den allmänna motionstiden. Debatten i dag har hittills rört propositionerna och de nämnda motionerna. Jag skall därför i stället koncentrera uppmärksamheten på några principiella synpunkter på associationsrätten som sådan.

Trots den lagstiftning vi har – aktiebolagslagen, handelsbolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar – förekommer en omfattande verksamhet i former som inte är reglerade i lag. Jag tänker då närmast på den omfattande verksamhet som bedrivs av s. k. ideella organisationer och stiftelser av skilda slag. Dessutom bör tilläggas att en del verksamheter måste ske i felaktig form därför att vi för många företag saknar en lämpligt avpassad bolagsform. Jag tänker då på de många små företag för vilka vi saknar en bra bolagsform. De

måste nu använda sig av aktiebolaget som verksamhetsform, även om denna i många fall måste anses vara mindre väl lämpad för dessa småföretag.

Det är således uppenbart att situationen inte är helt tillfredställande. I ett särskilt yttrande till lagutskottets betänkande har jag också tagit upp några av de här frågorna. Både från den enskildes och från samhällets synpunkt är det angeläget att det finns i varje fall minimiregler för såväl verksamheten som för revision och kontroll av verksamheten, när verksamheten når en viss omfattning. Jag kan i och för sig förstå dem som hävdar ståndpunkten att man inte skall ha någon lagstiftning för s. k. ideella organisationer. Men när man å andra sidan ser omfattningen av sådan verksamhet – tag t. ex. hela den fackliga rörelsen och de problem som några fackförbund uppenbarligen har haft eller tag idrotten, frikyrkorörelsen, nykterhetsrörelsen och den omfattande verksamhet som bedrivs av internationella organisationer, som alla får icke obetydliga statliga bidrag – förstår man också att kravet på associationsrättsliga regler för denna stora och omfattande verksamhet kan komma att växa.

Därmed har jag inte, fru talman, sagt att jag själv i dag skulle vara beredd att utan vidare godta en lagstiftning om ideella organisationer. Vad jag vill understryka är att när man kräver statliga ingripanden och åtgärder i fråga om aktiebolagen bör man inte glömma bort den här mycket stora verksamhetsdelen. Kräver man ökat samhällsinflytande och samhällskontroll, måste man naturligtvis göra det för alla olika typer av verksamheter. Och jag bortser inte från att det i ett läge med ständigt allt fler och allt slugare uttänkta vägar för kringgående av exempelvis vår skattelagstiftning kan bli nödvändigt att också öka samhällets arsenal av åtgärder. För den laglydige upplevs alla sådana här åtgärder som besvärande ingrepp, men jag hoppas ändå att man kan påräkna förståelse för samhällets och helhetens skull.

I flera av de motioner som behandlas i betänkandet krävs utredningar och förslag om olika åtgärder riktade mot aktiebolagen. Dessa motioner avvisas av utskottets majoritet – det har redovisats tidigare – och jag ansluter mig till majoritetens bedömning. Det sitter i dag några utredningar, vilkas resultat det finns all anledning att avvakta. Jag tänker då närmast på Kooperationsutredningen och stiftelseutredningen. Båda dessa avser att slutföra sitt arbete inom kort. Dessutom har den nya aktiebolagslagen varit i kraft så kort tid att det finns anledning att avvakta ytterligare en tid.

Med detta har jag således inte tagit avstånd från tanken på att man framdeles måste pröva frågorna om en översyn av aktiebolagslagen och samtidigt också en översyn av de associationsrättsliga förhållandena även för verksamhet som i dag bedrivs i former som inte har någon laglig reglering.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 18 OLIE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Fru talman! Vi har i svensk aktiebolagslagstiftning ett dubbelt problem.

För det första har vi en aktiebolagslag som gör att såväl cykelreparatören

som Volvo inordnas under samma lag. Rimligen måste ett mycket stort företag skötas på annat sätt – med större krav på insyn och reglering – än ett mycket litet. Detta tar man bara begränsad hänsyn till i lagen.

För det andra är aktiebolagslagen illa anpassad till de krav som måste ställas på de största företagen. Främst gäller det att den väsentliga frågan om de anställdas inflytande inte alls är reglerad i aktiebolagslagen – den reglerar i stället förhållandena mellan olika kapitalägare.

När det gäller behovet av en speciell lagstiftning för små företag, som Bernt Ekinge också berörde, är det främsta kravet att den skall vara enklare än den nuvarande aktiebolagslagen. Det är avgörande för marknadsekonomins fortlevnad att det går lätt att starta nya företag. Nackdelen med det förslag om s. k. andelsbolag som lades fram för något år sedan var att det snarast var krångligare än dagens lagar.

Det finns ytterligare ett skäl för att ha olika lagar för små och stora företag, nämligen att det faktum att samma lag gäller ett mycket stort och ett mycket litet företag troligen har medfört att onödigt stora bördor har lagts på de minsta företagen. Vi har väl i det här huset en litet olycklig tendens att när vi hör ordet företag alltför ofta tänka på L M Ericsson eller ASEA. När nya uppgiftsskyldigheter läggs på företagen hamnar de i praktiken inte bara hos storföretagens avdelningar för samhällskontakt utan också hos den lille företagaren, som får ta nätterna till hjälp för att fylla i blanketterna.

Också behovet av att lätta på bördorna för de minsta företagen talar för att vi delar upp lagstiftningen.

Aktiebolagslagen, som trädde i kraft 1976, var föråldrad redan när den antogs. Det föredragande statsrådet erkände att lagen var såväl verklighetsfrämmande som föråldrad. Det som gjorde och gör aktiebolagslagen verklighetsfrämmande är att den inte behandlar de anställdas rätt till inflytande i företagen. Riksdagen tvingades t. ex. redan under aktiebolagslagens första år att fatta beslut om avvägningen mellan medbestämmande-lagstiftningen och aktiebolagslagen.

Att aktiebolagslagen inte reglerar de anställdas rätt till medbestämmande i företagen innebär bl. a. att styrelsen är ansvarig inför bolagsstämman, där bara ägarrepresentanter sitter, medan några styrelsemedlemmar – de anställda – väljs av helt andra än bolagsstämman. Dagens aktiebolagslag är föga anpassad till företagsdemokratiska krav. Detta kritiserades redan under remissbehandlingen av aktiebolagslagen, framför allt av LO och TCO, som båda var oroliga för att lagen skulle försvåra det företagsdemokratiska reformarbetet.

Från folkpartistiskt håll har vi under fyra fem års tid varje år motionerat om en utredning om en ny aktiebolagslag. Vi vet att ett sådant utredningsarbete är tekniskt och juridiskt komplicerat och rimligen kommer att ta sin tid. Därför är det bra om man kan starta utredningsarbetet nu.

Med litet olika formuleringar har utskottet valt att svara "att tiden inte är mogen". Tiden tycks mogna tämligen långsamt för lagutskott. Nu liksom förra året utgår man från att regeringen uppmärksam följer frågan. Det utgår också jag från att regeringen gör. Bättre vore om regeringen så

småningom sätter i gång med ett reformarbete.

Bland de reformer som vi har aktualiserat är att vi i de allra största företagens ledningsorgan i framtiden skulle få lika ställning mellan arbete och kapital, s. k. paritetsrepresentation.

Folkpartiet drev en gång – under många år helt ensamt – tanken på att de anställda skulle få plats i företagens styrelser. Det är en av folkpartiets politiska framgångar att den reformen nu är genomförd och allmänt omfattad.

Tanken på en paritetsrepresentation är principiellt sett näraliggande. Den skulle innebära att de parter som satsar i företagen – de anställda med sina jobb och ägarna med sina pengar – får dela på inflytandet. Inga beslut skulle kunna fattas mot endera partens vilja.

Inom den tyska kol- och stålindustrin finns sedan 1951 paritetsrepresentation. Inom EG utgår förslaget till ett särskilt Europabolag från tanken på paritetsrepresentation. I Storbritannien lade för fyra år sedan den s. k. Bullock-utredningen fram förslag om paritetsrepresentation i alla företag med mer än 2 000 anställda.

Litet förenklat finns det två principer för inflytande för de anställda. Den ena innebär att arbetsgivare och arbetstagare ses som två helt motsatta parter, med begränsade gemensamma intressen. Medinflytande nås då genom olika typer av kollektivavtal, genom förhandlingssystemet i MBI och i sista hand genom fackföreningsfonder.

Den andra synen utgår ifrån att löntagare och kapitalägare har ett långsiktigt gemensamt intresse av företagets framtid. Det är då naturligt att båda parter sitter med i företagets olika beslutsorgan. Det är den tanken som ligger bakom företagsnämnder och styrelserepresentation för de anställda.

Det är beklagligt att fackföreningsrörelsen och i viss mån även Arbetsgivarföreningen tycks inordna sig i den första kategorin, där man ställer anställda och ägare emot varandra. LO har bl. a. dragit sig ur en rad partssammansatta organ.

För oss som är anhängare av marknadsekonomin kan en vidgad styrelserepresentation vara positiv. Därigenom förankras besluten hårdare i det lokala företaget. Det blir inte centrala fonder, styrda från Norra Bantorget eller någon annan stans ifrån, som skall besluta över produktionen. Löntagarna blir också ansvariga för att företaget fungerar inom marknadsekonomin.

Vi skall komma ihåg att Sverige behöver mera av marknadsekonomi och mera av konkurrens. Då minskar också utrymmet för mer eller mindre godtyckliga beslut inom företagen.

Jag kan naturligtvis också se betydande risker med en paritetsrepresentation.

Om en utvidgad styrelserepresentation kombinerades med ett kraftigt ägarinflytande för de anställda som kollektiv, skulle alla större svenska företag snabbt bli löntagarstyrda. Det är bra om vi får en större andel löntagarägda företag i Sverige, men om alla företag i praktiken kontroller-

rades av de anställda, skulle det bli svårt att generera nytt kapital, och produktionsapparaten skulle brytas ned.

Det måste därför göras klart att reformer av aktiebolagslagen i riktning mot ökat löntagarinflytande kräver att aktieägarnas rättigheter bättre tas till vara än som sker i dag.

Professorn i finansrätt Gustaf Lindencrona har i sin bok *Arbetstagare och aktieägare i aktiebolagsstyrelser* visat att det är möjligt att förena ett ökat löntagarinflytande med stimulerat privat aktieäggande, även om det också kräver åtskilliga ändringar i aktiebolagslagen.

Det finns vidare en icke obetydlig risk att paritetsrepresentation skulle leda till tröghet och fastläsningar i styrelsearbetet. Beslut i en paritetisk styrelse måste också alltid ta över MBL, vilket i sin tur kräver ändringar i medbestämmandelagstiftningen.

Till sist går paritetsrepresentation självfallet inte att förena med löntagarfonder enligt den modell som förespråkats av LO och socialdemokratin. De modeller som föreslagits från det hållet har inneburit att alla större svenska företag på ett decennium skulle få en och samma dominerande ägare.

Folkpartiet har därför inte krävt att paritetsrepresentation skall införas. Vi har enbart sagt: Detta är en intressant tanke – låt oss utreda den! Låt oss se på erfarenheterna från utlandet! Låt oss ta reda på hur man resonerat i EG! Låt oss fundera på hur ökad styrelserepresentation går att förena med MBL!

Detta modesta utredningskrav har lett till en frenetisk kampanj från Svenska arbetsgivareföreningen och dess kampanjtidning.

Den häftiga reaktionen från Arbetsgivareföreningen har haft litet skrämmande drag. Det är en sak att Arbetsgivareföreningen är negativ till förslag som har till syfte att i grunden förändra spelreglerna i ekonomin. Men ett utredningskrav som syftar till att ett företags egna anställda skall få mer inflytande – är det så farligt?

Låt säga att vi skulle införa förvaltningsråd i företagen – ett organ mellan bolagsstämman och den mer expertbetonade styrelsen. Ett sådant förvaltningsråd har föreslagits bl. a. av en grupp företagsledare inom Studieförbundet Näringsliv och samhälle. Låt säga att dessa förvaltningsråd skulle bestå av en tredjedel ägarvalda, en tredjedel löntagarvalda och en tredjedel personer som är valda av båda parter gemensamt och att detta organ skall diskutera långsiktig politik för företagen, fatta beslut i större och principiella frågor, osv. Vore det så farligt? Så farligt att det inte ens får utredas? Att inte för- och nackdelar systematiskt får tas fram?

Arbetsdemokratin i Sverige hotar ibland att bli en arbetsbyråkrati. MBL-systemet blir ofta alltför krångligt, flyttar ut besluten utanför företagen och fördröjer besluten. Om man vill göra något åt det är det nödvändigt att på något annat sätt öka de anställdas inflytande. När Arbetsgivareföreningen med bestämdhet säger nej till varje sådant förslag – t. o. m. om det har formen av ett endast försiktigt formulerat krav på utredning – gör det mig orolig för storföretagens framtid. En förutsättning för företagens framgång i en demokrati är att de upplevs ha legitimitet. En sådan legitimitet kan uppstå genom effektiv konsumentstyrning, genom ett brett ägande och genom

Måndagen den
25 maj 1981

*Ändring i aktie-
bolagslagen m. m.*

företagsdemokrati.

Lönesumman är i dag den helt dominerande kostnadsposten för svensk industri. I detta ligger också att engagemanget från de anställda är den viktigaste möjligheten till effektivisering av svensk industri. Då måste vi också ta till vara de chanser till engagemang som det innebär att öka de anställdas inflytande.

Anf. 19 LENNART ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Olle Wästberg talade mycket om folkpartiets motioner under de senaste åren. Folkpartiet har krävt en översyn av aktiebolagslagen, sade han.

Ser man tillbaka på vad som verkligen har hänt i riksdagen, finner man att det finns anledning för Olle Wästberg att i fortsättningen tala med något mindre bokstäver.

Förra året, när vi här i riksdagen behandlade ett lagförslag om handelsbolag, hade folkpartiet en motion där man krävde en översyn av aktiebolagslagen. Den motionen hade vid det tillfället nyligen behandlats på folkpartiets landsmöte. Men bara några veckor senare yrkade folkpartiets egna ledamöter i lagutskottet avslag på motionen.

Detsamma har skett i dagens ärende. Där har den borgerliga majoriteten, inkl. folkpartiets ledamöter, i lagutskottet yrkat avslag på sin egen motion.

Jag vill till Olle Wästberg bara säga att det alltså inte är lagutskottet som sådant som är motståndare till en översyn av olika lagar. Problemet tycks ligga helt inom folkpartigruppen.

Anf. 20 JOAKIM OLLÉN (m):

Fru talman! Både Bernt Ekinge och Olle Wästberg har anlagt en rad intressanta synpunkter på det associationsrättsliga regelsystemet. Bernt Ekinge sade bl. a. – det noterade jag med stort intresse – att avsaknaden f. n. av lagstiftning beträffande ideella föreningar kanske inte skall bestå i evig tid utan att man så småningom bör glida in i ett system med någon typ av regler även för ideella organisationer. Det är ett krav som vi i moderata samlingspartiet ställt i många år, i syfte att skydda enskilda medlemmar i olika hänseenden.

I frågan om en uppdelning av aktiebolagsformen är vi nog överens om att det finns mycket som talar för att man på sikt skall göra en åtskillnad mellan reglerna för de mindre företagen och reglerna för de verkligt stora företagen. Jag har egentligen inte på någon punkt någon erinran mot vad Bernt Ekinge och Olle Wästberg i Stockholm sade på den punkten. Det är ju redan i dag på det sättet att när det gäller de allra största företagen så finns det i realiteten en stor mängd børsregler, børskontrakt, som styr de större företagens verksamhet eller i vart fall deras beteende gentemot allmänheten i en rad viktiga hänseenden. Det finns mycket som talar för att man skulle överväga att kanske bygga in de reglerna i en lagstiftning som är direkt anpassad till de s. k. marknadsbolagen, alltså de som verkligen vänder sig till allmänheten i

sin strävan att erhålla kapital, detta till skillnad från de mindre företagen som präglas av en slutenhet och som till sin karaktär påminner om handelsbolag på det sättet att det är ett fåtal delägare som sinsemellan har beslutat att driva en viss näringsverksamhet. De vill hålla delägarekretsen sluten. Just den här delägarkretsens slutenhet var vad förslaget till andelsbolagslag byggde på. Jag tror att det finns mycket som talar för att man skall hålla fast vid den tanken i en framtida reformering på det här området.

Jag tror alltså att det här kommer så småningom, och jag tror också att det finns skäl för oss att se på vad som händer ute i Europa på detta område när vi tar ställning till hur och när vi skall gå in för en uppdelning av den nuvarande aktiebolagslagen.

När det emellertid gäller Olle Wästbergs i Stockholm argumentation för paritetsstyrelse tror jag att det finns anledning att protestera. Det är visserligen sant att det här förekommer i Tyskland, dock med mycket blandade erfarenheter. Man skall också när det gäller Tyskland komma ihåg att man där inte har en styrelse av den typ som vi har, utan man har två olika sorters styrelser: ett översiktsråd eller vad man vill kalla det och en mera verkställande styrelse.

I Sverige har vi ju systemet så uppbyggt att styrelsen är bolagets organ. Det är det organ som företräder bolaget i olika hänseenden, och då är det ju oerhört viktigt att ägarna av bolaget har någonstans där de så att säga har möjlighet att fatta beslut om bolagets policy i olika hänseenden. De har inte den möjlighet som de fackliga organisationerna har att i en förening vid sidan om träffas och fatta beslut om hur man skall agera och vilken inställning man skall ha i olika frågor. Det talar mycket emot att man i vart fall i system av den typ som vi har i Sverige skulle ha paritetsrepresentation i styrelsen. Jag tror alltså inte på den idén, men väl på tanken att på sikt och gärna i samverkan med vad som sker i EG få fram en uppdelning av den nuvarande aktiebolagsformen.

Sist och slutligen! Olle Wästberg i Stockholm sade att har man paritet kan det vara ett argument mot löntagarfonder, eftersom det inte går att förena löntagarfonder med system med paritet. Nog tycker jag att det är att krångla till den för oss, som jag förutsätter gemensamma, viktiga och avgörande kampen mot fackföreningsägda löntagarfonder att för den sakens skull kräva paritetsstyrelser.

Anf. 21 OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Fru talman! Först till Lennart Andersson. Socialdemokraterna har vad jag vet inte reserverat sig för en översyn av aktiebolagslagen. Utskottet har då sagt att man förutsätter att regeringen följer dessa frågor och tar de initiativ som är nödvändiga. Jag menar att ett nödvändigt initiativ är att man tillsätter en utredning om en ny aktiebolagslag.

Joakim Ollén har naturligtvis rätt när han säger att det i praktiken finns ett komplext av överenskommelser och lagar, som nästan bildar en storföretagslagstiftning. Framför allt gäller det börskontrakten. Men det som inte är tillgodosett i det komplexet av regler är just företagsdemokratiaspekten,

*Ändring i aktie-
bolagslagen m. m.*

nämligen de anställdas inflytande och möjligheten att vidga de anställdas inflytande. Skall det gå så långt som till en paritetsrepresentation, så måste det ske inom ramen för en förändring av bolagsorganen i de största företagen, så att man får någon typ av förvaltningsråd.

Moderaterna och Joakim Ollén är med all rätt skeptiska och negativa till löntagarfonder av den modell som lanserats av LO och socialdemokratin. Man är också på moderat håll, om jag fattat saken rätt, skeptisk till MBL i den praktiska utformning denna i dag fått. Nu vill man inte ens utreda frågan om paritetsrepresentation. Jag vill då fråga, eftersom detta är ett av de få tillfällen vi har att diskutera arbetsdemokrati i riksdagen: Vad vill man då på moderat håll? Vill man bara minska de anställdas inflytande i företagen eller har man någon tanke på att på något område öka det?

Anf. 22 LENNART ANDERSSON (s):

Fru talman! Innan debatten avslutas är det en sak som jag särskilt vill påpeka. Utskottets vice ordförande, Bernt Ekinge, betonade i sitt inlägg rätt kraftigt nödvändigheten av att vi skulle få en lagstiftning för ideella föreningar här i landet. Han ville också göra gällande, att krävde man en översyn av aktiebolagslagen och samhällets ingripande när det gäller olika lagar, skulle det förutsätta en lagstiftning också för ideella föreningar. Först vill jag konstatera att det ämnet helt ligger utanför dagens debatt. Det andra är att Bernt Ekinge omedelbart fick ett mycket positivt gensvar från moderaternas talesman, Joakim Ollén.

Jag vill fortfarande hävda att från vår partigrups sida är vi inte intresserade av någon lagstiftning för de ideella föreningarna, utan vi vill slå vakt om våra svenska folkrörelser och ideella föreningar. De skall få verka fritt. Sådana uttalanden har vi gjort tidigare i lagutskottet, och vi har ingen annan uppfattning i dag.

Anf. 23 JOAKIM OLLÉN (m):

Fru talman! Kort två saker!

Det är intressant att konstatera att Olle Wästberg i Stockholm faktiskt går ifrån tanken på paritetsstyrelser inom ramen för det nuvarande svenska associationsrättsliga systemet och börjar tala om andra styrelseformer, olika råd av den typ man har exempelvis i Tyskland eller vad det nu kan vara fråga om. Eftersom ingen annan har varit för tanken i den här riksdagen, i något utskott eller någon annanstans, innebär det att tanken på paritet i svenska bolagsstyrelser i dess nuvarande utformning är död. Det noterar jag med intresse.

Sedan ställde Olle Wästberg i Stockholm en fråga till mig, som närmast gav intryck av att han ville göra det här till en tävlan om vem som var mest för medbestämmande och för de anställdas inflytande. Men Olle Wästberg säger själv att om man skall ha paritet så blev det ändringar i medbestämmandelagen. Var han själv slutar efter den cirkusen är ju lite svårt att veta. Så menar Olle Wästberg att vi moderater skulle vara motståndare till MBL, alltså att vi bara skulle vilja minska och inte öka någonstans. Men det bygger

på den felaktiga föreställningen att vi verkligen skulle vara motståndare till medbestämmandelagen. Vi har kritiserat den i vissa hänseenden. Dagens ämne medger inte att vi tar upp den debatten. Det vet Olle Wästberg mycket väl, men det är ju inte detsamma som att vi skulle vara motståndare till medbestämmande i företagen på någon nivå. Det vet Olle Wästberg också mycket väl.

Anf. 24 BERNT EKINGE (fp):

Fru talman! Jag vill bara erinra Lennart Andersson om vad jag verkligen sade, så att han inte lägger in mer i mitt anförande än vad jag gav uttryck för. Det finns ju understundom en viss benägenhet att göra det. Jag sade nämligen: Därmed har jag inte sagt att jag själv i dag skulle vara beredd att utan vidare godta en lagstiftning om ideella organisationer. Men vad jag vill understryka är, att när man kräver statliga ingripanden och åtgärder i fråga om aktiebolagen, bör man naturligtvis inte glömma bort den här mycket stora verksamhetsdelen. Där, Lennart Andersson, hör den hemma. Det är inget tvivel om, att om vi diskuterar frågorna om revision, om insyn, om samhällets kontrollmöjligheter osv., så måste vi göra det över hela fältet, och då kan man inte bara säga: Vi är motståndare till en lagstiftning för ideella organisationer. Då skulle Lennart Andersson också kunna säga: Vi är naturligtvis också motståndare till att man över huvud taget undersöker om det förekommer fiffel och oegentligheter inom ideella organisationer. Det tror jag att han aldrig skulle vilja säga.

Det är därför jag menar att det här generella ställningstagandet strider litet mot de mycket högljudda krav som man ställer i andra avseenden. Det är det jag velat framhålla, och jag tror att det för samhällsutvecklingen är viktigt att man håller ihop dessa saker. Och då tror jag, fru talman, att man framdeles måste titta över den mycket omfattande ekonomiska verksamhet som ligger på den ideella sidan.

Anf. 25 OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Fru talman! Om man kräver en utredning på ett område, beror det ofta på att man inte i detalj vet hur resultatet skall bli. Joakim Ollén säger med anledning av det faktum att jag tror att en utredning skulle leda fram till att vi i Sverige skulle införa paritetisk representation i företagets ledningsorgan att vi då måste införa ett förvaltningsråd av tysk typ. Detta innebär inte att tanken på paritetisk representation i t. ex. styrelser är död. Det tillhör det som vi får utreda. Jag vet, som sagt, inte om nackdelarna med hälftenrepresentation i styrelse eller annat ledande bolagsorgan är så stora att vi av den anledningen skall avstå från förslaget. Jag vill ha detta utrett.

Moderaterna har kritiserat MBL och vill ändra på lagen. Men ni vill knappast ändra lagen i den riktningen att de anställdas inflytande ökar, eller hur? I praktiken handlar det om att man från moderaternas sida vill minska de anställdas inflytande, om än marginellt. Det finns troligen sådana tankar och förslag på moderat håll. Jag har nämligen inte på något annat område sett några förslag från moderaterna om att öka de anställdas inflytande.

Vi är nu i den situationen att de flesta svenska löntagare kommer att få se sina reallöner sjunka under de närmaste åren. I det läget ställs det ovanligt höga krav på oss politiker att vi också ser till att inflytandet för de anställda i företagen och på arbetsplatserna ökar. Vi måste försöka komma fram med praktiska förslag – inte bara med förslag som minskar de anställdas inflytande. Om vi säger nej till olika sådana förslag, t. ex. löntagarfonder, och tycker att MBL börjar bli alltför krånglig och byråkratisk, har vi också ett ansvar att försöka komma på andra sätt för att öka de anställdas inflytande. Ett sådant sätt är att närmare undersöka tanken på paritetisk representation i de största företagen.

Anf. 26 LENNART ANDERSSON (s):

Fru talman! Allra sist: När nu Bernt Ekinge har citerat sig själv, är det bara att konstatera att citatet är tillräckligt avslöjande. Det behövs inga som helst ytterligare kommentarer.

Anf. 27 BERNT EKINGE (fp):

Fru talman! Jag tyckte inte att det sista Lennart Andersson sade skall stå helt oemotsagt. Konsekvensen av Lennart Anderssons resonemang kan bli ödesdiger. Den associativa lagstiftning vi i dag har kan småningom komma att omfatta också stiftelser. Vi har också att vänta förslag från kooperationsutredningen. Och sedan skulle egentligen bara kvarstå de ideella organisationerna. Då kan det, fru talman, finnas en risk att frånvaron av lagstiftning på detta område utnyttjas för ekonomiska oegentligheter. Jag tror inte att Lennart Andersson då är beredd att stå kvar vid sin ståndpunkt.

Mom. 1 (fattiglikvidation)

Vid votering genom rösträkning avgavs 142 röster för utskottets hemställan och 142 röster för reservation 1 av Lennart Andersson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Kammaren beslöt med 142 röster att betänkandet i dess helhet skulle återförvisas till utskottet. 142 röster avgavs för att mom. 1 skulle avgöras omedelbart genom lottning. 1 ledamot avstod från att rösta.

6 § Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1980/81:37 om anslag till oförutsedda utgifter för budgetåret 1981/82 (prop. 1980/81:100)

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Allmän beredskapsbudget

Föredrogs finansutskottets betänkande 1980/81:38 med anledning av förnyad behandling av proposition 1980/81:140 om allmän beredskapsbudget för budgetåret 1981/82.

Anf. 28 CHRISTER NILSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen i finansutskottets betänkande nr 38.

Anf. 29 ERIC ENLUND (fp):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Utskottets hemställan återfanns i finansutskottets betänkande 1980/81:34.

Mom. 1

Vid votering genom rösträkning avgavs 142 röster för utskottets hemställan och 142 röster för reservationen av Arne Gadd m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Ärendet – som tidigare varit återförvisat till utskottet – skulle nu avgöras omedelbart genom lottning.

Sedan förste vice talmannen lagt ned en ja-sedel och en nej-sedel i rösturnan drog Karl-Eric Norrby (c) nej-sedeln. Kammaren hade alltså fattat beslut i enlighet med nej-propositionen och bifallit reservationen av Arne Gadd m. fl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Mervärdeskattefri försäljning på flygplatser

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:57 om mervärdeskattefri försäljning på flygplatser.

Anf. 30 NILS HJORTH (s):

Fru talman! I januari i år väckte Margit Sandéhn och jag en motion där vi begärde att förbudet mot momsfri försäljning vid våra flygplatser skulle hävas. Motionärer från andra partier har ställt samma krav. Det hade nämligen visat sig att våra farhågor om en minskad försäljning i butikerna på Landvetter och Arlanda genom den beslutade ändringen i mervärdeskattelagen besannats. Framför allt påtalade vi i årets motion liksom i en motion förra året det orättvisa i det nya systemet. Förbudet innebär ju en konkurrensnedvidning i förhållande till butiker utanför flygplatserna. En utomnordisk turist har nu möjligheter till skattefria inköp i butiker inne i

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

*Allmän bered-
skapsbudget*

*Mervärdeskattefri
försäljning på
flygplatser*

3

Måndagen den
25 maj 1981

*Mervärdeskattefri
försäljning på
flygplatser*

Stockholm och Göteborg men inte, vilket vore mest naturligt och praktiskt, på flygplatserna inför avresan.

De nya reglerna, införda i 2 a § mervärdeskattelagen, innebär att försäljning av vara till köpare som är bosatt utanför Norden räknas som export och alltså blir skattefri, om blott säljaren kan förete handling till bevis att köparen i anslutning till leveransen medfört varan vid utresa ur landet. Systemet är inte nytt, det tillämpas på samma sätt i flera andra länder, men där är inte flygplatserna undantagna. Det har också givit positiva försäljningsresultat för berörda butiksinnehavare. Man har t. o. m. bildat ett särskilt bolag, Scandinavian Tax Free Shopping Service, som i ökande omfattning givit intygsservice och restitution av moms till turister som köpt varor för export i butiker utanför flygplatser. Ytterligare ett serviceföretag i branschen har dykt upp, nämligen Sweden Tax Free Shopping, som ger kunderna tillbaka hela momsen, det är det s. k. Trelleborgssystemet. Självklart har detta varit till stor nackdel för de butiker som etablerats på flygplatserna, vilka fråntagits denna möjlighet. Det kanske bör tilläggas att det inte gäller den vanliga alkohol- och tobaksförsäljningen, utan att det är andra varor det handlar om.

Försäljningen har klart minskat, vilket lett till reducerat öppethållande och minskning av personal. Det betyder också en minskning av den passagerarservice som byggts upp och en försämrad konkurrens gentemot flygplatser i andra länder.

Skatteutskottet var väl medvetet om dessa nackdelar när flygplatsförsäljningsförbudet behandlades i riksdagen i december 1979. Man ansåg sig dock inte kunna göra något, då förbudet var en förutsättning för att de andra förslagen i den nordiska gränshandelsöverenskommelsen skulle antas. Även näringsfrihetsombudsmannen ansåg att de nya bestämmelserna var en konkurrensbegränsning som drabbat flygplatsbutikerna.

I vår motion 1980/81:503 påtalar vi att Finland inte hållit sin del av överenskommelsen utan att den skattefria försäljningen till svenska besökare vid gränsen fortgått som tidigare. Av skatteutskottets betänkande framgår att Finland nu sent omsider ratificerat överenskommelsen och att de nya reglerna börjat gälla från den 14 maj i år. Det skall bli intressant att se hur det kommer att verka i praktiken.

Den sannolika utvecklingen av flygplatsförsäljningsförbudet mot moms-fria varor torde bli att butikerna på Arlanda och Landvetter tvingas slå igen. Samtidigt lockar en rad olika affärer med hjälp av skickliga marknadsförare runt om i landet utländska turister med momsfri försäljning. Det orimliga i beslutet framstår alltmer och borde enligt min mening leda till att Sverige begär en omprövning och justering av denna del av överenskommelsen. Det kan väl knappast vara till någon nackdel för övriga nordiska länder om man tillåter skattefri försäljning på flygplatserna i Sverige när obeskattade varor kan inhandlas i en alltmer växande rad av butiker runt om i landet.

Jag yrkar, fru talman, bifall till vår motion, som innebär ett slopande av flygplatsförsäljningsförbudet.

I detta anförande instämde Margit Sandéhn (s).

Anf. 31 KNUT WACHTMEISTER (m):

Fru talman! Frågan om mervärdesskatt vid försäljning på flygplats är ju ingalunda ny. Den behandlades senast under förra riksmötet, och det var då i stort sett samma motionärer som nu.

Tidigare har det inte funnits några bestämmelser som sanktionerat skattefria försäljning på flygplatser till resande bosatta utom Norden. Exportförsäljningsbegreppet har tolkats olika, så att exempelvis skattefria försäljning godtagits i Stockholm och Göteborg, medan sådan har vägrats i Malmö. Självfallet har det inte varit lyckligt att det inte funnits likartade bestämmelser i hela landet.

År 1979 träffades så en nordisk överenskommelse, som trädde i kraft den 1 maj förra året och som innebar att någon skattefri försäljning inte skulle få ske på flygplats för andra varor än alkoholdrycker och tobak. Självfallet måste det te sig utomordentligt egendomligt från butikägarnas synpunkt att en utomnordisk resenär skulle kunna köpa varor skattefritt i vilken butik som helst utom på just flygplatsen. Där delar jag helt Nils Hjorths uppfattning.

När skatteutskottet förra året behandlade några motioner om att befria flygplatsbutikerna från skyldighet att momsbelägga exportvarorna var utskottet enigt om att det var olyckligt att undanta flygplatsbutikerna från momsplikten. Nu var emellertid begränsningen av den skattefria försäljningen ett oavvisligt krav från de andra nordiska ländernas sida för att de skulle tillmötesgå vitala svenska intressen när det gäller gränshandeln i övrigt. När man bedömer grannländernas inställning måste man också ta med i beräkningen att man på Nordens största flygplats – Kastrup – efter svensk påtryckning inte tillåter momsfri försäljning av andra varor än alkoholdrycker och tobak.

I år har vi så ett antal motioner med samma krav på skattebefrielse för flygplatsbutikerna som Nils Hjorth just redogjort för. Trots att motionerna avslogs året innan var det enligt min uppfattning fullt motiverat att förnya dessa motioner, eftersom Finland vid tidpunkten för motionernas avlämnande ännu inte hade antagit den lag som reglerar gränshandeln i enlighet med den nordiska överenskommelsen. Nu har så skett, och bestämmelserna gäller, som vi nyss hörde, fr. o. m. den 14 maj. Ett enigt utskott har även i år avstyrkt motionerna, inte därför att vi tycker att det är praktiskt och logiskt att diskriminera flygplatsbutikerna, utan därför att det får ses i ett större nordiskt sammanhang, där det för Sveriges del har gällt att både ta och ge. Om Finland inte hade ratificerat överenskommelsen, hade säkerligen skatteutskottet påtalat detta i betänkandet och uppmanat regeringen att snabbt vidta erforderliga åtgärder.

*Mervärdesskattefri
försäljning på
flygplatser*

Måndagen den
25 maj 1981

*Mervärdeskattefri
försäljning på
flygplatser*

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 32 NILS HJORTH (s):

Herr talman! Knut Wachtmeister delar vår uppfattning om det orimliga i den här överenskommelsen, men säger att den är ett oavvisligt krav för att klara gränshandeln. Jag förstår den synpunkten. Men även om en nordisk överenskommelse träffas om gränshandeln, så måste det ändå kunna ske en omprövning på de punkter där överenskommelsen leder till orimliga konsekvenser för något land, och så har skett i detta fall.

Man hade säkerligen inte kunnat förutse en så våldsam expansion av den moms fria försäljningen utanför flygplatserna som en följd av den införda liberaliseringen. Det pågår, som jag nämnde, ett landsomfattande projekt för att på ett effektivt sätt informera om den moms fria försäljningen. I marknadsföringen ingår information till utländska turister om den mervärdeskattefria försäljningen i Sverige. Turisterna som kommer hit vet alltså i förväg att det är olönsamt att handla i butikerna på de svenska flygplatserna.

Det torde vara unikt med ett system som lämnar moms befrielse vid turisternas inköp av varor och samtidigt förbjuder sådan moms befrielse från vissa försäljningsställen.

Det system som tillämpas på Kastrups flygplats är väl inte direkt jämförbart med det svenska systemet. Jag skulle inte ha något emot att man fick samma bestämmelser på Kastrups flygplats. Den ordning som där tillämpas är det näringslivet självt som vill ha, och där är man mer bunden till inköp på flygplatsen. Arlanda och Landvetter har att konkurrera med många andra storflygplatser som t. ex. Frankfurts och Schiphols flygplatser. Om ingenting görs åt problemet tvingas butikerna på våra flygplatser att slå igen, med avskedanden av personal som följd. En sådan utveckling vill väl ingen ha. Därför tycker jag att något bör göras innan utvecklingen går så långt.

Anf. 33 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Som jag inledningsvis sade har både utskottet och jag själv full förståelse för de olägenheter som det måste innebära för butikerna på Landvetter och Arlanda att inte få sälja sina varor utan moms. Men trots allt är dessa olägenheter mindre jämfört med dem som vi skulle ha fått om vi inte hade kunnat åstadkomma de justeringar i gränshandeln med Finland som trädde i kraft den 14 maj.

Tidigare kunde svenskar fara till Finland och köpa hushållskapitalvaror såsom spisar, diskmaskiner, kylskåp, TV-apparater m. m. utan att betala skatt på dem vid införandet till Sverige. Det gjorde att de svenska företagen icke kunde konkurrera med de finska när det gällde gränshandeln. Det har vi bedömt som en utomordentligt stor olägenhet.

Den här lagen har bara varit i kraft några veckor, och det återstår att se hur

den kommer att fungera. Det är möjligt att det kan komma att finnas anledning att ta upp frågan till förnyad prövning. Jag delar helt Nils Hjorths uppfattning att det varken är praktiskt eller logiskt att på detta sätt diskriminera affärerna på flygplatserna.

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

*Realisationsvinst-
beskattning av
fritidshus*

Utskottets hemställan, som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionerna 415 av Hans Petersson i Röstånga och Sven Andersson, 503 av Nils Hjorth och Margit Sandéhn samt 509 av Rune Torwald och Ingegärd Oskarsson, bifölls med acklamation.

9 § Realisationsvinstbeskattning av fritidshus

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:58 om realisationsvinstbeskattning av fritidshus.

Anf. 34 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! För de ledamöter som har för avsikt att äta lunch nu, kan jag tala om att jag inte kommer att begära votering.

Det ärende som vi nu behandlar gäller realisationsvinstbeskattning vid försäljning av fritidshus. Vi motionärer vill uppnå rättvisa i det avseendet. Enligt vår mening är de regler som i dag gäller diskriminerande. Därför vill vi att samma regler som gäller vid försäljning av bostadshus skall införas.

Vi har tagit del av det ganska digra betänkandet som skatteutskottet har lagt fram med anledning av min och några partikamraters motion. Till skatteutskottets talesman, Knut Wachtmeister, vill jag ställa ett par frågor med anledning av det som står i betänkandet.

I skatteutskottets betänkande 1980/81:58 hänvisas till en utredning som heter kommittén om översyn av reglerna om uppskov med beskattningen av realisationsvinst. Skatteutskottet skriver i sista stycket på s. 5:

”Med hänsyn härtill och till att den av riksdagen i höstas beslutade begränsningen av indexuppräknningen av anskaffningsvärde och förbättringskostnader har intimt samband med uppskofsreglerna kan det enligt utskottets mening förutsättas att de i motionen berörda frågorna kommer att prövas av den pågående utredningen.”

Jag vore tacksam, herr talman, att få veta vilka besked skatteutskottet fått från denna utredningskommitté beträffande deras avsikter att verkligen göra en översyn av reglerna för realisationsvinstbeskattningen av fritidshus. Jag utgår från att utskottet haft kontakter med utredningen. Det är annars inte givet att frågor som inte tagits upp i utredningsdirektiven verkligen blir föremål för översyn. Jag vill alltså utgå från att riksdagen genom skatteutskottet verkligen gör klart för den aktuella kommittén att utskottet vill ha de här frågorna prövade.

Utskottet är i sin skrivning inte avvisande till denna vår moderata motion. Tvärtom tycker jag mig finna att utskottet är positivt till våra motionsförslag. Jag frågar: Är det en riktig tolkning som jag gör? Delar utskottet motionens

synpunkter, även om det inte skrivits ut i klartext?

Motionen tar upp ett par frågor som för all del inte drabbar alla innehavare av fritidshus, men det drabbar dem som genom exempelvis nedläggningen av en industri i en ort i Norrland tvingas flytta till ett nytt arbete och en ny ort i Mellansverige eller södra Sverige. De har ett fritidshus – det har dess bättre bortåt halva svenska befolkningen, åtminstone tillgång till fritidshus – och de kan inte alltid, även om de aldrig så gärna vill, räkna med att kunna behålla detta fritidshus – även om det ligger i en kär hembygd. Då är frågan: Skall de, när de tvingas sälja sitt fritidshus, behöva beskattas så hårt att det blir omöjligt för dem att förvärva ett nytt fritidshus i närheten av den nya bostaden i en annan del av landet?

När det gäller vanliga bostadshus har vi fått en ny lagstiftning som innebär en skärpning av realisationsvinstbeskattningen, det är i och för sig beklagligt, men det är nu ett riksdagens beslut. Om man då hade tagit med fritidshusen i samma proposition, i samma utskottsbetänkande och i samma lagstiftning hade det i alla fall varit en rättvisa gentemot de människor som av ett eller annat skäl tvingas sälja fritidshuset. Men det gjorde man inte, och då finns en regel som säger att när det gäller bostadshus får man tillämpa fyraårsregeln. Jag går inte in på detaljerna, jag förutsätter att kammarens ledamöter är väl bevandrade i den här problematiken, och jag har bara begärt att få tala i fem minuter. Men avräkningstiden måste på nytt föras in för en fritidshusägare som köper ett nytt fritidshus och som sedan säljer det. Detta är vad vi tar upp i motionen, som har nr 1545 av riksdagsåret 1980/81. Jag läser ur motionen:

”En rad skäl talar för att fritidshusen inte skall diskrimineras i beskattningshänseende. Möjligheten att äga fritidshus skall inte begränsas.” Jag utgår från att detta också är riksdagens mening. ”Fritidshusens betydelse för medborgarnas rekreation är väl dokumenterad. Eftersom många ägare av fritidshus tvingas byta arbete och flytta från en ort till en annan kan reseavståndet till fritidshusen bli alltför långt och en försäljning måste ske.”

Detta är vad vi satt på pränt i slutklämmen i vårt motion, som utskottet haft att ta ställning till:

”Det är då rimligt att ett nytt fritidshus skall kunna anskaffas på samma villkor som gäller vid nytt förvärv av bostadsfastighet, dvs. att realisationsvinstbeskattningen uppskjuts och att ingen ny fyraårsregel skall tillämpas på den nyförvärvade fritidsfastigheten.”

Anf. 35 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag delar i stora delar Göthe Knutsons uppfattning. Det är inte för att han är min partivän, utan därför att en fritidshusägare som exempelvis bor i lägenhet och byter jobb säkerligen ofta finner avståndet för långt från den nya bostadsorten till det gamla fritidshuset. Det var just detta Göthe Knutson påtalade som en av de största nackdelarna. Därigenom kan det te sig praktiskt omöjligt för den som flyttar att behålla fritidshuset.

Särbestämmelserna för fritidshus när det gäller uppskovsreglerna vid

frivillig försäljning kan således bidra till att låsa in fastighetsmarknaden och minska den särskilt i våra dagar så betydelsefulla rörligheten på arbetsmarknaden.

Trots dessa tänkvärda synpunkter har utskottet avstyrkt yrkandet i motionen, som innebar att riksdagen hos regeringen skulle begära en översyn av reglerna för realisationsvinstbeskattning av fritidshus. Skälet härtill är, som så många gånger förr, att det finns en pågående utredning. Vid 1978/79 års riksmöte begärde riksdagen hos regeringen en översyn av reglerna om uppskov med beskattning av realisationsvinst. Denna utredning tillsattes i höstas, och skatteutskottet har i sitt betänkande förutsatt att den av Göthe Knutson aktualiserade frågan prövas av utredningen.

Nu ställde Göthe Knutson två frågor till mig. Den ena gällde om skatteutskottet var positivt inställt till synpunkterna – vilket Göthe Knutson kanske inte kunde utläsa fullt tydligt i skatteutskottets betänkande. Jag kan bara svara för mig själv. Jag är positivt inställd, mycket mot bakgrund av vad jag sade om rörligheten på arbetsmarknaden och det betydelsefulla i att inte låsa densamma.

Den andra frågan gällde vilka garantier utskottet har fått från kommittén för att frågan skall behandlas. Ja, kommittén är ju så pass ny att det i kommittéberättelsen om kommittéernas sammansättning ännu icke står angivet vilka personer som skall ingå i kommittén. Men om man studerar kommittédirektiven finner man några meningar som tyder på att utskottet har rätt i sin bedömning. Där står bl. a.:

”Huvuduppgiften för kommittén bör vara att se över uppskavsreglerna för fastigheter.” – Alltså fastigheter generellt. Så står det vidare: ”Vid sina överväganden bör kommittén beakta å ena sidan önskemålet att undvika infläsnings effekter och att tillgodose berättigade intressen av bostadsbyte och å andra sidan önskemålet att förhindra att uppskavsreglerna utnyttjas för spekulation i villa- eller jordbruksfastigheter.” Här kan jag göra den kommentaren att det torde vara ytterst sällan som man spekulerar i fritidshus. Det heter vidare i kommittédirektiven: ”Det bör övervägas om inte generella regler kan införas för några av de situationer där rätten till uppskov i dag är beroende av dispens. Jag tänker bl. a. på de fall där bosättningskravet inte är uppfyllt men där försäljningen är föranledd av omstationering eller annat byte av anställningsort.” Också det bör minska Göthe Knutsons farhågor.

Slutligen står också följande i kommittédirektiven: ”Kommittén bör givetvis ha frihet att ta upp även andra frågor som har betydelse för tillämpningen av uppskavsreglerna och därmed sammanhängande kontroll.”

Efter att ha tagit del av dessa citat från kommittédirektiven bör Göthe Knutson ha fått klart för sig att kommittén mycket väl har anledning att ta upp också fritidshusproblematiken. Om nu riksdagen instämmer i vad skatteutskottet har skrivit i sitt betänkande, innebär det ju också en direkt anvisning till kommittén att ta upp fritidshusfrågorna till behandling.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till skatteutskottets hemställan i betänkande 58.

Anf. 36 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag tackar Knut Wachtmeister för svaren på de frågor som jag ställde.

Först noterar jag att Knut Wachtmeister i egenskap av skatteutskottets vice ordförande är positiv till vår motion, och att han är det inte bara därför att han är moderat företrädare utan därför att han uppenbarligen finner att det inte bara är tänkvärt utan också angeläget att få en rätsida på de problem som tas upp i motionen.

Knut Wachtmeister utgår också från att förslagen om en prövning av de här två frågorna kommer att behandlas i den utredningskommitté som här är aktuell.

Det är i det sammanhanget som jag tar upp en fråga, vilken jag principiellt finner vara inte bara intressant utan också angelägen. Våldigt ofta, herr talman, avfärdar ett utskott en motion med hänvisning till att det sitter en statlig utredning som sysslar med det område som motionen i fråga behandlar. Då finner man det troligt att den här kommittén – jag menar då generellt och principiellt – skall ta upp det aktuella ärendet till behandling och pröva det. Sedan skriver man några positiva rader: åtminstone sätter man på pränt att man förutsätter – som skatteutskottet i det här fallet har gjort – att de aktuella frågorna prövas av översynskommittén. Men jag konstaterar här ännu en gång att utskottet i fråga icke har tagit kontakt med denna kommitté – åtminstone kan jag inte utläsa det av Knut Wachtmeisters i övrigt positiva svar. Det sker uppenbarligen inte heller i de flesta andra fall. Utskottet avstyrker då bara motionen med hänvisning till att det sitter en utredning.

Jag tycker, herr talman, att det nu kunde vara ett tillfälle att peka på detta förhållande. Åtminstone finner jag det ytterligt angeläget att dessa frågor, som icke minst är av rättvisekaraktär, snarast möjligt blir föremål för en prövning av översynskommittén.

I övrigt vill jag framhålla att jag är tacksam för att Knut Wachtmeister i egenskap av skatteutskottets vice ordförande så klart har redogjort för sin ståndpunkt. Jag utgår ifrån att man från skatteutskottets sida, sedan beslut fattats med anledning av detta betänkande, kommer att kontakta den här kommittén, så att den verkligen får klart för sig att det är riksdagens mening att frågan skall bli föremål för en översyn. Jag utgår också ifrån att den översynen även leder till positiva resultat, så att exempelvis de människor som tvingas flytta därför att de mister sina jobb inte skall behöva bli berövade sina fritidshus.

Utskottets hemställan bifölles.

10 § Föredrogs

Lagutskottets betänkande

1980/81:26 om skadeståndsansvar m. m.

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1980/81:27 om godkännande av en ny nordisk konvention om social trygghet
(prop. 1980/81:152)

Vad utskotten hemställt bifölls.

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

11 § Åtgärder för att främja fritidsfisket, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1980/81:29 om åtgärder för att främja fritidsfisket, m. m. (prop. 1980/81:153).

Anf. 37 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Det är från samhällssynpunkt angeläget att medborgarna får tillgång till avkoppling och aktiviteter på sin fritid. Det är ett behov som har ökat i takt med den ökande fritiden och att arbetslivet i allt större utsträckning präglas av specialisering och monoton.

Möjligheterna till fritidsaktiviteter är emellertid i hög grad beroende av inkomster, samhällsställning och bostadsort. Som regel är det de som har de högsta inkomsterna, de bästa bostadsförhållandena, de behagligaste arbetsmiljöerna och de flesta tillfällena till omväxling och variation i sitt arbete och liv som också har de bästa möjligheterna till fritidsaktiviteter.

Dessa förhållanden har särskilt understrukits i LO:s fritidsutredning Semester – fritid under 80-talet. Denna utredning visar att en fjärdedel av alla arbetare organiserade inom LO varken disponerar en fritidsstuga eller kan resa bort på semester. Andra undersökningar visar att jordbrukare har ännu mindre förutsättningar än arbetare att resa bort på semester.

Det här pekar på behovet av möjligheter till rekreation i närheten av bostäderna. Inte minst gäller detta för människorna i de stora bostadsområden som kom till i slutet av 1960-talet i storstadsområdena.

För samhälle och folkrörelse är det därför en viktig uppgift att skapa ett fritidsutbud som står öppet för alla.

Fritidsfisket är i dessa sammanhang av utomordentlig betydelse. Som fritidssystem har det rika möjligheter. Det ger i sin enklaste och ursprungligaste form till mycket små kostnader kontakt med natur och miji samt motion och avkoppling. Samtidigt innebär fångsten av fisk att en naturresurs utnyttjas.

Fritidsfisket kan utövas av alla. Det aktiverar människor i alla samhällsgrupper. Den sociala snedrekrytering som ofta präglar andra fritidsaktiviteter finns inte inom fritidsfisket. Fritidsfisket är också ett viktigt komplement till andra aktiviteter, som båtliv, vandringar, semesterresor och camping. I detta sammanhang kan fritidsfisket ge ett tillskott till utkomst och bosättning

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

i glesbygder där andra utkomstmöjligheter är begränsade.

Det är därför en viktig uppgift för samhället att medverka till att alla fiskeintresserade erbjuds möjligheter till ett rikt och varierat fritidsfiske. Samhället bör medverka till en utveckling där fritidsfiskarnas organiserade samverkan tillvaratas.

Det var mot den här bakgrunden som den dåvarande socialdemokratiska regeringen tillsatte 1973 års fiskevattensutredning. Utredningen framlade ett betänkande om vilket de socialdemokratiska, centerpartistiska och folkpartistiska ledamöterna var helt ense. En reservation fanns från den moderata ledamoten. Vid utarbetandet av den föreliggande propositionen har regeringen i stor utsträckning bortsett från de förslag fiskevattenutredningens majoritet framlade. Däremot föreligger en betydande överensstämmelse med den moderata reservationen. Propositionen är således ett nytt exempel på att det i den borgerliga regeringen är moderaterna som bestämmer.

Rent allmänt vill jag uttrycka en besvikelse över den nonchalans de borgerliga regeringarna visar för det mångåriga och omfattande arbete som läggs ner i utredningssammanhang. Fiskevattensutredningen är i detta avseende bara ett exempel. Fortsätter denna tendens är det föga meningsfullt att bedriva statliga utredningar på nuvarande sätt.

Det övergripande ansvaret för en god resurshushållning och naturvård vilar på samhället genom stat och kommun. Detta gäller också fiskevården. På många håll förekommer det en betydande fiskevårdsverksamhet genom ideella insatser från framför allt fiskevårdsföreningar men också från enskilda markägare, som domänverket. Alla erfarenheter visar dock att många fiskevattensägare inte känner detta ansvar i annan mån än att de själva utnyttjar fisket eller genom kortförsäljning antas få inkomster därav. Förutsättningarna för att erhålla inkomster vid sidan om ersättning för erlagd kostnad för fiskevård är mycket små. Exempel på detta är domänverket, som i en omfattande verksamhet har en omsättning på mellan 4 och 5 milj. kr. men endast kan påräkna ett överskott på 300 000 kr.

Förutsättningarna för att utveckla en god fiskevård är därför helt beroende av samhälleligt stöd och ideella arbetsinsatser. Intresset för en god fiskevård i vårt land har minskat också genom att det enskilda ägandet i stor utsträckning är uppsplittrat på ett stort antal ägare, exempelvis när det gäller de stora sjöarna och vattendragen och utefter södra ostkusten. Fiskevården kompliceras dessutom av att enskilda vatten förekommer jämsides med vatten upplåtna för allmänt fiske.

Det är viktigt mot denna bakgrund att de begränsade ekonomiska resurser som står till förfogande för fiskevård framför allt satsas på fiskevatten som i första hand är av intresse bland den fritidsfiskande allmänheten och en aktiv yrkesfiskarkår. Sådana insatser kommer också att vara av betydelse för det särskilt utefter kusterna viktiga husbehovsfisket. Mot denna bakgrund måste en planering utvecklas från samhällets sida, där upplåtelse av vatten, fiskevårdande insatser och organisation av det frivilliga arbetet ses som en sammanhållen enhet.

Som framhållits av fiskevattensutredningen och flertalet remissinstanser

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

skulle ett frisläppande av handredskapsfisket utefter Blekinges och Gotlands kuster liksom i de stora sjöarna innebära en kraftig förbättring av allmänhetens möjligheter till fritidsfiske. De flesta av dessa vatten finns i anslutning till de stora befolkningskoncentrationerna i vårt land och skulle därigenom kunna användas av ett stort antal fiskande under förutsättning att de vore tillgängliga. Vi socialdemokrater anser därför att handredskapsfisket i dessa vatten skall inlösas och detta fiske släppas fritt för allmänheten. Samma förhållande gäller enligt vår mening också den del av Östersjökusten som sträcker sig från Östhammars kommun i Uppsala län ner till Torhamns udde i Blekinge. Vi anser därför att även handredskapsfisket utefter detta kustavsnitt bör inlösas och släppas fritt.

För detta ställningstagande talar både allmänna rekreationspolitiska motiv och svårigheten att bedriva aktiv fiskevård och fiskeupplåtelse med nuvarande uppsplittring av ägandeförhållandena. Det livaktiga fritidslivet på denna kuststräcka med utgångspunkt från de stora tätorter som är belägna där gör att fiskeupplåtelse i dag i stor utsträckning inte fungerar. Redan nu bedrivs huvuddelen av fritidsfisket utan tillstånd, samtidigt som möjligheterna till fritidsfiske icke utnyttjas i den utsträckning som vore möjlig om upplåtelse vore ordnade. Fiskevattensutredningen beräknade att 85 % av allt fiske utefter södra ostkusten skedde utan lösen av fiskekort. Enligt vår mening bör riksdagen nu fatta beslut om inlösen av handredskapsfisket utefter södra ostkusten, vid Blekinges och Gotlands kuster samt vid de stora sjöarna. Värdet för ifrågakvarande vatten bör avse värdet den 1 juli 1981.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 1, som handlar om detta.

Enligt vår mening finns det inte orsak att lämna statliga bidrag till fiskevårdande insatser om inte dessa åtgärder kommer den fiskande allmänheten till godo. Mot denna bakgrund anser vi att statsbidragen till fiskevård skall förutsätta att ägarna förbinder sig att sälja fiskekort till allmänheten eller på annat sätt sörjer för att fisket upplåts till allmänheten. Vi anser också att bidrag bör kunna utgå med högst 70 % av kostnaderna. De högsta bidragen bör utgå till de områden som har den största betydelsen för fritidsfisket.

Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

I propositionen föreslås att 4,8 milj. kr. skall anvisas för bidrag till fiskevården m. m. Det beloppet är helt otillräckligt. Denna uppfattning har också stöd av det organiserade fritidsfisket. Samtidigt är vi medvetna om att det nuvarande samhällsekonomiska läget inte medger att ytterligare budgetmedel anvisas för dessa ändamål.

Vi beräknar kostnaderna för de av oss förordade åtgärderna för fiskevård och organisationsstöd m. m. till ca 26 milj. kr. årligen. Till detta kommer engångskostnader för inlösen av handredskapsfisket vid Blekinges och Gotlands kuster, kring de stora sjöarna och utefter södra ostkusten, bildandet av fiskevårdsområden m. m.

Vi är för vår del beredda att förorda att kostnaderna för de av oss föreslagna åtgärderna täcks genom en fiskevårdsavgift som erläggs av den

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

fiskande allmänheten. Vi tror att det finns en allmän beredskap hos den fritidsfiskande allmänheten att betala en sådan avgift, under förutsättning att man erhåller ett rikare utbud av fritidsfiskemöjligheter. På så sätt skulle en fiskevårdsavgift på kanske 20–30 kr. bli en inträdesbiljett till fritidsfiskelandet med alla dess möjligheter till upplevelser.

Vi anser därför att riksdagen hos regeringen skall begära utredning och förslag till utformning av en allmän fiskevårdsavgift som kan täcka kostnaderna för ett utvecklat fritidsfiske. Förslaget bör framläggas i sådan tid att åtgärderna kan träda i kraft från 1982.

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 3.

Enligt fiskevattensutredningen skulle ett fiskevårdsområde få bildas, om ägarna av fisket inom ett tilltänkt område inte mera allmänt motsatte sig områdets tillblivelse och de hade beaktansvärda skäl för detta. Vidare föreslog utredningen att detta inte skulle gälla om behovet av fiskevårdsområdets bildande vore synnerligen angeläget. Fiskevattensutredningens förslag har biträttats av lagrådet. Regeringen har däremot icke ansett sig kunna gå med på detta förslag.

Det föreligger motioner från såväl socialdemokratiskt som kommunistiskt och centerpartistiskt håll som kräver att utredningens förslag genomförs. Vi socialdemokrater ansluter oss till motionärerna i detta avscende, och jag yrkar därför bifall till reservation nr 4 i vad avser moment 7 b i utskottets hemställan.

Dessutom anser vi i likhet med lagrådet att en enskild medlem av ett fiskevårdsområde, kommun eller fiskenämnd skall ha möjlighet att ta initiativ till stadgeändringar för fiskevårdsområdet och att föreningen skall kunna upplösas på ansökan av föreningen, medlem av föreningen, kommun eller fiskenämnd.

Jag yrkar bifall till reservation 4 även när det gäller moment 7 c.

Vi delar vidare fiskevattensutredningens uppfattning att upplåtelse av statliga vatten till fiskeklubbar o. d. skall ske utan ersättning till staten, om klubben upplåter eller har för avsikt att upplåta fiske åt allmänheten på skäliga villkor. De fiskekortsavgifter som flyter in bör användas till vård och skötsel av berörda fiskevatten och fiske och inte till arrendeavgifter.

På fritidsområdet verkar starka ekonomiska krafter. Samtidigt minskar tillgången på områden där man privat och enskilt kan utöva fritidsaktiviteter. Med växande konkurrens, bl. a. från utländska intressenter, leder detta till en uppgriskning av arrendepriiser för jaktmarker och fiskevatten som inte står i något som helst samband med det faktiska utbytet. Man är beredd att betala tusentals kronor för att stänga ute andra människor från marker och vatten, bara man får vara ensam på dessa.

I ett sådant läge är det av utomordentlig betydelse att det statliga mark- och vatteninnehavet icke ingår i denna spekulationsverksamhet utan används för att tillgodose den stora allmänhetens behov av rekreation och avkoppling. Vi anser därför att statens vatten skall användas som en aktiv resurs för att öka utbudet av fiskevatten för allmänheten.

Upplåtelse till fiskeklubbar för fiske i statens vatten bör därför ske utan

ersättning till staten i den mån klubben upplåter eller har för avsikt att upplåta fiske åt allmänheten på skäligen villkor. Enligt vår uppfattning bör i detta fall de sociala värderingarna ta över de företagsekonomiska.

Herr talman! Jag ber avslutningsvis att få yrka bifall till reservation nr 5.

Anf. 38 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Enligt vad som framgår av 1973 års fiskevattensutredning har fritidsfisket utvecklats till en av våra mest utbredda och populära rekreationsformer. Man har kommit fram till att omkring två miljoner människor i åldrarna 15 – 74 år fiskar åtminstone någon gång om året; av dessa fiskar ca 70 % enbart med handredskap. Det måste därför vara en viktig uppgift för samhället att skapa ett fritidsutbud som står öppet för alla, eftersom möjligheterna för den enskilde att aktivt utnyttja sin fritid är av stor betydelse för hälsa, anpassning och trivsel i samhället.

Vi delar utredningens uppfattning att fritidsfisket i dessa sammanhang har stor betydelse. Det ger kontakt med naturen samt motion och avkoppling. Fritidsfisket kan utövas av ung och gammal, av män och kvinnor, och har därför stark karaktär av familjeaktivitet.

Vi kan alltså i stort sett ansluta oss till utredningens synpunkter och förslag. Det framgår också att det rådde en stor politisk enighet i utredningen, och därför är det förvånande att propositionen på väsentliga punkter inte beaktar dess synpunkter och förslag.

I vår motion har vi anslutit oss till utredningens förslag om en inlösning av allt kvarvarande enskilt fiske med rörliga redskap vid de aktuella kusterna. I likhet med utredningen har vi också svårt att förstå det lämpliga i att nätfisket är fritt, medan fisket med handredskap i huvudsak är förbehållet fiskerättsägaren på enskilt vatten. Eftersom en större enighet tycks kunna nås om en inlösning av enbart handredskapsfisket och eftersom kostnaderna därvid blir väsentligt mindre, anser vi oss kunna ansluta oss till detta förslag. När det gäller de stora sjöarna har vi i motionen föreslagit att fisket med handredskap görs fritt i dessa.

Den övervägande delen av fritidsfiskarna fiskar med handredskap. Att man inte i dessa fall skulle kunna få sitta med sitt metspö eller något annat handredskap och fiska, när nät eller annat rörligt redskap får användas, det har nog den fiskaren svårt att förstå. Detta visar väl också det orimliga i nuvarande förhållanden.

Huvudfrågorna för fisket i stort är dels allmänhetens tillgång till fiske, dels fiskevården. Inget tvivel råder väl om att akuta problem finns i dag i vad avser vården av vissa fiskbestånd, och då framför allt laxfisken. Vi har i vår motion framhållit det angelägna i att åtgärder vidtas för att förhindra överfiskning av laxfisk, och vi anser att detta måste göras skyndsamt. För att eliminera risken för överfiskning av framför allt lax och öring samt säkerställa uppgången av avelsfisk till laxodlingarna och självreproduktionen måste en noggrann utredning göras av vad varje mynningsområde tål i vad gäller mängden fasta fiskeredskap.

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

I fråga om tillgången till fiske är, utöver de föreslagna åtgärderna för nämnda kuststräckor och de större sjöarna, bildande av fiskevårdsområden av stor betydelse. Nu innebär bildande av ett fiskevårdsområde inte någon ändring av äganderättsförhållandena och medför alltså inte någon garanti för att fisket därvid upplåts till allmänheten. I detta sammanhang blir ju också prissättningen på fiskekort icke oväsentlig. En utveckling som gör att många inte får råd att fiska i attraktiva fiskevårdsområden måste förhindras. Därför blir det nödvändigt att noga följa utvecklingen när det gäller bildande av fiskevårdsområden, så att målsättningen att skapa större möjligheter för fritidsfiskets utövande verkligen uppfylls, och detta på skäliga villkor för de fritidsfiskande.

I propositionen föreslås att en del frågor rörande fisket vilka utredningen lagt synpunkter på eller förslag om ytterligare skall utredas. Vi kan också ansluta oss till denna mening.

Herr talman! Jag skall spara tid genom att inte återupprepa vad som redan har framförts av Åke Wictorsson. Därför vill jag sluta med att säga att det i motion 2108 anförda i stort har tillgodosetts i reservanternas skrivning, varför vi kan ansluta oss till reservationerna.

Anf. 39 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Mina föregångare här i talarstolen har sagt att fritidsfisket har stor betydelse för allmänheten, för oss alla, såsom en aktivitet på fritiden. Jag har ingen anledning att göra annat än ansluta mig till detta, för det är faktiskt på det sättet. Det är väldigt många människor som sysslar med fiske i vårt land på olika sätt – en del mer, andra mindre. Och Sverige är ju ett land som ger oss utomordentliga möjligheter att fiska, att utöva den här fritidssysselsättningen, därför att Sverige har bra sjöar och många vattendrag, och Sverige har också en lång kust. Det gör att förutsättningarna i Sverige är långt bättre än på nästan alla andra håll.

Men fisket saknar naturligtvis inte problem. Det allt överskuggande problemet är ju försurningen och frågan om hur fisken utvecklas – om den kan föryngras osv. Åtgärder mot detta har ju satts in under de senaste åren, och vi har väl nått en hel del bra resultat. Vi måste ha och har också problemet under uppsikt och försöker vidta åtgärder.

Det har emellertid också gjorts saker i samhället som påverkat fisken – vi har byggt kraftverk, vi har reglerat sjöar. Och inte minst föroreningarna genom de utsläpp som vår egen bekvämlighet och industrins verksamhet föranleder gör att det finns problem som vi måste ta itu med.

Under behandlingen av ärendet i utskottet har vi också kommit underfund med att här finns många olika intressen. Yrkesfiskarna har sina intressen, deltids- och husbehovsfiskarna har sina intressen och fritidsfiskarna har sina intressen. Såvitt jag begriper har propositionen här klarat balansgången ganska bra, för de här intressena går inte alltid ihop. Den utredning som gjorts och som Åke Wictorsson redogjort för hade till uppgift att lägga fram förslag som kunde lösa problemen och ge fiskevården och fritidsfisket bättre förutsättningar. Hittilldags har det ju varit på det sättet att staten inte direkt

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

gått in och stött fritidsfisket, utan man har gjort det mera indirekt genom den forskning och de anläggningar som finns på området. I propositionen finns en rad förslag om hur man skall förbättra fiskevärden och möjligheterna att fiska. Vi får en ny lag om fiskevårdsområden som syftar till att göra det enklare att skapa sådana områden, och det blir därigenom även billigare. Det skrivs vidare in i lagen om fiskevård att inte bara utnyttjandet av fiskerätten är väsentligt utan också kravet att det skall ske fiskevård.

I propositionen tas vidare upp frågan om de statliga vattnen, som också Åke Wictorsson var inne på, och det slås fast att dessa vatten skall utnyttjas i större utsträckning. Man tar även upp frågan om åtgärder vid vanskötsel av fiskevärden och frågan om expropriation av vatten för forskning o. d.

John Andersson var inne på en viktig sak, nämligen överutfiskningen av våra vatten. Här får fiskeristyrelsen ökade befogenheter enligt propositionen när det gäller vandringsfisken lax och ål. Man skall helt enkelt övervaka att utfiskning inte sker och vidta åtgärder.

I propositionen läggs också fram förslag om bidrag till fiskevårdande åtgärder. Här har det under arbetets gång varit en diskussion om vad som är fiskevårdande åtgärder. Då har vi i utskottet slagit fast att fiskevårdande åtgärder innebär inte bara att sätta ut fisk, utan det är också fråga om information och annat som leder till fiskevård och till bildande av fiskevårdsföreningar. Jag tycker att det är viktigt att här slå fast detta.

I propositionen tas inte upp allt det som föreslås i utredningen. Förslag som inte tas upp är inlösen av fiskevatten, införande av avgifter samt förslaget att de statliga vattnen skall göras helt fria. Jag återkommer till dessa frågor när jag behandlar reservationerna, vilket jag nu övergår till att göra.

Till jordbruksutskottets betänkande 1980/81:29 finns fogade fem reservationer från den socialdemokratiska minoriteten. Den första reservationen gäller inlösen av handredskapsfisket i Östersjön och de stora sjöarna. Vi i majoriteten har inte kunnat gå med på en sådan inlösen, och propositionen föreslår det inte heller. En inlösen av handredskapsfisket skulle kosta mycket pengar, och vi har inte förutsättningar för att ta detta steg. Vi tror inte heller att det skulle leda till det fina förhållande som Åke Wictorsson här beskrev.

Vi menar att det rätta sättet att klara frågan om tillgång till fiskevatten är att bilda fiskevårdsområden. Därigenom kan man också skapa förutsättningar för fiskevård, så att det är någonting som nappar när man fiskar. Det är ju ett villkor för att man skall trivas i sammanhanget. Det är, som vi ser det, också viktigt att man kan diskutera och förhandla sig fram till åtgärder, så att det skapas enighet och inte motsättningar och man får en positiv anda i fiskevårdsområdena.

Enligt reservanternas förslag skall en avgift tas ut. För denna avgift skall man sedan kunna fiska fritt. Enligt vårt förslag skall också en avgift tas ut, men denna skall betalas direkt till fiskevårdsområdet. Därvidlag är det alltså inte fråga om någon större skillnad. Skillnaden är att vi också garanterar en fiskevård.

I reservation 2 vill reservanterna gå litet längre när det gäller bidragen till

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

bildandet av fiskevårdsområden. Reservanterna vill att bidrag skall kunna utgå till 70 % av kostnaden, i vissa fall ännu mer. Här har propositionen och utskottet stannat för 50 % och i vissa fall 70 %. Ett motiv för detta är naturligtvis att vi har en ekonomi som begränsar utrymmet. Ett annat motiv är att det genom ändringen i lagen för fiskevårdsområden blir billigare att bilda sådana områden. Det bör därför vara möjligt att få till stånd fiskevårdsområden utan en höjning av bidragen.

I reservation 3 föreslås införandet av en fiskevårdsavgift. Det kan bli administrativt besvärligt och byråkratiskt krångligt att ta in denna avgift. Och redan i beräkningarna utgår fiskevattenutredningen från att inte mer än hälften av dem som fiskar skall betala in avgiften. Redan häri ligger en orättvisa. Åke Wictorsson sade att de åtgärder som socialdemokraterna vill vidta – inlösen av vatten och annat – skall betalas med fiskevårdsavgiften. Min kommentar är att de föreslagna 20–30 kronorna i fiskevårdsavgift inte kommer att räcka, utan att man får ta ut ett betydligt större belopp.

Reservation 4 gäller bildandet av fiskevårdsområden. Socialdemokraterna hänvisar här till tvingande lagar på andra områden, t. ex. fastighetsbildningslagen, och vill ha en likställighet. Jag tycker att man måste göra en bedömning av hur nödvändiga olika åtgärder är. Önskemålet att få till stånd fastighetsbildningar och komma fram med vägar är av en helt annan natur än önskemålet att få tillgång till fiskevatten. Därför finns det inte någon anledning att på dessa områden ha likadana bestämmelser. Dessutom har vi en ganska stor tillgång på fiskevatten i vårt land. Enligt de uppgifter som vi under arbetets gång har kunnat få fram är inte kön till befintliga fiskevårdsområden särskilt lång. Det finns alltså plats. Och som jag har sagt tidigare är det viktigt att det skapas en positiv anda när man bildar ett fiskevårdsområde. Det är därför angeläget att man går fram förhandlingsvägen.

I reservation 5 behandlas de statliga vattnen. Jordbruksministern har, som Åke Wictorsson redogjorde för, i propositionen slagit fast att regeringen vill att så många som möjligt skall komma åt dessa vatten. Yrkesfiskarna skall dock ha ett visst företräde. Och prissättningen skall vara ett utslag av en kombination av företagsekonomiska och sociala bedömningar.

Och de fiskeföreningar som vill påta sig jobbet att sköta ett fiskevårdsområde eller ett fiskevatten skall kunna få arrendera det vattnet gratis.

Detta stämmer ganska väl överens med vad Åke Wictorsson sade. Men i utredningen var man ute efter att allt vatten skulle vara fritt, och det kan vi inte ställa upp på. Det ligger nämligen rätt stora investeringar i dessa vatten. Om fiskeklubbarna skulle kunna ta vilka vatten de vill, blir de vatten som ligger närmast och bäst till utnyttjade, och övriga vatten kommer att bli över. Därmed har man inte gynnat fritidsfisket totalt sett. Därför har vi också tillstyrkt propositionens förslag.

Som jag tidigare har sagt, tycker jag att propositionen är en ganska bra avvägning mellan de olika intressen som finns. Jag vill därför yrka bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande 29.

Anf. 40 ÅKE WICTORSSON (s) replik:

Herr talman! Lennart Brunander, som är talesman för utskottsmajoriteten men också för centerpartiet, gjorde inget försök att förklara varför man från partiets sida har gått ifrån den uppfattning som företrädde av den centerpartistiske ledamoten i fiskevattensutredningen. Utredningen kom efter ett omfattande arbete fram till en bedömning på de här punkterna vilken helt avviker från den som utskottsmajoriteten har. Vad är det som har gjort att man i centerpartiet har svängt från den uppfattning man redovisade i fiskevattensutredningen och den man nu står för i propositionen och utskottsbetänkandet?

Lennart Brunander berör inte heller den grundläggande skillnaden mellan reservanternas och utskottsmajoritetens skrivningar, nämligen att majoritetsskrivningen bygger på förhoppningen att de enskilda fiskevattensägarna skall se till att det blir ett ökat antal fritidsfiskemöjligheter. Vi menar att det är en orcalistisk förhoppning att tro att det är möjligt att den vägen klara det ökade behovet av fritidsfiskeupplåtelser för allmänheten.

Därefter konstaterar Lennart Brunander beträffande reservation 1, att det tydligen föreligger något missförstånd på denna punkt. Vi har aldrig hävdad att man inte skall betala kostnaderna för de insatser som utförs på fiskevårdsområdet. Men vi förutsätter därutöver att det blir större möjligheter att få bidrag från samhällets sida för att verkligen få till stånd en fiskevård i de fiskevårdsområden som bildas och att det sker med hjälp av fiskevårdsavgifter.

När det sedan gäller reservation 2 glömde Lennart Brunander den viktigaste skillnaden, nämligen att vi i reservationen kräver att en förutsättning för att man skall få statsbidrag skall vara att man upplåter fisket till allmänheten. Vi skall alltså inte ha fiskevårdsområden där ägarna får statliga bidrag men avstår från att upplåta vattnet. Det skall föreligga en skyldighet för den som får statsbidrag att upplåta vattnet till allmänheten.

I fråga om reservation 3 nämnde Lennart Brunander frågan om fiskevårdsavgiften. Jag vill ställa en konkret fråga till centerpartiets representant: När man har dessa invändningar, vad är det som avskräcker utskottsmajoriteten från att av regeringen begära en utredning och ett klarläggande av dessa förhållanden?

Anf. 41 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag håller med Lennart Brunander om att det kan finnas olika intressen inom fiskeområdet. Det är vi nog alla medvetna om. Det har också visat sig bl. a. genom de olika brev och skrivelser som under den senaste tiden kommit oss till handa från olika intressegrupper inom fiskeområdet.

Men nu kan väl inte ett fritt fiske med handredskap efter kusterna och i de fem största sjöarna på något sätt inverka på fiskbestånden i dessa vatten. Kostnaderna för en inlösen av handredskapsfisket kan heller inte bli så stora.

Jag har alltså inte erfarit att det framkommit något nytt som talar för att

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

detta fritidsfiske inte skulle kunna genomföras nu. Tydligt har man också inom centern varit ense på den här punkten ända tills propositionen blev skriven.

Anf. 42 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Åke Wictorsson säger att vi inom utskottsmajoriteten stöder oss på en förhoppning om att det enskilda fisket skall ställa upp och vara positivt till bildandet av fiskevårdsområden. Det är riktigt att det är det vi vill bygga det hela på. Då skapas nämligen bättre förutsättningar för att vi skall kunna uppnå det vi önskar, dvs. att människor kan komma ut och fiska och att de kan göra det i en positiv anda. Och visst finns det förutsättningar för detta. De allra flesta är intresserade av att bilda fiskevårdsområden. Även de förändringar i lagen om fiskevårdsområden som jag pekade på och som förenklar och förbilligar bildandet av fiskevårdsområden gör ju att det kommer att bli ett ökat intresse. Dessutom tillkommer bidragen som en ytterligare stimulans.

Samma sak gäller för fiskevården under den tid ett fiskevårdsområde drivs. Men om man går den andra vägen och löser in fisket, blir det ju ingen som har något egentligt ansvar för fiskevården, och då blir fiskevården lika bra.

Åke Wictorsson frågar också varför vi är så emot att införa en fiskevårdsavgift och varför vi inte vill utreda den frågan på det sätt som reservanterna föreslår. Som vi ser det och som vi har kommit fram till när man studerat detta, finns det risk för att man med ett sådant system skulle få en stor administrativ apparat. Dessutom är det risk för att det blir för få som betalar in avgiften för att den skall få någon effekt. Vi tycker inte att det finns anledning att ytterligare utreda detta utöver vad som redan gjorts i den utredning som genomförts. Det är anledningen till att vi har avstyrkt motionerna i den delen.

Anf. 43 ÅKE WICTORSSON (s) replik:

Herr talman! Men, Lennart Brunander, till dags dato har ju de enskilda vattenägarna varit ansvariga för fiskevården, och vi ser vad det har fått till resultat. Vi har en i väsentliga avseenden icke tillfredsställande fiskevård. Samtidigt förstör försurningen allt fler vatten. Genom blandningen av enskilda och allmänna vatten har vi i dag praktiskt taget ingen fiskevård. Detta visar ju att man inte kan förutsätta att man uppnår det Lennart Brunander talar om bara genom att lita till insatser från de enskilda fiskevattensägarna.

Vad sedan gäller fiskevården i de vatten som skulle komma att inlösas blir det självfallet staten som genom fiskenämnderna får gå in och ta ansvaret för den. Att skapa ett samhälleligt ansvar för fiskevården är i själva verket den enda förutsättningen som finns för att få den fiskevård som erfordras.

Jag hann inte kommentera reservationerna 4 och 5 i mitt förra inlägg, och jag vill därför kort beröra dem nu.

Reservation 4 gäller bildandet av fiskevårdsområden. Fiskevårdsutredningen hade ett klart direktiv att fiskevårdslagstiftningen skulle jämföras

med lagstiftningen på andra områden. Varför har man nu gått ifrån detta och varför har man gått ifrån de rekommendationer på det här området som avgivits av lagrådet, den högsta juridiska instans som prövar lagstiftningen? Det finns inget annat svar än att man velat tillgodose vattenägar- och markägarsynpunkter i det här sammanhanget och att man gett dem företräde framför de sociala synpunkterna.

Slutligen vill jag ta upp frågan om de statliga vattnen och fråga Lennart Brunander: Hur skall man göra gränsdragningen mellan vad som är företagsekonomiska och vad som är sociala värderingar vid upplåtelsen av de statliga vattnen? Blir det inte ändå i slutskedet så, att de företagsekonomiska värderingarna kommer att väga tyngst vid en sådan bedömning? Det vill vi inte vara med om. Blir det t. ex. så att en utlänning vill betala 10 000 kronor för ensamrätten till fisket i en sjö, så kommer han att få den, på bekostnad av fiskevårdsklubben och dess möjligheter att upplåta fisket till allmänheten.

Anf. 44 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! För att börja med det sista vill jag säga att domänverket har gjort betydande ansträngningar för att få bra fiskevatten. Jag redogjorde i mitt inledningsanförande för detta. Då menar Åke Wictorsson att det är svårt att göra avvägningar. Det är det naturligtvis ibland, men man slår ju fast att de klubbar som är beredda att lägga ned ett betydande arbete på fiskevårdande åtgärder kan räkna med att bli generöst behandlade.

När sedan Åke Wictorsson menar att det kommer in utländska intressen som är beredda att betala stora summor och att domänverket kommer att falla för sådana erbjudanden, vill jag uttala den förhoppningen att domänverket såsom ett ansvarsställande företag och ett företag i vilket vi ju har insyn inte skall handla på det sättet.

När det gäller lagrådets synpunkter på bildandet av fiskevårdsområden menade Åke Wictorsson att man borde ha liknande bestämmelser i detta sammanhang som i andra. Det är klart att det är en juridisk finess att ha samma typ av bestämmelser i olika sammanhang, men vi har sett det här problemet på det sättet att det finns olika behov och olika starka behov och att det därför inte finns någon anledning att alltid ha lika hårt dragna bestämmelser. Det är motiveringen till att vi – och jag förmodar att det även är jordbruksministerns motiv – inte har anslutit oss till lagrådets förslag.

Sedan sade Åke Wictorsson att socialdemokraterna har föreslagit att de kostnader för fiskevård som faller på det allmänna skall betalas med fiskevårdsavgifter och att det därigenom skulle bli bra fiskevård i de vatten som man löser in. Jag återkommer till det som jag sade i mitt inledningsanförande, nämligen att de pengar som socialdemokraterna föreslagit inte skulle räcka. En stor del av dessa pengar försvinner på vägen i administration och annat. Då måste det vara bättre att dessa pengar går direkt till fiskevårdsområdet för fiskevårdande åtgärder. Det kommer man som fiskare att ha mest nytta av.

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

Talmannen anmälde att Åke Wictorsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 45 HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Hela denna debatt förefaller mig på något sätt vara en färd i lufttomt rum. Vi diskuterar som om ingenting har hänt med den viktigaste delen av frågan, fisken själv. Snart sagt varje dag slås en eller flera insjöar ut – den ständigt ökande försurningen har gjort dem biologiskt döda. Jag har på känn att kalkning och andra restaureringsåtgärder inte ens förmår bromsa förstörelsen, som nu tagit en sådan omfattning att på sina håll grundvalarna för mänsklig verksamhet äventyras, inte bara i vattnen för den delen. Fiskedebatten är på väg att utspelas i det lufttomma rummet och handlar om något som inte finns.

I det läge vi nu hamnat är, som jag ser det, det viktigaste näst efter att få bukt med försurningen inte att skaffa nya fisketillfällen utan att bevara dem som ännu finns, och det gör vi bäst inom fiskevårdsområdenas ram. Där bör man genom sin kännedom om de lokala förhållandena och genom aktiv fiskevård kunna anpassa fisket i aktuella vatten efter den produktionsförmåga som just de vattnen har och på så vis alltså bevara nuvarande fiske på längre sikt och varför inte på den vägen kunna skapa ökade fisketillfällen. Det är på bildande av fiskevårdsområden som vi skall sätta in vår energi, men eftersom det är fråga om i vissa fall kanske ganska allvarliga ingrepp i den enskilda äganderätten, bör man här som alltid, där intressena skär sig, förhandla om frivilliga överenskommelser. Sköter man förhandlingarna på rätt sätt, visar erfarenheten att det ingalunda är svårt att nå resultat. Det goda samarbetet mellan fritidsfisket och vattenägarna är någonting som vi skall slå vakt om.

Till reservanternas förslag, att för fiskevårdsområdesföreningen helt utomstående skulle få begära stadgeändring i för fiskevårdsområdet central fråga, ställer jag mig minst sagt frågande. Är inte detta någonting helt nytt som vi håller på att införa i svenskt föreningsliv? Har fiskevårdsområdesföreningarna en gång bildats, så skall väl de föreningarna få sköta sig själva och, när så behövs, i laga demokratisk ordning kunna vända sig till länsstyrelsen för att få eventuella bekymmer prövade. Man får förutsätta att länsstyrelsen då i sin tur informerar sig hos sakkunskapen. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i vad avser moment 7.

När det sedan gäller statens fiskevatten torde det vara på sin plats att här uttala ett erkännande till domänverket för det sätt på vilket verket har skött sina fiskevatten. Det har helt enkelt varit mönstergillt. Därför bör vi ha klart för oss att ändringar nu knappast kan medföra några förbättringar för själva fisket. Möjligen kan man därigenom få vissa förenklingar på det administrativa planet, och möjligen kan man underlätta fiskets upplåtande, men även det hör närmast hemma på det administrativa planet.

Det är också bara i fråga om detaljer som majoritet och reservanter i det här avseendet skiljer sig från varandra. Reservanternas yrkande är i huvudsak att vattnen utan ersättning skall upplåtas till klubbar, som i sin tur

vidarebefordrar fiskerätten. Majoriteteten menar däremot att kostnaden för upplåtelse av vatten i varje fall delvis skall tas ut redan från början – att man inte skall ha den gratis av staten, med andra ord.

Jag vill ta upp en sak till, herr talman. Det gäller moment 2 där reservanterna yrkar på inlösen och frisläppande av handredskapsfisket utmed Gotlands och Blekinges kuster, under förmenande att man därmed skulle nå en kraftig förbättring av allmänhetens möjligheter till fritidsfiske. Den här punkten är, som jag ser det, en förträfflig illustration till den s. k. kronärtskocksprincip som jag i andra sammanhang haft anledning att påtala: man tar ett blad i sänder från fiskevattensägarens egendom – ett blad betyder ju så litet – men rätt vad det är har man helt avskaffat hans äganderätt till vattnet. Jag tycker annars att man av erfarenheterna från 1950 års fiskelag borde ha lärt sig hur svårt det var att uppskatta de ersättningar som skulle utgå och hur man till slut alldeles tappade kontrollen över dem. Det kan bli någonting liknande här. Jag tycker därför att det har varit utomordentligt klokt av jordbruksministern att inte följa den linjen och nu inlösa de här vattnen. Man borde väl f. ö., i ett sådant statsekonomiskt läge som det vi har i dag, knappast ens diskutera att belasta statsfinanserna med utgifter för en hobby! Så mycket mindre är det – åtminstone utmed Blekinges kust – anledning härtill som det inte föreligger något behov av att öka fisketillfällena. Det finns praktiskt taget hur många tillfällen till handredskapsfiske som helst där nere. Däremot kan jag gärna erkänna att det kan vara litet besvärligt att få reda på till vem man har att vända sig för att köpa fiskekort. Här återkommer jag till vad jag sade i början av mitt anförande: Underlätta bildandet av fiskevårdsområden, som organiserar fiskekortsförsäljningen och som väl också genom att stå till tjänst med uthyrning av båtar gör det lättare att komma åt de fiskeplatser som är svåra att nå från land! En sådan organisation underlättar också en dirigering till ur naturvårdssynpunkt mindre ömtåliga områden och bort från särskilt känsliga områden. – Sedan är det ju en språkfråga vad man skall kalla dessa områden för – i varje fall områdena utmed Blekingekusten. Fiskevårdsområden är knappast den rätta benämningen, eftersom nuvarande fiskeregler, med fritt fiske med nät och långrev ända in till stranden, hittills knappast motiverat någon annan beteckning än fiskerovdriftsområden eller fiskevanvårdsområden. Men det är som sagt en annan historia.

En inlösen av handredskapsfisket medför utan tvivel stora svårigheter ur värderingssynpunkt. Jag berörde detta något alldeles nyss. Hur går det t. ex. med de sportfiskeklubbar, som lagt ned stora kostnader inte bara på fisket utan också på hamnanläggningar och klubblokaler, anläggningar som efter frisläppandet av handredskapsfisket kommer att hänga mer eller mindre i luften?

Här är ett annat exempel. Inom flera företag, kanske mest skogsindustrier, har man som en anställningsförmån för sina medarbetare infört fritt fiske i företagets vatten. Erfarenheten visar att det är en mycket högt skattad förmån, om vilken man strängt har slagit vakt. Den kan ha varit den avgörande orsaken till att man över huvud tagit anställning hos resp. företag.

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

Om den grunden slås undan, hur skall vi då värdera ersättningen? Det är ju inte bara fisket det är fråga om, utan det är många frågor som är ytterligt problemfyllda i sammanhanget.

Nej, herr talman, av hänsyn till ökningen av antalet fisketillfällen finns det, som jag ser det, ingen anledning att ta på sig en mängd värderings- och kostnadsbckymmer.

Kanske jag till sist bör påpeka att det handredskapsfiske som utövas i dag inte är den sortens fiske som väl de flesta av oss en gång utövade som barn, med ett hasselspö, en björntråd som rev, en böjd knappnål som krok och som flöte en ölkork, någonting som faktiskt fanns en gång i tiden. Den sortens fiske är väl i praktiken fritt redan nu, i den mån det över huvud taget förekommer.

Vad vi i dag åsyftar med handredskapsfiske är någonting helt annat. Det är moderna redskap, nästan yrkesbetonade, med lång räckvidd. Det är redskap med vilkas hjälp man i takt med tidens stress snart sagt piskar vattnet till skum, när man spinner av stora områden. Det är inte fråga om den fridfulla väntan på att flötet så småningom skall sjunka, den väntan som präglade vår barndoms mete.

Det finns utrymme för båda dessa sorters fiske. Jag tror inte att det blir några som helst svårigheter att komma överens. Men då vill vi betona att det skall vara en överenskommelse mellan fiskevårdsområdena.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag på alla de punkter där jag till äventyrs inte redan har gjort det.

Anf. 46 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag har med intresse lyssnat på debatten. Två frågor skall jag ta upp, opinionsvillkoret och frågan om inlösen av handredskapsfisket.

Låt mig emellertid först erinra om att samhället i dag satsar betydande resurser på att öka möjligheterna för den enskilde att aktivt ägna sig åt rekreation och friluftsliv i olika former. Just fritidsfisket är en av de viktigaste rekreativformerna i vårt land. Det ger avkoppling och nöje, och för många är det ett sätt att uppleva naturen. Det kan med fördel utövas som en familjeaktivitet.

Mot den bakgrunden framstår det som angeläget att samhället liksom hittills genom olika åtgärder främjar en ändamålsenlig utveckling av fritidsfisket. Jag anser att så också sker i den proposition om fritidsfisket som riksdagen nu har att behandla.

Jag vill gärna framhålla att detta egentligen är den första fritidsfiskeproposition som någon regering över huvud taget har lagt fram. Den proposition om fritidsfiske som lades fram år 1969 innehöll som bekant praktiskt taget ingenting. Den nu aktuella propositionen är en klar markering av fritidsfiskets betydelse i samhället. Den innehåller förslag till konkreta förbättringar på en rad områden, och den innebär ett kraftigt ökat stöd för viktiga fiskevårdande åtgärder. Men det är också så att en god fiskevård och ett rationellt utnyttjande av fisket förutsätter att det bildas fiskevårdsområden i långt större utsträckning än som har skett hitintills. För att fiskevårdsområ-

dena skall tjäna sitt syfte krävs, liksom inom jaktvårdsområden, intresse och personligt engagemang hos de enskilda fiskerättsägarna. Är de enskilda delägarna ointresserade av att samverka kan man inte vänta sig någon förbättring av fiskevården. Det är därför väldigt viktigt att det redan från början hos fiskerättsägarna finns ett brett intresse för ett samarbete. Är alltför många delägare negativt inställda till samarbetet kan man inte räkna med fungerande verksamhet. Förvaltningen av områdets angelägenheter kräver att delägarna fortlöpande engagerar sig i verksamheten. Det är mot den bakgrunden utformningen av det föreslagna opinionsvillkoret skall ses. För verksamheten inom ett fiskevårdsområde är det de enskilda delägarnas inställning som är viktig, inte vilka motiv de har för sin uppfattning. Det kan ifrågasättas om inte opinionsvillkoret skulle komma att helt urholkas om man, när det gäller fiskevårdsområdena, skulle kräva att motståndarna skall redovisa beaktansvärda skäl för sin ståndpunkt. Även med lågt ställda krav torde det ofta saknas en objektivt sett hållbar grund för motståndet mot ett fiskevårdsområde. Det jag anfört har utgjort de främsta motiven till att opinionsvillkoret i den föreslagna lagen har fått denna utformning. Härtill kommer att strävan har varit att så långt möjligt underlätta tillämpningen av villkoret och inte ställa förrättningsmannen inför alltför besvärliga avgöranden. Detta har gjort att opinionsvillkoret har utformats med hänsyn till det som bedömts vara lämpligt och praktiskt. De praktiska skälen tar enligt min mening över lagrådets lagtekniska anmärkning, som reservanterna har anslutit sig till.

I propositionen, liksom i utskottsbetänkandet, slås det fast att vi här i landet har en ovanligt god tillgång på fiskevatten. Fiske med handredskap, som är den för fritidsfisket viktigaste fiskemetoden, är fritt inte bara på allmänt vatten utan också på enskilt vatten längs långa kuststräckor. Vid Norrlandskusten är handredskapsfisket fritt utom efter lax. Längs västkusten och Skånes syd- och ostkust är handredskapet helt fritt, däremot finns inget fritt handredskapsfiske på enskilt vatten längs södra ostkusten, Gotlands kust eller vid Blekinges sydkust. I propositionen pekar jag i det sammanhanget på bl. a. följande:

att möjligheterna till fritidsfiske bör kunna förbättras på många håll genom de nya satsningarna på fiskevårdsåtgärder,

att statens vatten i ökad utsträckning kommer att upplåtas,

att bildandet av fiskevårdsområden kan antas öka utbudet av fiskcupplåtelse, och det har också fiskevattenutredningen räknat med.

Jag menar att förutsättningarna för fritidsfisket därför får anses goda.

När regeringen avvisar förslaget att öka rätten till fritidsfiske genom inlösen av enskild fiskerätt är det naturligtvis i första hand ersättningsfrågan som är det huvudsakliga skälet, men också det intrång det skulle innebära. Jag vill i det här sammanhanget erinra om att det fria fisket utvidgades när den nuvarande lagstiftningen infördes på 1950-talet. De ersättningsanspråk som då framställdes uppgick till mycket stora belopp. De översteg vida vad man räknade med vid lagstiftningens tillkomst. Några officiellt kända beräkningar av kostnaderna för inlösen enbart av handredskapsfisket i

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

enlighet med det Åke Wictorsson här pläderat för har vi inte. Men erfarenheterna från den nuvarande lagens tillkomst visar tydligt att sådana beräkningar är mycket svåra att göra. Kostnaderna blir säkerligen betydande och kommer sannolikt att nå en nivå som inte motsvarar det man vinner på en sådan reform. Vad jag nu har sagt bestyrks av de betänkligheter som flera remissinstanser, framför allt hovrätterna, kammarrätten och kammarkollegiet, har framfört i frågan.

Sammantaget, herr talman, innebär de framlagda förslagen en avsevärd förbättring för fritidsfisket. Jag är övertygad om att åtgärderna kommer att ge avsedd effekt. Jordbruksdepartementet kommer att noga följa utvecklingen.

Jag vill gärna instämma i vad Hans Wachtmeister har sagt här strax före mig, att det allra största hotet mot fritidsfisket just nu kanske inte är bristen på vatten som sådant utan risken att vi inte har levande vatten på grund av den internationella försurningsprocess som vi nu drabbas av.

Anf. 47 ÅKE WICTORSSON (s) replik:

Herr talman! Jag avstår medvetet från att gå in i debatt med Hans Wachtmeister, i avvaktan på att få höra jordbruksministerns syn på den enligt min mening viktigaste fråga som Hans Wachtmeister tog upp, nämligen frågan om försurningen. Det faktiska förhållandet är ju att de förslag från regeringens sida som vi inom kort skall behandla här i riksdagen innebär en kraftig uppluckring av de reningskrav som har gällt i Sverige, vilket alltså kommer att bidra till en ökad försurning. Det hade onekligen varit intressant att få detta problem belyst av jordbruksministern, men den frågan tog han alltså inte upp.

Jag vill ställa en fråga till jordbruksministern Anders Dahlgren och Hans Wachtmeister. Vi har alltså en allt snabbare försurning, delvis beroende på förhållanden som vi själva inte kan påverka, vi har behov av att öka fritidsfiskemöjligheterna, vi konstaterar att fiskevården i betydande områden inte fungerar. Varför är man då inte beredd att i större utsträckning satsa på att samhället och det organiserade fritidsfisket skall bygga upp de här möjligheterna? Man vidhåller ju bara den uppfattningen att det är de enskilda vattenägarna som skall klara av den uppgiften. I själva verket kommer detta att resultera i en betydande återhållsamhet när det gäller att ta till vara det positiva som fritidsfisket innebär ur social rekreationssynpunkt. Det förhållandet tar ni inte alls upp i er argumentering.

De praktiska skälen har tagit över lagrådets invändningar, säger jordbruksministern. Men vilka praktiska skäl talar på detta område mera än på andra områden för att man inte skall införa bestämmelser av det här slaget? Vi har ju sådana här bestämmelser på jaktens område, och det finns en rad olika lagar som innehåller motsvarande formuleringar. Men när det gäller bildandet av fiskevårdsområden, anses det alltså att man inte skall ha dessa bestämmelser. Jag tycker att praxis från de andra lagstiftningsområdena tvärtom borde underlätta en tolkning av motsvarande bestämmelser från samhällets sida på det här området.

Det var naturligtvis inte utan skäl som man föreslog det här, utan man ville ha garantier för att vattenägarna inte skulle kunna stoppa socialt motiverade fiskevårdsområden. Men det vill ni alltså inte biträda.

Sedan hade jordbruksministern en lång argumentering om kostnaderna för att inlösa handredskapsfisket på ostkusten. Den faktiska situationen i dag är att huvuddelen av allt fiske på södra ostkusten sker i form av fiske utan tillstånd. Vad har man för förslag när det gäller att komma till rätta med det här förhållandet? Samtidigt har vi stora befolkningsgrupper som känner osäkerhet, inte vet hur man skall ta sig ut till vatten, inte har båt och inte kan åka till de allmänna vattnen. Man vill alltså hindra dessa människor att göra detta, på samma sätt som Hans Wachtmeister vill tillåta nätfisket vid Blekingekusten men inte spöfisket.

Anf. 48 TALMANNEN:

Den medgivna repliken avsåg jordbruksministerns anförande, och den medgivna repliktiden är tre minuter.

Anf. 49 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag har suttit och funderat över varför det inte är möjligt att införa fritt fiske på de aktuella kuststräckorna och i fem av våra större sjöar. Nu säger jordbruksministern att det huvudsakligen är av kostnadsskäl som det inte kan ske och att det inte är så angeläget i dagens läge att utöka de möjligheterna. Det finns ju redan så många andra fiskevatten.

Följdfrågan måste då bli: Hur har det varit möjligt att genomföra fritt fiske på övriga kuststräckor, t.ex. utefter Norrlandskusten?

Jag har tillbringat många timmar bakom det s. k. flötet och väntat på napp. Jag förstår de fritidsfiskare som undrar över att nätfiske kan tillåtas utefter kusten när man inte får fiska med metspö. Jag begriper inte vilken inverkan det skulle ha på fiskbeståndet på kuststräckorna och i de aktuella större sjöarna om man fiskar med metspö, kastspö eller liknande handredskap. För det mesta får man ju bara skräpfisk. Därför borde det ankomma på fiskevårdande myndigheter att släppa fiske med handredskap fritt. Det är väldigt svårt att begripa att det skulle vara omöjligt.

Anf. 50 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Först vill jag gratulera Åke Wictorsson, som i går valdes till ny ordförande för Sveriges fritidsfiskares riksförbund. Åke Wictorsson känner ju väl till fritidsfisket, bl. a. efter att ha varit ordförande i 1973 års fiskevattensutredning. Han är därför väl skickad att nu leda fritidsfiskarna. Jag gratulerar honom således uppriktigt.

Samtidigt skulle jag nog vilja varna Åke Wictorsson för den intressekonflikt som kan uppstå i de båda roller som riksdagsmannen Åke Wictorsson nu måste spela. Herr Wictorsson har ju i sin motion i vissa avseenden t. o. m. gått längre än han var beredd att göra i egenskap av ordförande i fritidsfiskeutredningen där han reserverade sig. Jag tror att det skulle vara klokt att nu vara litet försiktigare i den nya roll som herr Wictorsson har att

Måndagen den
25 maj 1981

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

spela. I den stora organisationen finns ju medlemmar, vilka bekänner sig till alla de politiska partier vi har.

Får jag sedan återigen ta upp den direkta frågan om bildandet av fiskevårdsområden och ytterligare utveckla det resonemanget. I de flesta fall blir det förrättningsmännen som i första hand får bedöma om opinionsvillkoret är uppfyllt. Bedömningen kommer i första hand att grunda sig på hur antalet förespråkare resp. motståndare fördelar sig. En utgångspunkt vid bedömningen bör vara att ett mera allmänt motstånd mot bildandet av fiskevårdsområde anses föreligga om fler än hälften av de vid förrättningen närvarande fiskerättsägarna motsätter sig bildandet.

Det förhållandet att bildandet av fiskevårdsområde får större betydelse för vissa fiskerättsägare än för andra kan emellertid föranleda jämkningar åt bägge hållen. Är exempelvis ägarna av de större andelarna i fisket negativt inställda, kan motståndet komma att betraktas som mera allmänt, även om antalet motståndare inte utgör en majoritet. Är å andra sidan dessa fiskerättsägare positiva, kan de komma att uppväga en majoritet av motståndare.

Som jag tidigare framhöll i mitt huvudanförande är det inte sakligt motiverat att dessutom kräva att förrättningsmännen skall göra en bedömning av om motståndarna har beaktansvärda skäl för sin ståndpunkt. Min strävan har varit att utforma ett opinionsvillkor som så långt det är möjligt underlättar förrättningsmännens bedömning och länsstyrelsens prövning. Enligt min mening skulle bedömningen och prövningen avsevärt försvåras om förrättningsmännen skulle tvingas undersöka och ta ställning till vilka skäl varje fiskerättsägare har haft för sin inställning till bildandefrågan.

Får jag sedan gå över till frågan om inlösen av handredskapsfisket och säga: Fiskevattensutredningen uppskattade kostnaderna för inlösen av fisket med rörliga redskap på södra ostkusten till i storleksordningen 100–200 miljoner. Utredningen hade då inte räknat med domstols- och utredningskostnader, varför beloppet i praktiken naturligtvis skulle bli högre. Det kan också vara av intresse att notera att siffrorna hänför sig till år 1978, då betänkandet överlämnades.

Om man, som Åke Wictorsson och socialdemokraterna numera vill, skulle begränsa sig till att lösa in enbart fisket med handredskap på södra ostkusten skulle kostnaderna naturligtvis bli lägre. Men frågan är om de skulle bli så mycket lägre. Man bör hålla i minnet att fiskevattensutredningen, med Åke Wictorsson som ordförande, bedömde att kostnaderna skulle bli så höga att man avstod från att föreslå inlösen för södra ostkusten. Man vågade alltså av kostnadsskäl inte ens föreslå inlösen av handredskapsfisket på södra ostkusten. Vad är det som har hänt under den här perioden som gjort att Åke Wictorsson så radikalt ändrat mening?

Vi skall också komma ihåg att södra ostkusten är en alldeles speciell kuststräcka med sin alldeles speciella skärgård. Samhället har också satsat pengar här, genom skärgårdsstödet, som tillkom under den socialdemokratiska regeringens tid och som vi alla stödde därför att det var en viktig insats att bevara en levande skärgård med äretrunthoende människor.

De utkomstmöjligheter som den bofasta befolkningen har är mycket begränsade, och fisket är för dessa människor den viktiga basnäringen. Ett frisläppande av handredskapsfisket skulle otvivelaktigt leda till störningar och nya konfrontationer mellan yrkesutövare och fritidsfiskare.

Jag är övertygad om att vi gynnar den här frågan allra bäst genom ett system där dessa människor kan skaffa sig inkomst genom de vatten som de disponerar och genom försäljning av fiskekort eller utarrendering till sportfiskeklubbar. Då kan de behålla sin näringsverksamhet även i framtiden.

Anf. 51 ÅKE WICTORSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för gratulationerna och är naturligtvis tacksam för alla råd som jag får i mitt uppdrag. Jag vill dock trösta jordbruksministern med att konstatera att jag inte upplever att intressekonflikten mellan min politiska roll och rollen som ordförande för fritidsfiskarna är så besvärlig. Jag föreställer mig att intressekonflikten är betydligt större när det handlar om att brottas med det regeringsunderlag som f. n. finns och också när det gäller att klara balansgången mellan vatten- och markägariintressen och förment sociala synpunkter i det här ärendet.

Jag kan tillägga att när det gäller lagstiftningen om fiskevårdsområden tycker jag inte heller att det är svårt att bära en eventuell intressekonflikt, eftersom jag har stöd av vårt lands högsta juridiska instans för prövning av lagstiftningsförslag, lagrådet, som förklarar att 1970 års fastighetsbildningslag, 1973 års anläggningslag och 1976 års lag om vattenförbund har exakt de formuleringar beträffande opinionsvillkorens utformning som jag förordar när det gäller lagstiftningen om fiskevårdsområden.

I fråga om inlösen av vatten försöker jordbruksministern att skrämja med att konstatera att fiskevattensutredningen räknar med ett belopp på 100–200 miljoner. Det är riktigt att vi uppskattade kostnaden till detta belopp för inlösen av hela det rörliga fisket, alltså inkluderande nät och andra redskap. Nu föreslår vi enbart inlösen av spöfisket, och kostnaderna kan rimligtvis inte bli av den storleksordningen. Men på denna punkt har vi begärt att man skall göra en utredning och genomföra inlösen i takt med att man skaffar fram ekonomiska resurser med hjälp av fiskevårdsavgiften. Jag har ingen orsak att ändra uppfattning på den punkten. Jag tycker att det är riktigt att vi går den vägen för att lösa in dessa vatten.

Sedan försöker jordbruksministern framställa detta som ett hot mot en levande skärgård. Jag kan för mitt liv inte förstå vari det hotet skulle kunna bestå – det är att ge vårt förslag proportioner som det inte har. Om vi betalar en ersättning till skärgårdsborna för att ge storstadsborna rätt till spöfiske och därmed skapar praktiska möjligheter att få en fritidsaktivitet ute i skärgården, så kan det inte på något sätt hota en levande skärgård och dess befolkning. Det visar ju också traditionerna på detta område. Det är inte skärgårdsbefolkningen som i första hand har hävdat äganderätten, utan det är utflyttade storstadsbor, som använt vattnen i samband med fritidsbostäder, som har aktualiserat dessa äganderättsförhållanden i skärgården. På den

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

tiden skärgårdsborna ensamma påverkade förhållandena, då fanns det inget hävdande av äganderätten i skärgårdsområdena.

Anf. 52 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! De talare som har framträtt före mig i debatten har inledningsvis varit ordentligt överens om en sak, nämligen fritidsfiskets roll som fritidssysselsättning – en av de främsta fritidssysselsättningarna bland folket i vårt land. Miljoner svenskar letar sig varje år ut till sjöar och vattendrag – de flesta till invanda områden, men många också till nya och spännande fiskevatten.

Tillgången på fritidsfiske spelar också en viktig roll för turisttillströmningen från andra länder. Många människor, främst från de mera tätbefolkade delarna av den europeiska kontinenten, finner här i Sverige sin avkoppling från stress och vardagsjakt. Sjöar, tjärnar och vattendrag är ofta den främsta tillgången för många glesbygdskommuner i striden om turisterna – att få dem att stanna en eller ett par dagar, ja, kanske t. o. m. någon vecka.

I den proposition som vi nu behandlar – 1980/81:153 – föreslås en rad åtgärder för att främja fritidsfisket i Sverige. Flera av förslagen är bra, men på en del områden borde man ha kunnat gå längre. Socialdemokraterna i jordbruksutskottet har också i de reservationer som fogats till utskottets betänkande krävt mer långtgående åtgärder när det gäller tillgång till fiskevatten, det statliga stödet till fritidsfisket, de statliga fiskevattnens tillgänglighet samt när det gäller bildandet av fiskevårdsområden.

Herr talman! Åke Wictorsson har tidigare i debatten utförligt motiverat den socialdemokratiska synen på dessa frågor, varför jag här skall nöja mig med att beröra enbart en fråga som hör till bildandet av fiskevårdsområden. Jag kommer därför, herr talman, att få svårt att utnyttja den av mig begärda tiden. Möjligen kan det vara talmannen till gagn och kammaren till fromma.

Våra svenska fiskevatten uppvisar en brokig samling ägarformer: enskilda, bolag, stat och kommun, kyrka samt allmänningar. Särskilt besvärliga ur nyttjande- och brukningssynpunkt är de fiskevatten som finns på häradsallmänningar och i allmänningsskogar i Norrland och Dalarna.

I den utredning som flera talare har nämnt och som föregått den proposition vi nu behandlar konstateras att om fisket i dessa vatten skall kunna rustas upp och vattnen göras tillgängliga för fritidsfiske, så måste dessa sättas under reell förvaltning som regleras i lag. Utredningen bidrog också med förslag till lagtext, men regeringsförslaget berör över huvud taget inte den här frågan.

Så ser bakgrunden ut till min motion 2103, där jag begär att riksdagen beslutar om sådan ändring i lagen om fiske, att vatten ägda av häradsallmänningar och allmänningsskogar blir åtkomliga för fiskevårdande åtgärder och görs tillgängliga för allmänhetens fritidsfiske.

Motionen har rönt en välvillig behandling i jordbruksutskottet. Enhälligt föreslår man att motionen överlämnas till den i maj 1979 tillsatta allmänningsskogens utredningen för beaktande, och jag ber att få citera utskottets

skrivning: "I direktiven för utredningen sägs intet direkt om förvaltningen av de fiskevatten som ingår i dessa allmänningar. Utredaren bör emellertid enligt direktiven vara oförhindrad att pröva andra frågor som kan komma att aktualiseras under utredningsarbetets gång och som rör häradsallmänningar och allmänningsskogar." Enligt utskottet avser också utredningsmannen att ta upp denna fråga.

Herr talman! En snar lösning av frågan om fiskets bedrivande på häradsallmänningar och allmänningsskogar i Norrland och Dalarna är synnerligen angelägen, då de fiskevatten som där finns utgör en betydande rekreativ resurs, som snabbt måste komma under hanterlig förvaltning, till gagn för många människor. Jag ber att få tacka utskottet för det initiativ som man tagit i den här frågan. Jag har inget eget yrkande men kommer att framgent noga följa frågans vidare handläggning.

Anf. 53 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att ställa några andra förslag än de som framlagts av jordbruksutskottet, men det är ändå ett par saker jag vill beröra.

Även om propositionen, som namnet anger, handlar om fritidsfiske, är ändå fritids- och yrkesfisket nära förknippade med varandra. Många intressen är gemensamma, såsom att det finns goda, livskraftiga fiskbestånd, att vattnen bevaras rena, att fiskevatten restaureras, att det sker utplantering samt att reproduktion och reproduktionsplatser skyddas. Lagar och förordningar, fiskeristadgor och kvoter är gemensamma.

Jag vill betona att det inte råder några motsättningar mellan fritids- och husbehovsfiskare å ena sidan och yrkesfisket å den andra. Problemen som finns gäller dem som vid sidan av en heltidsanställning fiskar för avsalu. De fiskar ofta i stor omfattning och säljer i konkurrens med yrkesfisket. Inom vissa fiskerier och områden skapar detta stora olägenheter och minskad lönsamhet för dem som är beroende av fisket för sin utkomst.

En av de saker jag vill beröra är utredningens förslag att endast licensierade yrkesfiskare skall ha rätt att fiska med s. k. tyngre redskap, dvs. trål, snörpvad, snurrevad, landvad och nät med en högsta höjd av två meter samt laxlinor och laxdrivlinor. Många och långa diskussioner har förekommit beträffande fritidsfisket med yrkesmässiga redskap. I dessa diskussioner har aldrig ifrågasatts skärgårds- och kustbefolkningens urgamla rätt att ur havet ta sitt kok av fisk även med yrkesmässiga redskap. För dessa innebär inte heller en begränsning av redskap några problem eller borde i varje fall inte göra det. Alla – även yrkesfisket – måste i dag finna sig i begränsningar av olika slag.

De tyngre redskapen, som jag nämnde tidigare, används endast undantagsvis av andra än yrkesfiskare, och jordbruksministerns förslag om en utredning som närmare skall se på problemen borde därför sakna betydelse, men tyvärr är det inte så. Yrkesfiskarlicens, som infördes den 1 juli 1979, omfattar inte *rätten* att fiska. Man har därför samma rätt att fiska även om man ej innehar yrkesfiskarlicens. Skillnaden är den att endast den som

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

innehåller sådan licens är berättigad till det stöd staten ger yrkesfisket. Det gäller t. ex. fiskerilån, rationaliseringsstöd, bidrag till säkerhetsutrustning, fiskelicenser i andra länders ekonomiska zoner, rätten att resultatutjämna mellan goda och dåliga år samt pristillägg på fisk.

Det går därför att fiska utan licens, men det torde vara svårt att få fisket lönsamt. Vi har ett antal sådana fiskeskepp i vår flotta. Hur många vet jag inte, men det är troligt att antalet överstiger 15. Faran är att vi kan få ytterligare en del sådana fiskeskepp. Det pågår nämligen försäljning av utländska kondemnerade fiskebåtar, vilka säljs till låga priser därför att ägarna erhållit statligt stöd för att båtarna skall tas ur fisket. Från Danmark, som håller på att skära ned sin fångstkapacitet, pågår t. ex. sådan försäljning.

Egentligen skulle väl dessa båtar skrotas, men man har rätt att sälja till vissa länder, dock inte till Sverige. Båtarna kan emellertid mycket väl säljas hit via Finland, då Finland inte tillhör de länder till vilka båtarna inte får säljas. De kan säljas till låga priser på grund av erhållet skrotningssbidrag. Många av dem är i relativt gott skick. Det är därför frestande för svenskar som vill etablera sig som fiskare att inköpa dessa båtar. Man räknar med att den låga investeringen skall kompensera det statliga stödet. Det kommer inte att bli så. Folket ombord kommer att få lägre inkomster än andra. Det är ganska säkert att detta bringar dem som gör så i olycka. Jag ser detta som ett stort problem, ty de är också svenska fiskare och medlemmar i vårt fackförbund, och jag tycker inte att det är någon tröst att de själva har ställt det så för sig. Jag vill därför trycka på, när nu saken skjuts på framtiden, att den utredning som skall sättas till bör komma utan dröjsmål och får direktiv att snabbt lägga fram förslag.

Den andra frågan jag vill ta upp är fiskevårdsavgiften. I remissvaret från Sveriges fiskares riksförbund tillstyrkte vi en avgift och var beredda att betala sådan. Vi gjorde detta i vetskap om att det krävs stora insatser för att återställa och bevara fisket, om vi i framtiden skall ha tillgång till givande fiskevatten.

Det krävs stora ekonomiska insatser för restaurering av sjöar, förbättring av vattenmiljön och utsättning av fisk som komplement till den naturliga reproduktionen eller som ersättning härför. De 5 milj. kr. som anslagits räcker inte långt när man ser på behovet, då också inrättandet av fiskevårdsområden ingår i de åtgärder som skall bekostas.

De utsättningar som förekommer i dag bekostas av prisregleringsmedel, vilka rimligen borde användas för prisreglering, i synnerhet som ingen avgift utgår på ål och lax. De 2,5 milj. kr. som använts är otillräckliga men ändå värdefulla, då inplantering av ål och lax kan ske både i insjöar och havet. Det är vidare oklart om EG, som i ett par år bekostat en viss inplantering, kommer att fortsätta därmed, då inga kvotavtal har träffats och dess kostnad för utplantering tyvärr ingick.

Jag har förståelse för att det i vårt kärva ekonomiska läge ej går att anslå större belopp, och en självfinansiering med betydligt utökade resurser borde ha hälsats med tillfredsställelse. Inkomster i storleksordningen 20 milj. kr.

mot en så låg avgift som 20 kr. hade enligt min mening varit en bra affär för såväl fritids- som yrkesfiske.

Som skäl för att ingen fiskevårdsavgift infördes har angetts svårigheterna att administrera och kontrollera densamma. Det går att klara detta i Norge, och jaktvårdsavgiften har mig veterligt inte skapat några större problem.

Jag har velat ta upp dessa saker till den verkan de hava kan. Jag yrkar bifall till jordbruksutskottets förslag och förutsätter att, när jordbruksministern uttalar att fiskevårdsavgift inte bör införas nu, en sådan kan förväntas komma inom en inte alltför avlägsen framtid.

Anf. 54 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill bara erinra Jens Eriksson om vad jag har sagt i propositionen, nämligen: "Framför allt för dem som är bosatta i skärgårdsområdena har husbehovsfisket fortfarande betydelse som tillskott till försörjningen. Detta fiske som ofta grundar sig på sed har i många fall vunnit erkännande i lagstiftningen."

Jag är också, herr talman, klart medveten om att det förekommer konflikter mellan olika kategorier av fiskare. Yrkesfiskarna känner sina intressen hotade av dem som på sin fritid men i förvärvssyfte bedrivit betydande fiske med yrkesmässiga redskap. Jag är emellertid inte beredd att nu ta ställning till hur de här konflikterna skall lösas. Inte heller remissomgången gav någon klar vägledning.

Jag vill deklarerat att jag inom kort, vilket jag förutskickade i propositionen, kommer att tillsätta en utredning, som skall ha till uppgift att belysa de konflikter som otvivelaktigt förekommer och ange hur de skall kunna lösas. Den utredningen kommer att bli tillsatt.

Anf. 55 JENS ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag är medveten om att det finns stora svårigheter, och därför har jag accepterat utredningen. Vad jag vill ha sagt är att den bör komma till stånd så fort det kan ske, så att vi får möjlighet att begränsa fiskeflottan för att inte få ett alltför stort antal olicensierade fiskare som tar av kvoterna, påverkar avsättningen och dessutom inte kan klara sin ekonomi.

Anf. 56 ELIS ANDERSSON (c):

Herr talman! Vi är några som motionerat om opinionsvillkoret när det gäller bildandet av fiskevårdsområden, och bl. a. den motionen behandlas i detta betänkande från jordbruksutskottet.

Vi menar att reglerna om bildande av fiskevårdsområden i 6 § förslaget till lag om fiskevårdsområden har fått en mindre tillfredsställande utformning i propositionen, både från juridisk och från saklig utgångspunkt. Vi instämmer till fullo i lagrådets ståndpunkt att formuleringen av opinionsvillkoret bör överensstämma med formuleringarna i motsvarande fall i fastighetsbildningslagen, anläggningslagen och lagen om vattenförbund.

Vi anser att de som motsätter sig bildandet av fiskevårdsområden skall ha

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

*Åtgärder för att
främja fritids-
fisket, m. m.*

beaktansvärda skäl för sina ståndpunkter. För den fiskerättsägare som utnyttjar fisket för sin försörjning torde inga svårigheter föreligga att framföra beaktansvärda skäl, om bildandet av fiskevårdsområden skulle minska hans försörjningsmöjligheter.

Herr talman! Detta problem och vår motion har aktualiserats i reservation nr 4. Jag yrkar bifall till denna reservation, såvitt avser mom. 7 b, och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Mom. 2 (tillgången på fiskevatten)

Utskottets hemställan bifölls med 145 röster med 143 för reservation 1 av Svante Lundkvist m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 a (bidrag till bildande av fiskevårdsområden)

Utskottets hemställan bifölls med 145 röster mot 143 för reservation 2 av Svante Lundkvist m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 c (införande av en fiskevårdsavgift)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 141 för reservation 3 av Svante Lundkvist m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 b (villkor för bildande av fiskevårdsområde)

Reservation 4 av Svante Lundkvist m. fl. i motsvarande del bifölls med 149 röster mot 139 för utskottets hemställan. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 c (villkor för ändring av stadgarna för fiskevårdsområdesförening)

Utskottets hemställan bifölls med 145 röster mot 143 för reservation 4 av Svante Lundkvist m. fl. i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 12 (statens fiskevatten)

Utskottets hemställan bifölls med 145 röster mot 144 för reservation 5 av Svante Lundkvist m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

12 § Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81:33 om miljösäkrare sjötransporter (prop. 1980/81:119)

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1980/81:38 om anslag till räddningstjänst, m. m. (prop. 1980/81:100, 1980/81:116 och 1980/81:119).

Anslag till räddningstjänst, m. m.

Anf. 57 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! I civilutskottets betänkande 1980/81:38 behandlas räddningstjänsten och i det sammanhanget motionen 486 om en dygnsberedskap med räddningshelikoptrar i Luleå och i Söderhamn.

Låt mig bara inledningsvis notera att den försöksverksamhet som utskottet hänvisar till i sin skrivning när det gäller motionen är en fullkomlig nyhet för mig. Och vad värre är: det tycks också vara en väldig överraskning för de människor som i sin dagliga gärning och i sin verksamhet på detta område, dvs. helikopterverksamheten, skall delta i den här försöksverksamheten. Det skall därför bli intressant att höra utskottets talesman förklara litet grand hur man ser på den här formen av verksamhet och en eventuell försöksverksamhet framöver på detta område.

Under de senaste åren har frågor om räddningshelikoptrars insatser blivit föremål för en allt intensivare debatt. Främst är det landsting, sjukhus och läkare som påtalar behovet av ambulanshelikoptrar. Som framgår av det betänkande vi nu behandlar pågår det också en försöksverksamhet i samarbete med rikspolisstyrelsen, försvaret och ett antal sjukvårdshuvudmän. Det är naturligtvis positivt att den försöksverksamheten har kommit i gång, även om det haltat en del på vissa håll på grund av knappa anslag och ibland på grund av gränsdragningen, vilka resurser man skall använda sig av – civila eller militära. Men trots allt skall vi naturligtvis hoppas på att erfarenheterna så småningom skall resultera i ett system som gör att vi kan få i gång snabba räddningsinsatser på detta område.

I motion 486 tar vi upp frågan om helikopterberedskapen i Luleå och Söderhamn. När man diskuterar helikopterns användning i räddningstjänsten är det viktigt att man har klart för sig vilka helikopterresurser som disponeras och till vilka uppgifter de är användbara. Flertalet helikoptrar som används i vårt land är inte lämpade för räddningsuppdrag ute till havs och i dåligt väder. Det här gäller de flesta civila men också många av försvarets helikoptrar. Det beror i första hand på att de saknar den navigationsutrustning som är nödvändig för att klara uppdrag i dåligt väder ute till havs, och det är oftast då som behovet av sådan här helikopterverksamhet är störst.

När det gäller att klara en tillfredsställande sjöräddning i Bottenviken, finns det resurser i Luleå och Söderhamn. Flygvapnet har där tunga helikoptrar stationerade. Men dessa resurser finns att tillgå i huvudsak endast under flygvapnets tjänste- och flygövningstid. Om det efter tjänstetiden skulle hända en större olycka ute till havs, t. ex. en flygolycka eller om ett fartyg skulle förlisa, så måste man försöka ragga upp en besättning på dess fritid för att kunna använda sig av de förnämliga och snabba räddningseenheter på helikoptersidan som flygvapnet har på dessa orter. I de södra

Måndagen den
25 maj 1981

Anslag till räddningsstjänst, m. m.

delarna av landet finns en dygnsberedskap på detta område, och det är därför väldigt svårt att förstå varför hela Bottenviken skall sakna dygnsberedskap, åtminstone över sommarhalvåret.

Resurserna finns som sagt redan i form av de i Luleå och Söderhamn stationerade helikoptrarna. Det behövs egentligen bara en viss förstärkning på personalsidan för att en tillfredsställande räddningstjänst skall kunna åstadkommas på det här området.

Från sjöfartsverkets sida har man under de senaste åren efterfrågat en sådan här dygnsberedskap. Det är i sig naturligt, eftersom den indragning av bemanningen på fyrplatser som skett under senare år innebär att praktiskt taget hela Bottenviken har fått en sämre beredskap vid olyckor. Tidigare var ju fyrplatserna bemannade, och det fanns kontinuerlig tillgång till resurser ute vid havsbandet, som var beredda att gå ut vid olyckor till sjöss. Numera finns alltså inte de här räddningsresurserna kvar.

De tunga helikoptrar som försvaret förfogar över är en resurs som kan utnyttjas för att rädda liv även vid olyckor till sjöss efter kontorstid, om bara viljan finns. Dessa resurser finns i beredskap i landets södra delar, och det finns många exempel på hur man under mycket svåra omständigheter kunnat rädda liv.

Så skedde t. ex. natten den 26 augusti 1979 då passagerarfartyget Winston Churchill gick på grund utanför Vinga fyr. Situationen för de 250 passagerarna var synnerligen allvarlig. Försvarets tunga helikoptrar klarade den situationen och förde i land samtliga passagerare. Ett annat exempel! Samma år förliste det finska Malmi i Östersjön. På mindre än 15 minuter efter det att fartyget sänt ut SOS var försvarets tunga helikoptrar på väg mot havriplatsen nordost Gotska Sandön. Under mycket svåra omständigheter räddades elva människor till livet genom den insatsen. Det finns rader av exempel på hur man under de gångna åren i dåligt väder och ofta nattetid kunnat använda just försvarets tunga helikoptrar för sjöräddningsuppdrag. Man har på detta sätt kunnat rädda många liv.

Jag har därför mycket svårt att förstå varför man inte kan åstadkomma samma beredskap även i de norra delarna av Bottenviken. Människors liv och hälsa skall väl inte behöva hänga på hur snabbt man via telefon kan "ragga upp" helikopterbesättningar på deras fritid.

Avslutningsvis: På s. 11 i utskottets betänkande kan man läsa: "Beträffande den i motionen särskilt upptagna frågan om helikopterbemanningen i Söderhamn och Luleå har utskottet inhämtat att försöksverksamhet med veckovis alternerande dygnsberedskap vid helikoptrarna på de båda orterna pågår inom försvaret."

Jag vet inte var utskottet i detta fall har hämtat sina uppgifter. Av de kontakter som jag har haft med berörda i denna verksamhet på de båda orterna har framgått att de ännu inte har hört talas om denna verksamhet, än mindre deltagit i den. Det vore därför värdefullt om utskottets talesman kunde klara ut hur utskottet ser på denna form av räddningsverksamhet med

helikoptrar. Om man skall döma av den futtiga skrivningen med anledning av motion 486, tycks inte nämnda form av räddningstjänst vara speciellt angelägen för utskottet.

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anslag till räddningstjänst, m. m.

Anf. 58 MÄRTA FREDRIKSON (c):

Herr talman! Det är tillfredsställande att vi nu har fått en omfattande proposition, nr 1980/81:119, med handlingsprogram för miljösäkrare sjötransporter, innehållande såväl förslag till förebyggande åtgärder som förslag för att minska skadeverkningar av oljeutsläpp.

Även om propositionen inte tillgodoser alla de önskemål som framförts, bl. a. i debatter här i kammaren, är den bra och utgör ett mycket viktigt steg för fortsatta förbättringar.

I Rune Torwalds och min motion 1980/81:2159 har vi en del synpunkter och förslag. Utskottets skrivning med anledning av motionen är i sak positiv, och jag vill understryka denna skrivning.

Vi har i motionen kommenterat inköp av materiel. Kustbevakningen, som gör en god insats för kusternas skydd i bevakningen och bekämpningen av oljeutsläpp, behöver tillräckligt med materiel. Den behöver också bra materiel, ja, den bästa tänkbara, för att kunna hindra oljan från att nå land.

Vi har i motionen framhållit att endast oundgängligen nödvändiga ersättningsanskaffningar av materiel bör ske innan man haft möjlighet att tillgodogöra sig erfarenheterna av pågående försöksverksamhet. Så har exempelvis STU i sin programplan tagit upp 30 milj. kr. för att testa oljelänsor.

I STU:s utredning kallad Programutredning, bekämpning och sanering av oljor och kemikalier som kommit lös till sjöss och i strandzon, skriven av Erik Söderbaum och Nils Olofsson och avlämnad i april 1979, står följande på s. 11:

”1. Vid Tsesis-olyckan lade kustbevakningen ut 4 000 met. länsor och Nynäshamns kommun 2 600 met. Efter 3 dygn gick ca 10 % av länsorna att använda.”

Det var ju negativt. I rapporten redovisas också många och grava brister i de länsor som använts. Därför är det synnerligen viktigt att man inför inköpen noga följer den utveckling som pågår och att man, där så är möjligt, tillgodogör sig förbättrad och i vissa fall ny teknik.

Andra önskemål i vår motion är att det skall vara ekonomiskt kännbart att frivilligt släppa ut olja i haven. Då det pågår arbete i regeringskansliet med förslag till straffavgift, vill jag f. n. bara uttala min förhoppning att det blir en verkligt kännbar straffavgift.

Vi har även kommenterat en utökning av möjligheterna att lämna oljerester och oljeavfall i hamnar. Då en arbetsgrupp inom regeringskansliet arbetar med frågan om underlättande av mottagandet av olje- och

Måndagen den
25 maj 1981

*Anslag till rädd-
ningstjänst, m. m.*

kemikalierester, räknar jag med att smidiga lösningar snarast skall finnas. Då vi ställer krav på att fartygen skall lämna oljerester och oljeavfall i hamnarna, är det helt nödvändigt att de också har möjlighet att göra detta.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än det enhälliga utskottets.

Anf. 59 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Förslag till åtgärder för att förbättra räddningstjänsten tas förutom i budgetpropositionen också upp i propositionerna 116 och 119, och förslagen behandlas i olika utskott. Vi har nyss diskuterat den del som jordbruksutskottet haft att framlägga förslag till riksdagen om.

I civilutskottets betänkande behandlas en rad olika frågor, och jag vill starta med att yrka bifall till utskottets hemställan. Sedan vill jag göra några kommentarer till de två tidigare inläggen.

Beträffande motionen om räddningshelikoptrar i Luleå och Söderhamn har vi i utskottsbetänkandet redovisat att det pågår en försöksverksamhet genom räddningstjänstkommittén. Därför är det ganska självklart att vi från utskottets sida inte har kunnat gå längre i den fråga som aktualiseras av motionärerna.

Vi har också nämnt, och det är svaret på den fråga som Sten-Ove Sundström ställde, att vi har fått uppgifter om att det inom försvaret pågår försöksverksamhet med veckovis alternerande dygnsberedskap vid helikopterrarna på de båda orterna. Chefen för denna försöksverksamhet har placering i Berga.

Beträffande de motioner som Märta Fredrikson tog upp i sitt inlägg, så har yrkandena som ställts i dem behandlats. Vi kan alltså på vissa punkter instämma i vad Märta Fredrikson anförde i sitt anförande. Det är självfallet mycket viktigt att vi får tillgång dels till tillräckligt med materiel för den organisation som nu byggs upp, dels också naturligtvis till bästa tänkbara materiel för att kunna utföra denna arbetsuppgift. Vi utgår i utskottet från att de myndigheter som har att handlägga dessa frågor arbetar på ett sådant sätt att detta blir möjligt.

Med dessa ord vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 60 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! När det gäller just denna försöksverksamhet, som utskottet hänvisar till på s. 11 i betänkandet, har jag alltså haft kontakter både i Luleå och i Söderhamn. De som är ansvariga för denna helikopterverksamhet på de här orterna känner inte till att det pågår någon försöksverksamhet. Självfallet borde de göra det, om så vore fallet.

Om jag uppfattade Kjell Mattsson rätt, får jag förmoda att utskottet anser att det är angeläget att denna verksamhet verkligen kommer till stånd. Jag tror att det är viktigt att den kommer till stånd så snart som möjligt.

Som jag nämnde i mitt anförande förekommer det rätt ofta olyckor på sjön, och andra sjöräddningsenheter har väldigt begränsade möjligheter i förhållande till just de här tunga helikoptrarna. Det är därför mycket

angeläget att vi även i Bottenviken dygnet runt får tillgång till de förnämliga resurser som de tunga helikoptrarna från försvaret innebär.

Anf. 61 Kommunministern KARL BOO:

Herr talman! Med hänsyn till den enighet som råder om proposition 119 skall jag nöja mig med att göra några allmänna kommentarer.

Jag vill understryka att det internationella samarbetet spelar en betydande roll för att utveckla säkerheten och miljöskyddet till sjöss. Sverige har deltagit aktivt i detta arbete och anslutit sig till flera internationella överenskommelser som syftar till att skydda den marina miljön.

Samarbetet har betydelse både för att förebygga utsläpp av olja och för att göra det möjligt att samla olika länders resurser för att bekämpa utsläpp.

Jag vill särskilt betona det nordiska samarbete i fråga om bekämpning av marina föroreningar som har kommit mycket långt i utveckling. Det nordiska samarbetet verkar också pådrivande på det samarbete som förekommer med andra länder utanför Norden.

De insatser som hittills gjorts har inte kunnat förhindra att utsläpp av olja sker i en utsträckning som inte är godtagbar från miljövardssynpunkt. Frågan om hur den svenska beredskapen mot miljöskadliga utsläpp till sjöss skulle vara utformad har aktualiserats genom de många olyckor som har drabbat våra kuster under de senaste åren.

Det är mot denna bakgrund som ett omfattande utredningsarbete har kommit till. Utredningsarbetet har syftat till att ge en samlad överblick över problemen och att ge ett underlag för ett samlat handlingsprogram för att minska riskerna vid miljöfarliga transporter till sjöss.

På grundval av det framtagna beslutsunderlaget har regeringen i föreliggande proposition lagt fram ett förslag till handlingsprogram. Det är inriktat på såväl förebyggande åtgärder mot olje- och kemikalieutsläpp till sjöss som åtgärder för att minska skadeverkningarna för miljön när utsläpp har inträffat.

Insatserna för miljösäkrare sjötransporter bör naturligtvis i första hand inriktas mot förebyggande åtgärder. Erfarenheten visar emellertid att de förebyggande insatserna måste kompletteras med en slagkraftig beredskap. Den hittillsvarande inriktningen av vår oljeskyddsberedskap behålls enligt föreliggande förslag. Olja som har kommit lös skall således så långt det är möjligt och rimligt bekämpas till sjöss och på mekanisk väg, alltså inte med kemiska bekämpningsmedel.

Den nuvarande ansvarsfördelningen mellan kommunerna och tullverkets kustbevakning i fråga om bekämpningsåtgärder föreslås inte bli ändrad. Ansvarsgränsen är i princip anknuten till strandlinjen. Åtgärder föreslås emellertid för att underlätta samordningen mellan land- och sjösidan. Vad som behövs är en god planläggning och gemensamma övningar.

Enligt min mening bör det finnas anledning utgå ifrån att det redan i dag vidtas åtgärder av länsstyrelserna för att förbättra planläggningen. Jag vet också att sådana åtgärder är vidtagna på sina håll.

I propositionen föreslås medel till statens brandnämnd för samordnade

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

Anslag till räddningstjänst, m. m.

Måndagen den
25 maj 1981

Anslag till räddningstjänst, m. m

övningar. De ger möjlighet till övning i varje tullregion vartannat år, och ett ledningsspel skall kunna ske varje år.

En genomgående linje i propositionen är betoningen av skyddet av strandzonen. Erfarenheten visar att man ofta inte kan undvika att olja kommer i land på stränderna, trots en god beredskap till sjöss. Medel föreslås därför för anskaffning av båtar som är lämpade för strandnära, grunda vatten. Dessa båtar kan transporteras med lastbil från ett kustavsnitt till ett annat.

Regionala förråd av bekämpningsmateriel skall enligt propositionen byggas upp och kunna ställas till kommunernas förfogande. Denna materiel skall finnas tillgänglig för att omedelbart kunna möta ett större oljeutsläpp när detta når strandzonen. De regionala förråden skall enligt propositionen lokaliseras till Norrlandskusten, Stockholmsregionen, Blekingekusten och Göteborgsregionen. Dessutom skall ett mindre förråd lokaliserat till Gotland. Behovet av kortare insatstider i Väneren och Mälaren skall beaktas vid lokaliseringen. Materielen skall vara lastad i containers för att möjliggöra snabba insatser. Materielen i ett förråd är inte bunden till ett visst geografiskt område utan skall självfallet kunna användas i hela landet.

Även beredskapen för ingripanden vad gäller utsläpp av kemikalier till sjöss skall förbättras. Ytterligare materiel skall anskaffas.

I fråga om kvalificerad personal skall statens brandnämnd i samråd med generaltullstyrelsen och Svenska kommunförbundet klargöra vilka personella resurser som redan finns på landsidan och hur kustbevakningens organisation skall kunna förstärkas. Resurserna skall organiseras så att de kan utnyttjas både på land och till sjöss.

I propositionen läggs också fram förslag om handläggningen av bemanningsfrågor i rena kust- och skärgårdsområden. Jag anser att det nuvarande systemet, som innebär att personalbehovet bedöms isolerat av varje sektorsmyndighet för sig, är otillfredsställande och att ett mera övergripande betraktelsesätt måste införas i framtiden vid ställningstaganden i bemanningsfrågor.

Det förslag som läggs fram genom propositionen innebär att det införs en garanti för att samordnade lösningar prövas före beslut om personalinskränkningar som medför negativa verkningar på skilda områden. De statliga myndigheter som har personal med direkt betydelse för tillsynen och övervakningen av kusterna skall informera länsstyrelsen, när indragning av personal är aktuell.

Utredningen skall genomföras i samråd med berörda statliga myndigheter. Länsstyrelsen skall också samarbeta med berörda kommuner, landstingskommuner, fackliga och andra organisationer samt statliga regionala myndigheter.

Om länsstyrelsen finner det angeläget med en fortsatt bemanning i ett visst fall, skall länsstyrelsen sträva efter att få fram en överenskommelse mellan intressenterna om organisation, huvudmannaskap och kostnadsfördelning. Jag vill understryka att statliga myndigheter inte får utnyttja handläggningsordningen till att vältra över kostnader på kommuner och landstingskom-

muner. Om någon av de berörda statliga myndigheterna inte kan godta länsstyrelsens förslag till en fortsatt bemanning, skall frågan föras upp till regeringen.

Jag vill peka på att länsstyrelserna redan i dag utreder många av de fall där det nu föreslagna regelsystemet blir tillämpligt. Skillnaden är att utredningen i dag ofta sker först sedan beslut om personalinskränkning har fattats. Syftet med utredningen är att förmå vederbörande myndighet att ändra sitt beslut.

Med den nu föreslagna regionala handläggningsordningen görs den allsidiga utredningen före beslutet om personalinskränkning. Detta är enligt min mening en mycket mer tillfredsställande ordning.

Handlingsprogrammet innehåller självfallet många andra förslag som jag inte skall ta upp här. Insatser får göras kontinuerligt på skilda områden.

Vissa frågor kräver emellertid fortsatta överväganden. En successiv bevakning och uppföljning av effekterna av de åtgärder som nu föreslås måste också ske. Det behövs således insatser även i framtiden för att åstadkomma säkrare sjötransporter.

Sten-Ove Sundström ifrågasätter om försöksverksamheten har kommit till stånd. Jag vill då tala om att den pågår sedan förra sommaren och skall vara avslutad till hösten. Därefter skall en utvärdering ske. Försöksverksamheten bedrivs i samarbete med rikspolisstyrelsen, försvaret och ett antal sjukvårdskommuner. Ordförande i utredningen är förre rikspolischefen Carl Persson. Vi vet alltså att sådan här försöksverksamhet pågår. Jag kan emellertid i dag inte säga i vilka områden verksamheten är etablerad – bara att den pågår och skall utvärderas inom ett år.

Anf. 62 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Efter kommunministerns anförande och hans uttalande om försöksverksamheten blir jag ännu mer orolig. Man måste ha klart för sig att vår motion, som jag talat för här och i vilken vi tar upp dygnsberedskapen i Söderhamn och Luleå, handlar inte om den försöksverksamhet som pågår i samarbete med vissa landsting, dvs. sjukvårdshuvudmän, och rikspolisstyrelsen. De helikoptrar som det är fråga om i det här sammanhanget är användbara för sjöräddning och dithörande verksamhet. Inom dessa enheter känner man inte till någon försöksverksamhet. I det första fallet, som omnämns i utskottsbetänkandet såsom försöksverksamhet, har man kopplat in exempelvis civila flygenheter i fjälltrakterna. Där har man för Norrbottens del hjälp av försvarets helikopterskola i Boden. Dessa enheter har emellertid inte sådana resurser att de kan utföra sjöräddningsuppdrag.

Jag har en känsla av att man i utskottsbehandlingen kanske har missat den här delen. Det vore därför viktigt att få ett ytterligare klarläggande från utskottets talesman i det här fallet. De helikopterenheter som står till förfogande i samband med den försöksverksamhet som omnämns i den första delen av utskottsbetänkandet har inte möjligheter att navigera och operera ute till havs i dåligt väder. Sådana resurser finns endast i dygnetrun-

Måndagen den
25 maj 1981

Anslag till kriminalvården m. m.

beredskap i de södra och mellersta delarna av landet. Det är viktigt att göra klart de skillnader i fråga om resurser som föreligger i detta hänseende.

Anf. 63 Kommunministern KARL BOO:

Herr talman! Jag vill bara säga beträffande försöksverksamheten att den redovisning som jag fått har klargjort att verksamheten pågår enligt de premisser som jag här har nämnt. Det var det jag ville erinra om i mitt tidigare inlägg.

Anf. 64 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Det kanske kan låta litet tjatigt, men jag vore väldigt glad om kommunministern kunde bekräfta att den försöksverksamhet som vi nu talar om också innefattar de tunga helikoptrarna i Luleå och i Söderhamn i dygnsberedskap.

Utskottets hemställan bifölls.

14 § Föredrogs

Civilutskottets betänkande

1980/81:39 om fortsatt fysisk riksplanering (prop. 1980/81:183 i viss del)

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Anslag till kriminalvården m. m.

Föredrogs justitiekommitténs betänkande 1980/81:35 om anslag till kriminalvården m. m. (prop. 1980/81:100).

Anf. 65 TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 66 LISA MATTSON (s):

Herr talman! Det är ett enigt justitiekommitté som står bakom betänkandet 1980/81:35.

Jag har begärt ordet närmast för att kommentera att det trots allt anmält sig ett antal talare i detta ärende. Den här gången måste vi kanske, trots utskottets enhälliga skrivningar, efterlysa en sådan kriminalpolitisk debatt som vi förde för ett antal år sedan.

I en situation där anslagen är små och då verksamheten inom kriminalvården håller på att spränga alla ramar är det ganska naturligt att detta tyvärr lägger sordin på stämningen vid alla funderingar på hur vi skall utforma den kommande kriminalvården. Det är typiskt att även de motionärer som har lämnat förslag som bl. a. rör narkotikamissbruket på våra kriminalvårdsan-

stalter har låtit bli att reservera sig när vi har kommit fram till slutsammanvägningen.

Man har ganska ofta hört en del intressanta synpunkter framföras på senare år. Jag kan inte bedöma om det äger sin riktighet eller inte, men det finns de som hävdar att 1973 års vårdreform skulle ha fått ett helt annat innehåll, om vi hade väntat med beslutet och antagit reformen ett eller två år senare. När riksdagen slöt upp kring beslutet om vård i anstalt hade narkotikaproblemet ännu inte blivit det stora problem som det är i dag. Vi kommer att få fundera på detta i framtiden.

Jag tror att vi om något år kommer att kunna föra en mer principiell kriminalpolitisk debatt än nu, av den enkla anledningen att det just nu pågår en rad utredningar, fastän de egentligen inte har fångat så många uppmärksamhet. Det är permissionsutredningen, där vi enligt vad den förra regeringen har sagt kan vänta en proposition i höst. Det är häktesutredningen, vars slutsatser länge har legat i en skrivbordslåda men som nu äntligen lär komma fram. Det är fängelsestraffkommittén, som gjort stora och viktiga utredningar om fängelsestraffets utformning, och det är frivårdskommittén. Till detta kommer det faktum att kriminalvårdsstyrelsen har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att undersöka hur insatserna för att förhindra narkotikamissbruk på våra anstalter kan samordnas.

Av den anledningen kan man egentligen i dag bara tala om vad man själv tycker, i väntan på slutredovisningen av pågående utredningar. Vi vet ännu inte vilka ekonomiska ramar som kriminalvårdsstyrelsen får till sitt förfogande. Det kan kanske vara nyttigt att nämna några siffror i sammanhanget. De senaste tillgängliga rapporterna är från 1 april i år. Antalet intagna på våra kriminalvårdsanstalter var då det högsta sedan tio år tillbaka, nämligen 5 227. Antalet häktade – en svår sak att exakt redovisa för de ansvariga – uppgick på Kronobergshäktet till 260. Någon vecka tidigare hade antalet varit 312. På Hall fanns ett sextiotal häktade och anhållna, och på Österåker fanns inte en enda plats ledig. Vi vet också att förhållandena är mycket svåra i Malmö- och Östersundsregionen samt på många andra håll, som är värda att uppmärksamma.

Det står helt klart att kriminalvårdsverkets intentioner att differentiera klientelet är helt omöjliga att genomföra i en sådan situation. Speciellt svårt har det varit i Stockholmsområdet. Vi kan ju hoppas på någon förbättring i det avseendet när de nya lokalanstalterna i Huddinge och Täby tas i bruk. Tyvärr dröjer det ännu några år, och under tiden får man försöka klara situationen med de medel som står till buds.

Utskottet, som är enhälligt i den här frågan, skulle, om vi visste att det fanns ekonomiska möjligheter, föreslå riksdagen att besluta om inrättandet av mindre avdelningar på Tidaholms-, Hall- och Norrtäljefängelserna. Vi delar uppfattningen att det är långt ifrån tillfredsställande att kommunerna i vissa fall överväger att dra tillbaka en del av sin bibliotekstjänst på anstalterna. Skälet till övervägandena är att de medel som kriminalvårdsstyrelsen får inte utgör tillräcklig ersättning.

Om vi visste att 5 milj. kr. fanns tillgängliga, så skulle vi föreslå att de

intagna lästes in en timme senare än nu, en fråga som så ofta har debatterats. Vid Hinseberg och på en del andra håll har man försökt bedriva verksamhet med en fullständig behandlingskedja för de intagna som verkligen önskar komma ifrån sitt narkotikaberoende. Men vid fängelserna i Västsverige saknas detta helt. Det finns ett behandlingsteam på Härlandaanstalten. Fortfarande saknas sista länken i kedjan, nämligen det behandlingshem i Lödöse som skyddsvärnet i Göteborg har önskat få medel till. Trots behovet av att göra besparingar och låta bläpennan gå hårt fram, så har ändå kriminalvårdsstyrelsen tillstyrkt att medel anslås för tillsättande av begärda tjänster vid anstalten.

Det är med en viss känsla av att det är omöjligt att handla som vi går till verket när vi skall bedöma anslagsäskandena till kriminalvården. Vi förstår att det kan vara svårt. Men jag tycker att det är nödvändigt att en politiker, för politikerna i denna kammare pekar på ett ganska allvarligt fenomen – och när jag säger att det är allvarligt är det verkligen inte bara min uppfattning. Kriminalvårdsverket har, liksom alla andra verk, varje år då man gjort upp budgeten fått direktiv om att företa 2 % nedskärning. Det är väldigt svårt att åstadkomma en sådan nedskärning inom ett känsligt område, där behoven bara stegras och där man räknar med att denna utveckling fortsätter även i framtiden.

Det som vi önskar och som riksdagen också borde kräva är att regeringen och departementet inte bara kommer med direktiv om hur många procent som måste skäras ned. Bakom direktiven måste också ligga en politisk vilja som ger oss möjlighet att pröva det man på ansvarigt håll prioriterar eller inte prioriterar. I dagens läge är det inte vi politiker som gör de beräkningar och bedömningar som vi så småningom får ta ställning till, utan det är tjänstemän. De är ansvariga på sina platser, men de är ändå inte politiskt ansvariga. Även i en svår ekonomisk situation tycker jag att det skall finnas politiska ställningstaganden till vad som skall få förtur eller inte. Det är ett krav som jag tycker att vi, som politiker och som ansvariga ledamöter i justitieutskottet, bör resa.

Anf. 67 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Det är ett enhälligt betänkande vi nu behandlar. Lisa Mattson underströk det. Jag skall för min del bara knyta några reflexioner till det besvärliga narkotikaproblemet inom kriminalvården. Jag måste dock parentetiskt säga att jag delar en del av Lisa Mattsons oro när det gäller utvecklingen inom kriminalvården.

När riksdagen 1974 antog den nya lagen om kriminalvård i anstalt var narkotikaproblemet inte tillnärmelsevis så uttalat som i dag.

Kriminalvårdsreformen byggde på tankar som innebar att de intagna så långt som möjligt skulle förberedas för arbete och anpassat liv utanför anstalten. Konkret innebar det en strävan efter ökad integrering mellan anstaltsvård och frivård, ökade möjligheter till frigång och fritidsverksamhet utanför anstalten. Bestämmelserna om permission, besök, brev och telefon gavs en mer generös innebörd. Betoning på arbetsträning och utbildning

framträder också klart.

När narkotikaproblemet i mitten och slutet av 1970-talet i alltmer accelererat tempo drabbade också kriminalvården har de i allt väsentligt riktiga tankar som då bar upp kriminalvårdsreformen delvis måst revideras. De intagna har nu i uppseendeväckande hög grad, låt vara att exakt statistik inte ges, besvärliga drogproblem.

Genom de vidtagna straffskärpningarna i fråga om narkotikabrotten och genom polisens ökade resurser vad gäller bekämpning av narkotikabrottsligheten har våra kriminalvårdsanstalter i ökande grad fyllts med ett alltmer svårbemästrat klientel. Här blandas många gånger på ett mycket olyckligt sätt avancerade narkotikalangare utan egna drogproblem med intagna med svåra drogproblem och andra intagna som alls inte har med narkotika att göra.

Skrämmande interiörer från denna värld har utskottet under de senaste åren tagit del av. De avancerade narkotikalangarna utövar stundom en ren terror mot de narkotikaberoende. Fängelseläkarna kan berätta om de egendomliga skador de intagna säger sig ha fått när de halkat, snubblat, gått emot en dörr, eller vad man nu kan hitta på – för sanningen vågar man sällan uppge. De icke narkotikaberoende kan inte garanteras en narkotikafri miljö. Men det stannar tydligen inte vid det. Hot om och verklig tvångsnarkomanisering tycks ha förekommit.

Insmuggling av narkotika på anstalterna är ett kapitel för sig. Jag skall inte förstöra kammarledamöternas matlust med en ingående skildring av de metoder som här kommer till användning. Jag konstaterar bara att den personal inom kriminalvården som tvingas leta efter narkotika i kroppens håligheter har ett arbete som i längden är ohållbart.

Herr talman! Vi vet i stort hur narkotikan smugglas in och hur storlangarna ofta kan fortsätta sin hantering även innanför anstaltsmurarna. Vid frigång, permissioner och besök, genom brev och telefoner kan denna förnedrande verksamhet fortgå.

Det är en stor tragik att kriminalvårdsreformens riktiga och fina tankar nu i stor utsträckning omöjliggjorts av narkotikans härjningar.

Den väg vi nu tvingas beträda är nödvändig men inte desto mindre olustig. Vi tvingas att i ökad utsträckning differentiera de intagna efter deras narkotikaberoende. Det första steget togs 1978 genom ett beslut här i riksdagen, som innebar att de grova missbrukarna vid upprepad narkotikapåverkan kan skiljas från övriga intagna och placeras på avdelningar med större säkerhet och slutenhet.

Utskottet uttalar nu att också placering och behandling av dem som har dömts för grova narkotikabrott utan att de är narkotikaberoende bör ges ett annat innehåll. Det finns regler som gör det möjligt att sådana intagna placeras på slutna riksanstalt och att möjligheterna till permissioner och andra kontakter med yttervärlden begränsas.

Det är inte godtagbart att intagna som är dömda för grova narkotikabrott under anstaltstiden inte kan avhållas från att bedriva narkotikahandel ute i samhället. En kraftig skärpning av verkställighetsreglerna är därför motive-

rad. Den s. k. permissionsutredningen kommer under innevarande år att framlägga förslag om detta.

Tiden hastar, och jag kan nu bara hoppas att den nye justitieministern raskt förelägger riksdagen förslag som förhindrar fortsatt knarkhandel på anstalterna. Ingenting torde för den breda allmänheten vara mer oförståeligt än att grova narkotikaförbrytare kan fortsätta med sin brottslighet även inne på anstalterna.

Herr talman! Det finns slutligen anledning att uppmärksamma att utskottet vill att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen vad gäller narkotikaproblemet på anstalterna. Utskottet uttalar att ett riktmärke måste vara att intagna utan narkotikaproblem inte skall behöva komma i kontakt med narkotika, att missbrukare avskärs från tillförsel av droger och att intagna förhindras från att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället.

Regeringen bör ta fasta på detta tillkännagivande och snabbt lägga fram förslag eller vidta åtgärder som gör att detta riksdagens uttalande kan infrias. Många människor i vårt samhälle torde inte ha tålamod att vänta särskilt länge till.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 68 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Enligt en undersökning som redovisas i budgetpropositionen ökar andelen domar med frihetsberövande påföljd, och strafftiderna tenderar att bli längre. Detta medför helt naturligt att det uppstår stora svårigheter inom kriminalvården. I dag är det platsbrist på anstalterna. Skillnaden mot för bara några år sedan är markant. Då genomfördes nedläggningar av anstalter på flera platser.

Vad beror då denna anmärkningsvärda förändring på? Svaret är att anledningen till allra största delen finns att söka i narkotikamissbruket – dels narkotikahandeln som sådan, dels också den stora kriminalitet som följer i dess spår. Förutom att missbruket skördar många människooffer, leder det till en ökning av den totala brottsligheten.

Enligt senaste rapport finns det mellan 10 000 och 14 000 personer som använder tung narkotika i vårt land. Man beräknar att 25–30 % av de intagna på våra kriminalvårdsanstalter missbrukar narkotika. De väsentligt ökade insatser mot narkotikamissbruket som gjordes under 1970-talets senare del har fått effekter inom kriminalvården. Genom de långa strafftider som utdöms vid narkotikabrottslighet har platsbehovet ökat. Till bilden hör också att narkotikaklientelet många gånger är synnerligen svårbehandlat. Arbetet på anstalterna har hårdnat betydligt.

I detta utskottsbetänkande behandlas en rad motioner, bl. a. en som Åke Polstam och jag har väckt, som berör narkotikaproblemen inom kriminalvårdens anstalter. Även om mycket har gjorts eller är under utredning för att situationen skall kunna bemästras, måste frågan ständigt hållas aktuell.

I anledning av motionsspörsmålen vill utskottet framhålla angelägenheten

av att ansträngningarna när det gäller att bemästra narkotikaproblemen inom kriminalvårdsanstalterna fullföljs med all kraft. Det är då värt att notera att kriminalvårdsstyrelsen i februari i år tillsatt en ledningsgrupp för samordning av verkets åtgärder mot narkotikamissbruket på kriminalvårdsanstalterna. Måhända var riksdagsmotionen i någon mån pådrivande för arbetsgruppens tillkomst.

Beträffande narkotikaproblemen på anstalterna har utskottet slagit fast att ett riktmärke härvidlag måste vara att intagna utan narkotikaproblem inte skall behöva komma i kontakt med narkotika, att missbrukare avskärs från tillförsel av droger och att intagna hindras att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället. Målsättningen är klar och entydig. Samtidigt finns det anledning att säga att vi inser svårigheterna med att genomföra detta. Metoderna får väljas utifrån den aktuella situationen.

En väg, som bl. a. nämns i vår motion, är att placera personer som dömts för grova narkotikabrott på speciella anstalter eller avdelningar. Vid utskottsbehandlingen framfördes från kriminalvårdshåll att möjligheten till differentiering i hög grad är beroende av beläggningssituationen. Naturligtvis måste det vara lättare vid god tillgång på platser, men det finns säkerligen skäl att också i denna situation verkligen noga överväga möjligheterna till differentiering. Utskottet nämner särskilt den kategori narkotikabrottslingar som – oavsett om de själva är narkotikamissbrukare eller ej – har gjort sig skyldiga till grova narkotikabrott. Utskottet framhåller att det är ett starkt intresse att sådana brottslingar effektivt särskiljs från andra kategorier intagna.

I lagen om kriminalvård från 1974 finns det inte några uttryckliga regler om att narkotikamissbrukare vid anstaltsplacering skall avskiljas från andra intagna. Då den lagen antogs var problem av detta slag inte lika brännande aktuella som nu. Det kan finnas skäl att nu överväga en ändring av lagen. Lisa Mattson och Björn Körlof har i sina inlägg också berört den frågan.

Om kammaren i dag bifaller utskottets hemställan ges regeringen till känna vad utskottet anfört. En konkret åtgärd kunde vara att undersöka huruvida nuvarande lagstiftning mot bakgrund av utskottets skrivning om differentiering bör ändras.

Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 69 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Vi behandlar nu budgeten på kriminalvårdens område, och till denna del av budgetpropositionen har vpk väckt några motioner.

I motion 684 begär vi dels en uppräknig av anslaget vad gäller biblioteksersättning och frivården, dels lägger vi i motionen fram förslag till riktlinjer för en humanisering av kriminalvården. För – som vi säger i motionen – så länge vi har en kriminalvård där frihetsberövanden ingår som ett element, måste de ansträngningar göras som är möjliga för att inte denna kriminalvård skall vara direkt negativ för den enskilde och för samhället. De

människor som utsätts för dessa frihetsberövanden måste kunna komma tillbaka ut i samhället i åtminstone samma fysiska och psykiska kondition som när de togs till fånga. Verkligheten lämnar dess värre just nu mycket övrigt att önska på den punkten. Det statsfinansiella läget – en frass som dyker upp allt oftare i våra betänkanden – inger inte heller några förhoppningar inför framtiden.

Vi borde kanske just nu med anledning av det här betänkandet föra en ekonomisk debatt i stället för en kriminalpolitisk. De krav som vi för fram i vår motion är ju krav som delas av de flesta i den här kammaren. Det visar sig också tydligt i utskottets formuleringar; för flertalet av våra krav anger man statens finanser som skäl för att satsningar inte kan göras nu. Det gäller våra i mitt tycke ganska blygsamma höjningar av biblioteksersättningen och ersättningen till frivården och det gäller minskning av storleken på avdelningarna, senareläggning av kvällsinläsningen och ökat antal fritidsassistenter och studieledare.

Det nyttar därför inte mycket till att argumentera i sak. Jag förmodar att jag liksom i förra årets debatt enbart kommer att få instämmanden från utskottets föredragande. För det kan väl inte vara så att utskottet börjar misströta vad gäller den inriktning som kriminalvården haft de senaste åtta åren? Man kan ju märka sådana tendenser i den allmänna debatten, och vissa av regeringens propositioner det senaste året har också haft tendenser till ökad repression.

Jag hoppas verkligen inte att man använder det statsfinansiella läget som skylt att krypa bakom och för att dölja en politisk omsvängning. Jag hoppas att utskottet principiellt sluter upp bakom de förslag som isoleringsutredningen lade fram och som vi till vissa delar har aktualiserat i motion 684. En svag misstanke att det inte förhåller sig så kan man faktiskt ha. Kriminalvården blir ju allt dyrare. Man kan fråga sig varför. Jo, beläggningen ökar, allt fler blir utsatta för frihetsberövanden, den grövre brottsligheten tilltar. Sedan förra året har – som utskottet uttrycker det – beläggningssituationen förvärrats. Vi har också nyss hört Lisa Mattson nämna ännu högre siffror.

Hur borde man då som ledamot av justitieutskottet reagera? Jo, enligt min mening borde man med än större kraft föra den kriminalpolitik som man tror är den riktiga på sikt – för att verkligen åstadkomma rehabilitering och minska återfallsbrotten och på sikt åstadkomma besparingar. Man borde se till att de förslag som utredningar kommit fram till kunde genomföras åtminstone successivt med en planmässig styrning. Man borde reagera för den mycket summariska och i mitt tycke rent av nonchalanta behandling som den här frågan har getts i budgetpropositionen.

Om en riksdag skall vara beredd att göra besparingar måste ju dessa besparingar vara väl motiverade och även de prioriteringar som görs motiveras. Annars reduceras riksdagsbehandlingen till att bli en formell sluss för regeringens outtalade prioriteringar i budgeten.

Besparingar kan förvisso göras på många sätt. Man kan spara genom att skära ned och på sikt därmed förvärpa situationen med ökade kostnader.

Man kan också spara genom att satsa för att på sikt få utdelning. På det här området skulle exempelvis en förkortning av strafftiderna för vissa brott, liksom sparsammare utdömanden av fängelsestraff över huvud taget, spara en hel del pengar. Nu vet jag att en sittande utredning ser över straffskalorna, och förhoppningsvis kommer förslag så småningom i här nämnd riktning. Första steget – 14 dagars fängelse – är ju nu genomfört och bör få en positiv effekt på beläggningen och därmed spara pengar och ge utrymme för några av de reformer vi alla förhoppningsvis vill genomföra, exempelvis mindre anstaltsavdelningar.

Det hade varit intressant om utskottet i sitt betänkande något mera aktivt resonerat kring dessa spörsmål. Man har i stället, tycker jag, en alltför uppgiven inställning till det statsfinansiella läget. Det läget kommer ju säkert inte att förbättras i någon större omfattning under avsevärd tid, och då kan man inte enligt min mening passivt från riksdagens sida acceptera en nedrustning av kriminalvården och en reducering av de intentioner som fanns i 1973 års kriminalvårdsreform till enbart ord på papper. Man kan ligga lågt med reformer under några år av statsfinansiella skäl, men om några år utsträcks till att bli fem tio år, då blir det fråga om en ändring av inriktningen av politiken. En sådan kursändring får i alla fall inte göras utan en rejäl debatt i sakfrågan här i riksdagen.

Därför lyssnade jag med mycket stort intresse till Lisa Mattsons inlägg. Av det förstår jag att man även i utskottet snart kommer till den punkten då man inte längre kan hålla på och hänvisa till det statsfinansiella läget utan att vi får en sakdebatt i frågan. Jag tycker att det är positivt om den debatten kommer, och jag hoppas att utskottets socialdemokratiska ledamöter kommer att vara mera aktiva vid kommande budgetbehandlingar. Socialdemokraterna har ju, såvitt jag har förstått, en bra och progressiv kriminalpolitik att leva upp till.

Detta framgår också om man läser den motion om ökade anslag till frivården som lämnats in av några socialdemokrater med Doris Håvik som första namn. Motionen ger många goda argument för bifall till både den motionens och vpk-motionens krav om en anslagsuppräknig när det gäller frivården upp till det belopp kriminalvårdsstyrelsen begär. I s-motionen anser man att det är förvånande att regeringen i budgetpropositionen utan att avvakta frivårdskommitténs och fängelsestraffkommitténs betänkanden föreslår nedskärningar i frivårdens anslag. Det är desto mer förvånande, säger man, som den tänkta besparingen, samtidigt som den är alltför obetydlig för att ha egentlig betydelse för statens finanser, drabbar en av samhällets sämst ställda grupper och beskär frivårdens möjligheter att pröva nya vägar till rehabilitering av de dömda.

Och man har naturligtvis rätt. Jag kan bara beklaga att motionen inte följs upp av socialdemokraterna i utskottet. Det kan inte vara riktigt att skära ned på frivårdens resurser i en tid då rehabilitering och anpassning i samhället framstår som alltmer önskvärt och nödvändigt och på sikt ekonomiskt. Och det är bara ungefär 2 % av säpos budget – ett för oss i vpk kärt besparingsobjekt – som skulle behövas för att tillgodose kraven i vpk-

Måndagen den
25 maj 1981

Anslag till kriminalvården m. m.

motionen.

Jag beklagar att utskottet tvingats nöja sig med att ha förståelse för kravet. För frivårdens del hade det varit bättre om förståelsen sträckt sig till ett bifall.

Låt mig också säga några ord om anslaget till biblioteksersättningen.

Det är ju så, att folkbiblioteken är i kris. De anslag man har räcker inte längre till för att hålla en godtagbar biblioteksservice. Den som tvivlar på detta kan läsa den frägedebatt ett antal vpk-ledamöter hade med utbildningsministern om denna fråga.

Det är alltså uteslutet att biblioteken själva kan ta på sig den kostnad som staten inte klarar av för att förse de intagna med lånemöjligheter. Det blir alltså vissa anstalter som blir utan dessa möjligheter.

Utskottet gör i samband med detta ett uttalande. Man framhåller angelägenheten av att prioriteringarna inom verksamhetsområdet görs så att medlen kan disponeras särskilt vid slutna anstalter och häkten. Det är i och för sig en riktig prioritering. Men utskottet anförde liknande tankegångar 1978, och vad man undrar är ju hur det gick med det riksdagsuttalandet. Följdes de prioriteringar som utskottet gjort av kriminalvårdsstyrelsen? Gavs det möjligheter för intagna på lokalanstalter att själva göra boklån på kommunernas bibliotek?

Jag ställer frågan, eftersom anslagsframställningen från kriminalvårdsstyrelsen ger intrycket att så inte är fallet. I stället får man intrycket att biblioteken tar sin hand från kriminalvården om man inte får ersättning för sina kostnader. I anslagsframställningen säger man så här: "Kommer inte kommunerna att erhålla full kostnadstäckning är risken överhängande att kommunerna kommer att upphöra med eller drastiskt skära ned biblioteksverksamheten på kriminalvårdsanstalter och häkten. De kommunala bibliotekens möjligheter att bedriva verksamheten minskar år från år."

Jag frågar: Anser inte utskottet detta oroväckande? Är frågan så enkel att lösa att det räcker med detta uttalande om prioritetsinriktning? Skall jag uppfatta det så att man inte behöver ta särskilt allvarligt på kriminalvårdsstyrelsens varningssignaler? Från vpk:s sida ser vi det som mycket angeläget att biblioteksservicen kan upprätthållas. Och det är inte heller här fråga om stora summor i förhållande till den totala budgeten för detta område.

Slutligen, herr talman, några ord om vpk-motionen 1571 angående uttalande från riksdagen om utbyggnaden av frigångshem av typ Björka. Utskottet instämmer, om jag har tolkat skrivningarna rätt, i motionens syfte.

Utskottet slutar med att säga att det inte finns anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd, eftersom riksdagen så sent som förra året fattade beslut om utbyggnaden av lokalanstalterna. Men hur kommer det att bli? Blir det en ökad satsning på frigångshem enligt motionens intentioner? Det är ju ett billigt alternativ.

Man kan också anföra att platsbehovet för övriga intagna, som tydligen är det som är svårast att tillfredsställa just nu, också borde motivera satsningar enligt motionen. Det borde ju innebära att frigångsplatserna på befintliga

anstalter frisläpptes och kunde användas av andra intagna.

Oavsett svaret på de här frågorna borde ett riksdagsuttalande vara befogat, speciellt med tanke på att utskottet tydligen instämmer i motionens inriktning. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till motion 1571 och till motion 684.

Anf. 70 MÅRTEN WERNER (m):

Herr talman! Enhälliga betänkanden är inte bara bra. De blir så lätt beskedliga, och det tycker nog en del av oss motionärer om det här betänkandet. Man får inte något särskilt intryck av att utskottet här behandlar vårt värsta samhällsproblem – jag tänker på narkotikaavsnittet förstås.

Det finns dömda som fasar för fängelset, inte därför att de blir frihetsberövade utan därför att de riskerar att komma ut som knarkare. Vi hyser storlangare, dessa som kallt offerar mängder av människoliv för sitt vinstbegärs skull, dessa underliga människor som i våra kriminalvårdsanstalter har funnit en skyddad verkstad.

Utskottet säger med hänvisning till tidigare uttalanden att det gäller att balansera de önskvärda skärpta verkställighetsreglerna mot de intagnas samhällsanpassning. När det gäller de grova narkotikabrottslingarna vore det gott om man kunde inse att dessa som har så många mord på sitt samvete och som representerar en sådan cynism påverkas inte av normala individualpreventiva hänsyn. I fall efter fall visar det sig att de fortsätter med sin brottsliga verksamhet när de kommit ut ur kriminalvårdsanstalten eller redan innan tiden är ute när de har permission. De sköter sin verksamhet från anstalten via telefon och på annat sätt.

Jag tror att det finns grund för de förslag till skärpningar som motionärerna kommer med. Man får hoppas att de utredningar som är på gång beaktar dessa förslag om att brottslingar av den här typen skall tjäna ut hela sin fängelsestid utan tudelning, att man har censur på brev och telefon och restriktivitet med besök, att man ger permission endast i undantagsfall när verkligen särskilda skäl föreligger.

Det verkar som om utskottet inte riktigt hade identifierat sig med uppgiften. Om den här typen av människor skriver man överst på s. 6: "— det handlar ju här om personer som kan befaras vilja fortsätta sin brottsliga verksamhet också under straffverkställigheten." Det är verkligen att vara försiktig i överkant – "personer som kan befaras vilja fortsätta". Vi vet ju – herr Körlof nämnde det i klara verba – att det finns en rad fall där storlangare bevisligen har bedrivit sin verksamhet innanför murarna och inte alls med några sofistikerade medel utan med telefon och brev, på de normala kommunikationsvägarna.

Med hänsyn till de utredningar som är på gång har jag heller inget annat yrkande än utskottets, men jag får ju hoppas att den utlovade tidpunkten i höst verkligen hålls. Det här är ingenting man kan dröja med, här ligger verkligen fara i dröjsmål, herr justitieminister.

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

Miljöbrott

Med detta, herr talman, yrkar jag – inte med särskilt glatt hjärta men dock – bifall till utskottets hemställan.

Punkt 2

Mom. 2 (medelsberäkningen)

Utskottets hemställan bifölls med 270 röster mot 16 för motion 684 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (mindre anstaltsavdelningar)

Utskottets hemställan bifölls med 269 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 684 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 7–12 (studiemöjligheter, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 270 röster mot 15 för motion 684 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 3

Mom. 1 (anslag till Frivården)

Utskottets hemställan bifölls med 270 röster mot 15 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 684 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 5

Mom. 5 (frigångshem)

Utskottets hemställan bifölls med 269 röster mot 15 för motion 1571 av Marie-Ann Johansson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

16 § Föredrogs

Justitiekammarens betänkande

1980/81:36 om brottet hets mot folkgrupp

Utskottets hemställan bifölls.

17 § Miljöbrott

Föredrogs justitiekammarens betänkande 1980/81:37 om miljöbrott (prop. 1980/81:108).

Anf. 71 LISA MATTSON (s):

Herr talman! I justitiekammarens betänkande nr 37 tillstyrker vi enhälligt bifall till ett förslag som lades fram av dåvarande regeringen. Det gick ut på

att straffbestämmelser om miljöbrott skall tas in i brottsbalken. Vi socialdemokrater har till justitieutskottets betänkande fogat en reservation, som går ut på att rättstillämpningen på miljöbrottsområdet bör följas noga av någon rättsvårdande myndighet. Bakgrunden till vår reservation är en socialdemokratisk motion 2018, där vi begärde en förlängning av preskriptionstiden för miljöbrotten.

Herr talman! Det råder numera här i landet stor samstämmighet om att det är ytterst angeläget att samhället skyddar sig mot uppkomsten av miljöskador, vare sig de riktar sig mot människor eller mot den omgivande livsmiljön. I syfte att värna om intressen fyller de straffbud som finns på området en betydelsefull uppgift. Detta gäller kanske särskilt i sådana fall då den som bedriver den miljöfarliga verksamheten äventyrar människors liv och hälsa av rena lönsamhetshänsyn. Det förhåller sig nämligen inte sällan så, att det kan vara förenat med avsevärda kostnader att förebygga och förhindra miljöskador, och det kan då te sig lockande och lönsamt att bortse från de risker för miljön som kan uppstå i samband med en viss verksamhet. Vi har fått en hel del exempel på detta förhållande under senare år.

Vad jag nu har sagt har lett utskottet till uppfattningen att det är värdefullt att det nu skapas generella straffbestämmelser mot miljöbrott. De straffsatter som föreslås för de olika brottstyperna – fängelse i högst två år resp. högst sex år vid grovt brott – kan sägas ge uttryck för det straffvärde som brott av den typ det nu är fråga om förtjänar. Vad som karakteriserar miljöbrott av olika slag är inte bara att dessa brott kan medföra stora skador och lidanden till liv och hälsa för människor och stora skador på livsmiljön, utan också att de negativa effekterna blir kända långt efter det att den miljöfarliga verksamheten har ägt rum. Också i de fall när skadorna upptäcks långt efter det att verksamheten har ägt rum måste det vara möjligt att med straffrättsliga åtgärder ingripa mot de ansvariga. Som justitieutskottet konstaterar i sitt betänkande har de aktuella brottsbeskrivningarna för de olika miljöbrotten utformats i syfte att tillgodose detta intresse. Straffstadgandena har utformats så, att preskriptionstiden för brotten börjar löpa först när den miljöfarliga verksamheten upphör eller vid en senare tidpunkt då en miljöfarlig effekt uppstår.

Herr talman! I likhet med majoriteten i utskottet anser vi socialdemokrater därför att straffstadgandenas utformning gör att man inte, i varje fall såvitt nu kan bedömas, behöver ha andra preskriptionstider för miljöbrott än som normalt gäller för andra brott med samma straffsatter. Vi reserverar vill emellertid inte nöja oss med detta konstaterande.

Det föreslagna stadgandet om miljöbrott och vållande till miljöstörning skall kunna vara tillämpligt på miljöfarlig verksamhet av det mest vittskiftande slag, och det bör kunna vara ett medel mot de många olika hot mot miljön som det moderna industrisamhället också i framtiden kan ge upphov till. Ständigt nya ämnen av bl. a. kemisk och biologisk art kommer till användning i skilda sammanhang och kan äventyra miljön, samtidigt som kunskaperna om olika ämnens miljöfarlighet ökar undan för undan. Strafflagstiftningen på området måste kunna tillämpas också på de nya

företeelser och förfaranden som ständigt hotar människan och hennes livsmiljö.

Vi reservanter anser, att även om de miljöbrottsbestämmelser som riksdagen nu skall besluta om tycks tillfredsställa dagens krav, kan det inte uteslutas att det vid den praktiska tillämpningen av regelsystemet visar sig att straffbuden inte täcker alla de situationer som bör kunna beivras. Eftersom miljöfrågorna får en alltmer ökad betydelse, anser vi reservanter att riksdagen redan då lagstiftningen beslutas bör uttala att rättstillämpningen på området måste följas noga och att regeringen bör ta initiativ till de ändringar i berörda bestämmelser som är påkallade. Som vi säger i reservationen kan det vara lämpligt att det anförtros åt t. ex. riksåklagaren eller annan rättsvårdande myndighet att göra den uppföljning som vi förordar.

Vad som särskilt bör uppmärksammas är, som jag tidigare sade, om miljöbrottsbestämmelserna verkligen fångar upp alla de straffvärda former av miljöförstöring som förekommer och om reglernas utformning gör det möjligt att också efter en lång tid ingripa mot förekommande miljöbrott.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Anf. 72 ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! När vi slutbehandlade det här ärendet i justitieutskottet den 12 maj i år hade propositionen om ändring i miljöskyddslagen redan behandlats av kammaren. I samband med det beslutet fanns det en socialdemokratisk reservation om en tioårig preskriptionstid för alla brott mot miljöskyddslagen, men den blev avslagen av kammaren. Motivet för detta avslag var klart, och de socialdemokratiska ledamöterna i justitieutskottet återkommer inte heller i denna fråga när det gäller brottsbalksbrotten, utan de är överens med majoriteten. Justitieutskottet har också bidragit med att för den framtida lagtolkningen ytterligare motivera varför någon särregel inte erfordras när det gäller preskriptionsreglerna för miljöbrott. Genom att brottet så gott som undantagslöst pågår till dess att det upptäcks eller till dess effekten av det inträffar, blir preskriptionstiden i praktiken mycket längre än för de flesta andra brott med motsvarande straffskala. Det är denna omständighet som gör att en särregel för miljöbrotten inte behövs, och om detta är såvitt jag förstår även socialdemokraterna i utskottet överens med utskottsmajoriteten.

Trots samstämmigheten vill nu de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet att regeringen följer rättstillämpningen i den här frågan noga och tar initiativ till de ändringar i berörda bestämmelser som kan vara påkallade. Man åberopar de förändrade synsätt på miljöfrågorna och det behov av ökade kunskaper i ämnet som kan visa sig i framtiden. Ja, det är självklart att en regering har skyldighet att i dessa avseenden, liksom på alla andra områden inom lagstiftningen, följa rättstillämpningen och vidta de åtgärder som kan bli aktuella, men att skriva regeringen detta på näsan har utskottsmajoriteten ändå inte velat göra. Jag tror inte heller att reservan-

terna skulle ha velat göra det mot en socialdemokratisk regering. Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till justitieutskottets hemställan i betänkande nr 37 i dess helhet.

Anf. 73 LISA MATTSON (s):

Herr talman! Jag vill peka på att det ingalunda är ovanligt att riksdagen, när riksdagen anser ett ärende vara alldeles ovanligt angeläget, ger regeringen detta till känna. Det har vi gjort när vi har haft borgerliga regeringar. Det har vi gjort när vi har haft socialdemokratiska regeringar. Vi socialdemokrater vill i vår reservation trycka på att detta ämnesområde är så allvarligt och kräver så alldeles speciell uppmärksamhet att det fordrar ett tillkännagivande från riksdagen.

Anf. 74 ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! Jag har förståelse för Lisa Mattsons önskemål i detta sammanhang, men det är närmast ett axiom att regeringen följer rättstillämpningen på detta område. Det behöver vi inte särskilt skriva regeringen på näsan. Jag upprepar vad jag sade förut: Det är självklart att regeringen kommer att följa rättstillämpningen på området – det gör den redan.

Anf. 75 LISA MATTSON (s):

Herr talman! Jag vill peka på ett tidigare ärende från justitieutskottet, där man från flera borgerliga partiers sida var mycket nöjd och ansåg det oerhört angeläget att riksdagen gjorde ett tillkännagivande. Det gällde narkotikafrågan. Jag tycker att det bör finnas någon logik i vår argumentering här i kammaren.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (preskriptionstiden för miljöbrott)

Utskottets hemställan bifölls med 143 röster mot 139 för reservationen av Lisa Mattson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

18 § Främjande av flykt

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1980/81:38 om främjande av flykt m. m. (prop. 1980/81:106).

Anf. 76 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Regeringens proposition 1980/81:106 behandlar bl. a. straffbestämmelserna i vad gäller främjande av flykt. Till denna del av propositionen har vi från vänsterpartiet kommunisterna motionerat. Vi ansåg att de förändringar som propositionen föreslog – och då främst i syfte att reda ut en oklar rättssituation – innebar alltför stora konsekvenser när det

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

*Främjande av
flykt*

gällde frihetsberövanden på sjukvårdens område. Det var fråga om straffskärpningar och straffbeläggning av gärningar som tidigare inte varit kriminaliserade, vilket vi också redogjort för i vår motion.

De delar av propositionen som behandlas i vår motion har fått en utförlig behandling av justitieutskottet, och socialutskottet har också i sitt yttrande behandlat denna del av propositionen utförligt. Både socialutskottet och justitieutskottet instämmer i princip i vpk-motionens kritik av propositionen.

Vi var medvetna om att hemställen i vpk-motionen om avslag på denna del av propositionen skulle innebära vissa konsekvenser för det lagstiftningsarbete som redan påbörjats och som gäller socialtjänstlagen. Riksdagen har så att säga redan sagt ett halvt ja till att reglera straffbestämmelserna för främjande av flykt i ett enda lagrum, brottsbalkens 17 kap. 12 §.

Justitieutskottet har också valt att göra ett tillägg till ifrågakavande paragraf. Detta tillägg tillgodoser en del av vpk-motionens kritik, och vi får i själva lagen en uppmjukning av straffbestämmelserna när det gäller främjande av flykt på sjukvårdens område, vilket vi anser vara mycket tillfredsställande.

Den andra delen av vår kritik gällde de straffskärpningar som kan bli följden av att maximistrafet höjs för främjande av flykt i vad gäller barnavård och nykterhetsvård, där maximistrafet i speciallagstiftningen tidigare var lägre.

Med utgångspunkt i vad som anförs dels i propositionen, dels i justitieutskottets betänkande, räknar jag med att maximistrafet i 12 § inte kommer att användas annat än i sådana fall av främjande av flykt för vilka detta straff redan tidigare gällde. Jag utgår med andra ord ifrån att domstolarna själva i sin praxis kommer att åstadkomma den differentiering av straffen som tidigare fanns i lagstiftningen. Straffen för främjande av flykt fanns då reglerade i resp. speciallagstiftning.

Herr talman! Vpk-gruppen kan acceptera justitieutskottets förslag i dess betänkande nr 38. Jag har därför inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Utskottets hemställan bifölls.

19 § Anf. 77 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs näringsutskottets betänkanden 60 och 61 samt civilutskottets betänkande 37 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

20 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1980/81:205 om förenklade statliga regler inom barnomsorgen

21 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1980/81:2203 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:198 om reglering av priserna på fisk,
m. m.

1980/81:2204 av *Georg Andersson m. fl.*

1980/81:2205 av *Bonnie Bernström*

1980/81:2206 av *Sten Sture Paterson*

1980/81:2207 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:200 om olympiska vinterspel i Sverige
år 1988

22 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1980/81:26 om ändring i vallagen m. m. (prop. 1980/81:170)

Justitieukskottets betänkande

1980/81:40 om den ekonomiska brottsligheten (förnyad behandling)

Trafikutskottets betänkande

1980/81:28 om investeringar på Arlanda flygplats m. m. (prop. 1980/
81:134)

23 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 22 maj

1980/81:420 av *Karl-Gustaf Mathsson* (s) till industriministern om sysselsättningen i Norbergs kommun:

Med anledning av industriministerns utfästelser att medverka till framskapatet av ersättningssysselsättning i Norbergs kommun efter nedläggningen av Spännarhyttan och Bondgruvan och mot bakgrund av den osäkerhet som i dag synes råda beträffande ASEA:s möjligheter att motsvara sina utfästelser, framställes följande fråga:

Vad har ASEA i samarbete med industriministern hittills åstadkommit när det gäller nya arbetstillfällen i Norberg, och vilka åtgärder ämnar industriministern nu vidtaga för att ställda utfästelser om ersättningsarbeten uppfylles?

Måndagen den
25 maj 1981

*Meddelande om
frågor*

1980/81:421 av *Nils-Olof Grönhagen* (s) till kommunikationsministern om upphandlingen av isbrytarunderhåll:

Vid riksdagens behandling i juni månad 1980 av propositionen om varvsindustrin behandlades även Lunde Varv i Ådalsdistriktet. Riksdagens beslut gick ut på att visst isbrytarunderhåll skulle förläggas till Lunde Varv.

Enligt uppgift har försvarets materielverk vid upphandling av isbrytarunderhållet icke beaktat riksdagens beslut.

Jag vill fråga kommunikationsministern om han avser att rätta till det misstag som begåtts.

1980/81:422 av *Inga Lantz* (vpk) till statsrådet Ulla Tillander om sparplanens effekter på skolundervisningen:

Det börjar nu visa sig vilka effekter regeringens sparplan kommer att få på skolområdet. Bl. a. läggs nu fram förslag på skilda håll om att korttidsvikarierna skall slopas och ersättas genom omdisponeringar av annan skolpersonal, vars uppgifter inte blir att förmedla undervisning utan att utöva tillsyn över eleverna.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till statsrådet:

Är det regeringens uppfattning att besparingarna på detta sätt skall gå ut över undervisningens kvalitet och omfattning?

1980/81:423 av *Lars Werner* (vpk) till utrikesministern om ett svenskt initiativ för en nordisk kärnvapenfri zon:

Med hänvisning till min interpellation 1980/81:138 till utrikesministern om svenska initiativ för inrättande av en nordisk kärnvapenfri zon, som inte kunde besvaras på grund av regeringens avgång, vill jag fråga utrikesministern:

1. På vad sätt är regeringen beredd att verka för kravet om Norden som en kärnvapenfri zon?

2. Är det regeringens uppfattning att inrättandet av en sådan zon kan ses som ett första steg mot en gradvis ökad kärnvapenfri zon och för ett på sikt helt kärnvapenfritt Europa?

3. Är regeringen beredd att ta initiativ till en nordisk konferens om inrättandet av en nordisk kärnvapenfri zon?

4. Är regeringen beredd att ge detta arbete hög prioritet och ta ytterligare initiativ, i så fall vilka, utöver de här nämnda?

1980/81:424 av *Stina Andersson* (c) till kommunikationsministern om förtur till överfärjning för seminarier i skärgårdskommuner:

Med stöd av 147 och 148 §§ vägtrafikkungörelsen (SFS 1972:603 med ändringar) utfärdar länsstyrelsen i varje län lokala trafikföreskrifter för bl. a. veterinärer i och för yrkesutövning. Det kan nämnas att länsstyrelsen i Stockholms län utfärdat föreskrifter för trafiken vid de allmänna färjelederna

i Stockholms län, som innehåller bestämmelser om att bl. a. veterinärer i brådsökande tjänsteutövning har rätt att påkalla förtur till överfärjning.

En annan kategori som i dagens läge också borde inräknas i de lokala trafikföreskrifterna för att påkalla förtur vid överfärjning är seminörerna.

Som exempel kan nämnas att seminörerna träffas varje morgon och gör upp turlista med anledning av anmälda djur som skall semineras. Schemat läggs upp med utgångspunkt från att några fördröjningar inte skall ske. Skall seminörerna ut i skärgården och seminera djur där, uppkommer tyvärr ofta stora förseningar i all synnerhet sommartid fredag, lördag och söndag. Det finns därför alla skäl för att även seminörerna skall åtnjuta förtur till överfärjning.

Med hänsyn till det anförda hemställer jag få ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Är kommunikationsministern beredd att medverka till att även seminörerna får förtur till överfärjning?

1980/81:425 av *Annika Öhrström* (c) till jordbruksministern om åtgärder mot rovfiske:

Enligt uppgift från den yrkesfiskande skärgårdsbefolkningen i Stockholms län förekommer nu ett tilltagande industrifiske runt Sveriges kuster.

I DN den 17 maj säger Möjafiskaren Rune Wickström: "En stor trälare från utlandet motsvarar 50 av våra i kapacitet. Deras fiske är en hämningslös rovdrift."

Även Nordsjön, Kattegatt och Skagerack har enligt samme uppgiftslämnare utsatts för liknande rovfiske.

Då detta är ett allvarligt hot mot fiskebeståndet och dess återväxt, hemställer jag att till jordbruksministern få ställa följande fråga:

Vilken omfattning har detta industrifiske, och vilka åtgärder ämnar jordbruksministern vidtaga i anledning härav?

1980/81:426 av *Margit Sandéhn* (s) till arbetsmarknadsministern om tidpunkten för byggande av ny kriminalvårdsanstalt i Ystad:

Den 5 december 1980 fick jag svar på min fråga angående vissa ombyggnadsarbeten vid kriminalvårdsanstalten i Ystad av justitieminister Håkan Winberg, som då bl. a. sade att anstalten enligt den av 1980 års budgetproposition godkända principplanen skulle ersättas med en ny sådan, att ärendet f. n. bereddes inom regeringskansliet och att det handlades i arbetsmarknadsdepartementet. Frågan skulle avgöras inom kort.

Det har nu gått över fem månader, men ännu har inget beslut fattats, varför jag anhåller om

att arbetsmarknadsministern lämnar besked om när beslut kommer att fattas om nybyggnad av kriminalvårdsanstalten i Ystad.

1980/81:427 av *Mårten Werner* (m) till statsrådet Karin Ahrlund om förslag till riksdagen rörande livsuppehållande medicinsk behandling i vissa fall:

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

*Meddelande om
frågor*

Nr 150

Måndagen den
25 maj 1981

Meddelande om
frågor

I utredningsbetänkandet I livets slutskede (SOU 1979:59) behandlas bl. a. patients skriftliga bekräftelse av viljan att i vissa svåra sjukdomslägen avstå från livsuppehållande medicinsk behandling.

Kommittén anser att dylik viljeyttring inte kan vara juridiskt bindande men väl "väga tungt" vid beslut om behandling. Uttrycket "väga tungt" är emellertid dunkelt och borde närmare preciseras till båtad både för patienter och anhöriga samt inte minst för läkaren som har att ta ansvar för vårdinsatserna.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga:

När avser statsrådet att förelägga riksdagen förslag som syftar till precisering av betydelsen av patients skriftliga bekräftelse av viljan att avstå från livsuppehållande medicinsk behandling i vissa svåra sjukdomslägen?

1980/81:428 av *Mårten Werner* (m) till justitieministern om ökat rättsskydd för gravt narkotikapåverkade:

Prostitution och narkotikamissbruk följs ofta åt. Åtskilliga flickor som står under hallickars befäl tvingas till narkotikamissbruk för att bli viljelösa och så föga medvetna om sin verksamhet att de orkar fortsätta. Brottsbalken 6:2 förutsätter att vederbörande är medvetlös eller i motsvarande hjälplöst tillstånd. Lagrummet tillkom innan narkotikamissbruket var ett samhällsproblem och drivkraft inom prostitutionen.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga:

Avser justitieministern medverka till sådan ändring att brottsbalken kan ge skydd jämväl åt gravt narkotikapåverkade?

1980/81:429 av *Hadar Cars* (fp) till handelsministern om handläggningen av Telub-ärendet:

1. Vem inom regeringen är nu ansvarig för den fortsatta handläggningen av ärendet rörande Telubs utbildning av libysk militär i Växjö?

2. Vilket bör syftet vara med de överläggningar om kontraktet som Telub-ledningen för med sin libyske uppdragsgivare?

24 § Kammaren åtskildes kl. 16.52.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert